

Anniina Hietanen

TATUOINTI- JA
LÄVISTYSPALVELUIDEN
HYGIENIA JA TURVALLISUUS
TAMPEREELLA 2011

Opinnäytetyö
Ympäristötekniikan koulutusohjelma


Toukokuu 2012




MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 18.5.2012
Tekijä(t) Anniina Hietanen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Ympäristötekniikan koulutusohjelma
Nimeke Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienia ja turvallisuus Tampereella 2011	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Tampereen kaupungin Ympäristöterveydelle. Työn tarkoituksena oli tarkastaa Tampereen kaupungin alueella sijaitsevat tatuointi- ja lävistysliikkeet ja selvittää niiden yleistä hygienia- ja turvallisuustasoa sekä näiden palveluiden turvallisuutta kuluttajille. Yhtenä työn tavoitteena oli saada aikaiseksi kattava tietopaketti tatuoinneista ja lävistyksistä sekä näihin palveluihin ja toimitiloihin kohdistuvista vaatimuksista, suosituksista ja niiden valvonnasta. Suomessa tatuointi- ja lävistyspalveluita tarjoavia yrityksiä valvoo kunnan terveydensuojeluviranomainen. Valvontaan sovelletaan muun muassa Terveydensuojelulakia (763/1994) ja Kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011).</p> <p>Kaikkiaan kahdeksantoista tatuointi- ja lävistysliikettä tarkastettiin ja tarkastuksilla otettiin pintapuhtausnäytteitä kolmella eri menetelmällä. Toiminnanharjoittajille lähetettiin lisäksi kyselylomakkeet ennen tarkastusten suorittamista. Näytteenottomenetelminä olivat mikrobiologisen puhtauden arviointiin Hygicult TPC -testi sekä sivelynäytteet ja proteiiniäämien testaamiseen Orion Clean Card PRO -pikatesti.</p> <p>Liikkeiden hygienia- ja turvallisuustasot osoittautuivat suurimmalta osin melko hyväksi. Hygicult TPC:llä työtasoista otettujen näytteiden tuloksista 94 % oli hyviä. Välinehuoltotasoista otettujen Hygicult TPC -näytteiden tuloksista 33 % oli tyydyttäviä, 28 % hyviä ja 22 % erittäin huonoja. Kontaktipinnoilta otetuista Hygicult TPC -näytteistä 72 % oli tulokseltaan hyviä, 11 % tyydyttäviä ja 17 % erittäin huonoja. Tatuointikoneista otettujen bakteerinäytteiden tuloksista 78 % oli hyviä ja 17 % tyydyttäviä. Steriloiduista välineistä 26 %:ssa havaittiin bakteerikasvua. Näistä otettiin uusintänäytteet, joiden tulokset olivat kaikki hyviä. Loput 74 % testatuista välineistä oli steriilejä. Työtasoista otettujen proteiinitestien tuloksista 32 % oli huonoja, 27 % hyviä ja 27 % tyydyttäviä. Yhdestä työtasosta (5 %) saatiin erinomainen tulos.</p> <p>Suurin osa huoneistoista oli silmämääräisesti arvioituna siistissä kunnossa. Tarkastetuista kohteista 83 % sai ohjeita tai kehoituksia havaittujen puutteiden korjaamiseen. Vakavimmat puutteet havaittiin sterilointiprosesseissa. Tämän lisäksi puutteita havaittiin muun muassa pintojen puhtaanapidossa, jälkihoito-ohjeiden puuttumisena sekä siivousvälineiden säilytyksessä. Tulevaisuudessa tatuointi- ja lävistyspalveluiden valvontaan olisi hyvä saada paremmat yhtenäiset valvontaohjeet.</p>	
Asiasanat (avainsanat) tatuointi, lävistys, terveydensuojelu, hygienia, turvallisuus, selvitys, näytteenotto	
Sivumäärä 75 + 14	Kieli suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Mari Järvenmäki	Opinnäytetyön toimeksiantaja Tampereen kaupungin Ympäristöterveys

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 18.5.2012	
Author(s) Anniina Hietanen		Degree programme and option Environmental engineering	
Name of the bachelor's thesis Hygiene and safety of tattooing and body piercing services in Tampere 2011			
Abstract <p>This bachelor's thesis was assigned by the City of Tampere, Department of Environmental Health. The purpose of this thesis was to inspect all of the tattoo and body piercing studios in the city of Tampere and investigate the hygiene and safety of tattooing and body piercing services. One goal was to collect information about tattoos and body piercings and things that are concerning the supervision of these services. In Finland, tattoo and body piercing studios are regulated by Health Protection Act (763/1994) and the Consumer Safety Act (920/2011).</p> <p>In total eighteen tattoo and piercing studios were inspected. There were also taken hygiene samples by three different methods. In addition, operators were sent questionnaires before carrying out the inspections. Sampling methods for testing microbiological hygiene were Hygicult TPC and swab test. Third test was Orion Clean Card PRO, which detects protein residues.</p> <p>Hygiene level of the premises turned out to be fairly good. Samples taken from worktables by Hygicult TPC were 94 % good. Hygicult TPC tests were also taken from equipment maintenance tables, and in those results were 33 % satisfying, 28 % good and 22 % extremely poor. Hygicult TPC samples taken from contact surfaces were in 72 % good, 11 % satisfying and 17 % extremely poor. Results of microbiological samples taken from tattoo machines were 78 % good and 17 % satisfying. In sterile equipment's there were found bacteria in 26 % of samples. Those were re-tested and after that all results were good. Rest of the 74 % of equipment's tested was sterile. Protein residue tests were taken from worktables. In those 32 % of results were poor, 27 % good and 27 % satisfying. Only from one table (5 %) got an excellent result.</p> <p>Most of the premises were visually estimated tidy. Notices were given to 83 % of all inspected tattoo and piercing studios. The most serious deficiencies were discovered in sterilization processes. Deficiencies were also discovered for example in the surfaces sanitation, lack of after-care instructions and in cleaning equipment storing. In future there would be good to have better unitary control policies for supervision of tattoo and piercing operations.</p>			
Subject headings, (keywords) tattooing, body piercing, health protection, hygiene, safety, survey, sampling			
Pages 75 + 14		Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices			
Tutor Mari Järvenmäki		Bachelor's thesis assigned by City of Tampere, Department of Environmental Health	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KEHONMUOKKAUS.....	2
2.1	Tatuoinnit.....	2
2.1.1	Ihon rakenne.....	2
2.1.2	Tatuoiminen	4
2.1.3	Tatuointikone ja muut työvälineet	4
2.1.4	Tatuoinnin riskit.....	5
2.2	Lävistyksen riskit.....	7
2.2.1	Lävistyskorujen materiaalit.....	7
2.2.2	Nikkeli-allergia.....	8
2.2.3	Lävistysten riskit.....	9
2.3	Koulutus.....	10
3	TATUOINTIVÄRIT	12
3.1	Tatuointivärien koostumus	12
3.2	Tatuointivärien valvonta.....	13
3.2.1	Euroopan neuvoston päätöslauselma tatuoinneista ja kestopigmentoinnista	13
3.2.2	RAPEX-järjestelmä.....	16
4	LAINSÄÄDÄNTÖ JA VALVONTA.....	17
4.1	Kuluttajaturvallisuuslaki.....	18
4.2	Terveysturvallisuuslaki.....	20
4.3	Kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavat tiedot.....	22
4.4	Valvonta Suomessa.....	23
4.5	Ulkomainen lainsäädäntö.....	25
5	RAKENTEELLISET JA TOIMINNALLISET VAATIMUKSET JA SUOSITUKSET	27
5.1	Ikärajat	28
5.2	Työtilat.....	28
5.3	Pintamateriaalit	29
5.4	Asiakaslomake ja jälkihoito-ohjeet.....	29
5.5	Siivous, pintojen puhdistus ja desinfiointi	31
5.6	Välineiden puhdistus ja desinfiointi	32

5.7	Välineiden sterilointi	33
5.7.1	Kuumailmasterilointi	33
5.7.2	Höyrysterilointi	34
5.7.3	Sterilointitehon valvonta.....	35
5.8	Jätehuolto.....	36
5.9	Muuta huomioitavaa	37
6	TARKASTUKSET	38
6.1	Kyselylomake	38
6.2	Tarkastuslista	38
6.3	Tarkastuspöytäkirja.....	39
7	NÄYTTEENOTTO	39
7.1	Näytteenottosuunnitelma	39
7.2	Hygicult TPC -testi	41
7.3	Sivelynäytteenotto	45
7.4	Orion Clean Card PRO -pikatesti	46
8	TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU.....	48
8.1	Kyselylomake	48
8.2	Tarkastukset.....	54
8.2.1	Työtilat.....	54
8.2.2	Ikäraajat sekä palveluista annettavat tiedot	55
8.2.3	Välineiden puhdistus ja sterilointi	56
8.2.4	Pintojen puhtaanapito.....	57
8.2.5	Siivousvälineiden säilytys ja puhdistusaineet.....	58
8.2.6	Tatuointivärit ja lävistyskorut	58
8.2.7	Vaaratilanteet ja komplikaatiot	59
8.2.8	Yhteenvedo tarkastuksilla havaituista puutteista.....	59
8.3	Näytteenotto.....	60
8.3.1	Hygicult TPC -testin tulokset.....	60
8.3.2	Sivelynäytteenoton tulokset	62
8.3.3	Orion Clean Card PRO -testin tulokset.....	64
8.4	Näytteenottotulosten arviointi ja virhetarkastelu	65
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	66
	LÄHTEET	71

LIITTEET

- 1 Yhteenveto näytteenottotuloksista
- 2 Projektin saatekirje
- 3 Kyselylomake
- 4 Tarkastuslista
- 5 Tarkastuspöytäkirja
- 6 Näytteenottolomake

1 JOHDANTO

Tatuointien ja lävistysten tekeminen luetaan kehonmuokkaukseksi. Kehonmuokkauksella tarkoitetaan ihmisen kehoon tehtävää pysyvää tai väliaikaista muutosta, joka tehdään muusta kuin lääketieteellisestä syystä. Muita kehonmuokkaustapoja ovat esimerkiksi kielen halkaiseminen, kosmeettinen amputaatio sekä implanttien asennus ihon alle. (Aalto ym. 2010.) Tässä työssä käsitellään kuitenkin tarkemmin vain tatuointi- ja lävistyspalveluita.

Tatuointi- ja lävistyspalveluita tarjoavia yrityksiä valvotaan lähinnä Terveysuojelulain (763/1994) ja Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) nojalla. Kohteita valvoo kunnan terveysuojeluviranomainen. Kehonmuokkauspalveluiden valvontaan ei ole juurikaan saatavilla valtakunnallista ohjeistusta. Ala on monille terveysuojeluviranomaisille hyvin tuntematon, mikä hankaloittaa kehonmuokkauspalveluiden valvontaa. Kehonmuokkaustoimenpiteissä mennään ihmisen ihon alle, jolloin esimerkiksi tulehdusten tai verivälitteisten tautien leviämisen riski on olemassa. Näin ollen kehonmuokkaustoimenpiteet kuin myös asiakkaan oma käyttäytyminen toimenpiteen jälkeen vaativat hyvää hygieniää.

Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Tampereen kaupungin Ympäristöterveyden terveysuojelu-ryhmässä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastaa Tampereella sijaitsevat kehonmuokkauspalveluita tarjoavat liikkeet ja tutkia niiden hygieniatasoa sekä palveluiden turvallisuutta kuluttajille. Tarkastusten yhteydessä otettiin pintapuhautusnäytteitä kolmella eri menetelmällä, jotka olivat Hygicult TPC, Orion Clean Card PRO sekä sivelynäytteenotto.

Koska aiheesta oli melko hankalaa löytää hyviä tietolähteitä, yhdeksi tavoitteeksi muodostui kattavan tietopaketin kokoaminen tästä alasta. Työssä kerrotaan ensin tatuointien ja lävistysten tekemisestä sekä niihin liittyvistä riskeistä. Tarkempaan tarkasteluun on otettu tatuointivärit, joita ei Suomessa valvota minkään lainsäädännön puitteissa. Tämän jälkeen kerrotaan kehonmuokkauspalveluiden valvonnasta ja niitä koskevasta lainsäädännöstä sekä toimintaan liittyvistä vaatimuksista ja suosituksista, kuten työtilojen varustelusta, työvälineiden steriloinnista sekä tilojen puhtaanapidosta. Lopuksi on kerrottu opinnäytetyössä käytetyistä menetelmistä sekä tuloksista ja johtopäätöksistä.

Opinnäytetyön työelämäohjaajina toimivat terveystieteiden tutkija Tuula Sillanpää sekä ympäristöinsinööri Paula Saxholm Tampereen kaupungin Ympäristöterveydestä. Ohjaavana opettajana toimi Mari Järvenmäki Mikkelin ammattikorkeakoulusta.

2 KEHONMUOKKAUS

Kehonmuokkauksella (engl. body modification) tarkoitetaan pysyvää tai väliaikaista muutosta ihmiskehoon muusta kuin lääketieteellisestä syystä. Yleisimpiä kehonmuokkauksia ovat tatuoinnit ja lävistykset. Muita kehonmuokkauksia ovat muun muassa ihon tahallinen arpeuttaminen, implanttien asentaminen ihon alle, kielenhalkaisu ja kosmeettinen amputaatio (esimerkiksi sormen lyhentäminen nivelen kohdalta). Kehonmuokkauspalveluita tarjoavat yleensä tatuointi- ja lävistysliikkeet. Kehonmuokkauksessa tehtävät muutokset ovat usein pysyviä, esimerkkinä tatuointi, joita voi olla hyvin vaikeaa tai mahdotonta poistaa tai korjata jälkeensä. (Aalto ym. 2010; Tukes 2012a; Tukes 2008.) Kehonmuokkauksissa ihmisen iho rikotaan tavalla tai toisella. Infektioriski on silloin aina olemassa.

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin tatuointien ja lävistysten tekemisestä sekä niihin liittyvistä mahdollisista riskeistä.

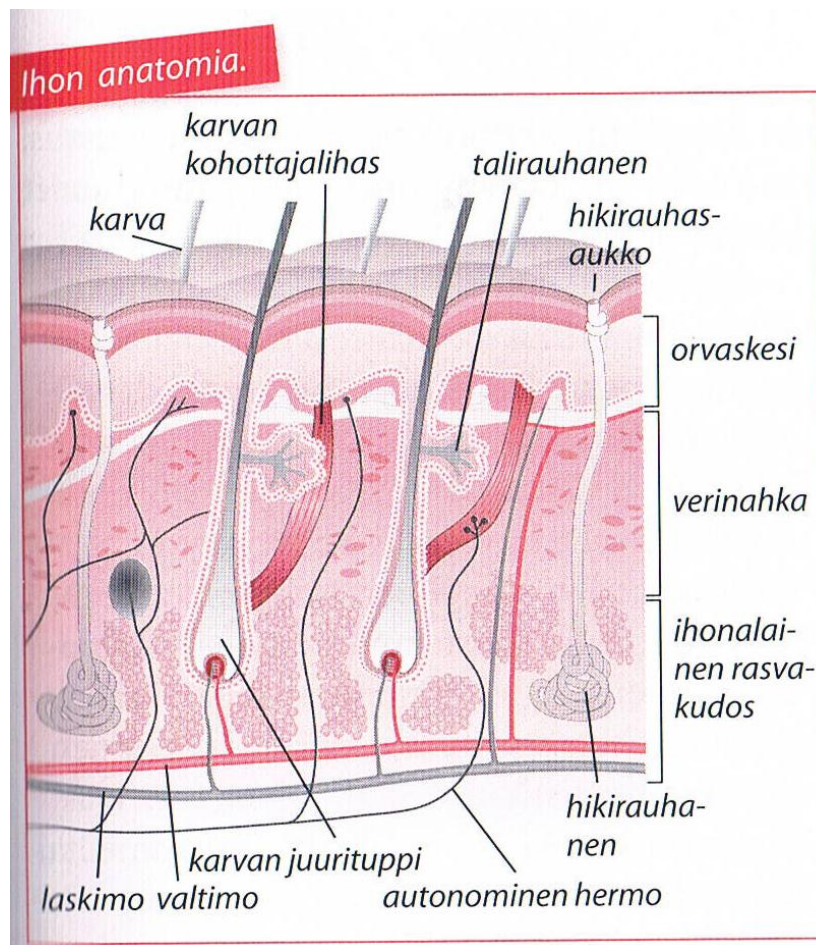
2.1 Tatuoinnit

Yksinkertaisesti sanottuna tatuointi tarkoittaa musteen tai muun väriaineen lisäämistä pysyvästi ihon alle terävää instrumenttia käyttäen. Muinaisissa kulttuureissa tatuoinnit tehtiin käsin käyttäen erilaisia työkaluja, mutta nykypäivänä ainakin länsimaissa valtaosa tatuoinneista tehdään sähköisellä tatuointikoneella, johon on asennettu terävä neula. (Hemingson 2009, 16–18.)

2.1.1 Ihon rakenne

Tatuoimisessa hyvin olennaista on se, kuinka syvälle ihoon tatuointimuste neulan avulla viedään. Ihmisen ihossa on kolme eri kerrosta; orvaskesi eli epidermis, verinahka eli dermis ja ihonalaiskudos eli subcutis (kuva 1). Epidermin ja dermisen paksuus vaihtelee yhdestä neljään millimetriin. Naisen iho on hieman ohuempaa kuin

miehen. Orvaskesi on ihon uloin kerros, ja siinä ei ole verisuonia. Orvaskeden paksuus vaihtelee kehon eri kohdissa, mutta keskimäärin sen paksuus on 0,1 – 0,2 mm. Verinahka on välittömästi orvaskeden alla, ja sen paksuus on useimmissa kohdissa 0,5 – 1,5 mm. Verinahassa on verisuonia, lymfasuonia, lämpö- ja tuntoreseptoreja sekä hermopäätteitä, jotka aistivat muun muassa kipua ja lämpöä. Lisäksi siinä on hiki- ja talirauhasia sekä karvatuppia. Verinahan alla on subcutis eli ihonalaiskudos, joka kiinnittää ihon lihaksiin ja luurankoon. Ihonalaiskudos muodostuu rasva- ja sidekudoksesta sekä verisuonista. (Nienstedt ym. 2009, 92–100.)



KUVA 1. Ihon rakenne (Iivanainen ym. 2006, 719.)

Orvaskeden uloin kerros koostuu kuolleista soluista, ja terve keho korvaa tämän kerroksen joka kuukausi. Tatuoinnit ovat tästä huolimatta pysyviä, sillä oikein tehtynä pigmenttihiukkaset vietään orvaskeden alle epidermaalisen ja dermaalisen kerroksen väliin, korkeintaan 2 millimetrin syvyyteen. Tatuointiväriaineet jäävät siis verinahan pysyvästi, mutta haalistuvat hieman ajan myötä. (Hemingson 2009, 16.)

2.1.2 Tatuointi

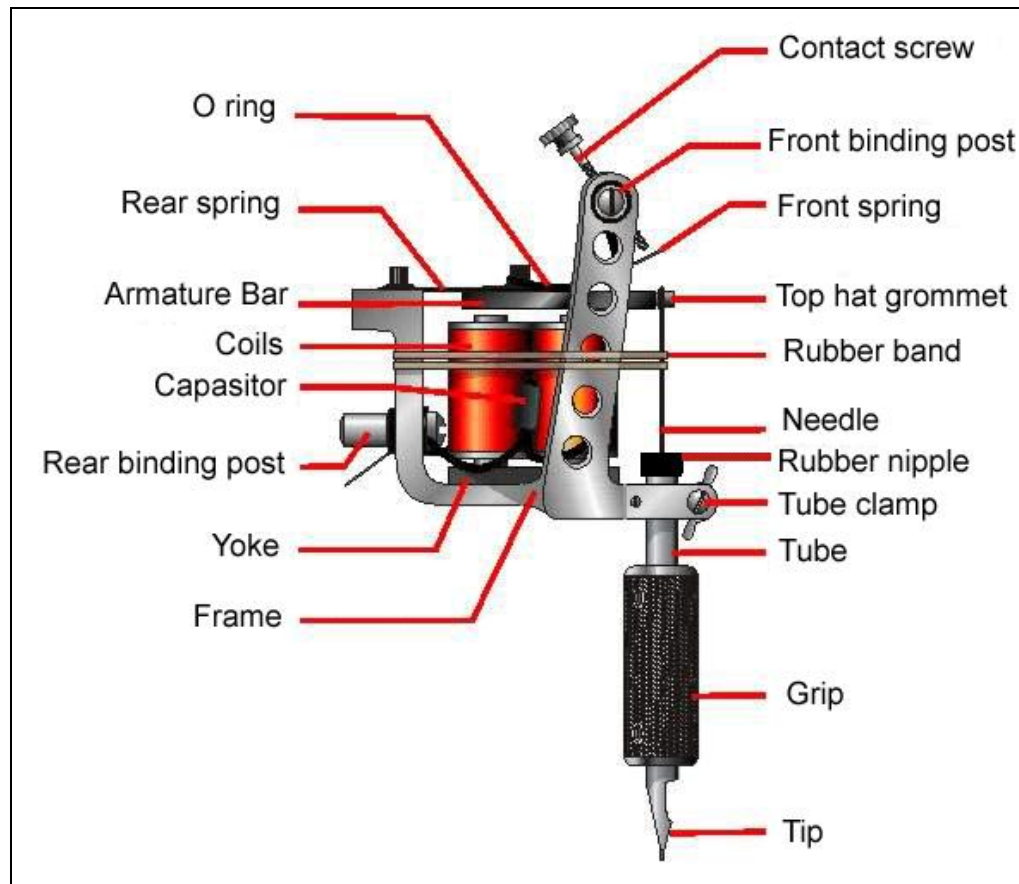
Tatuoitavalta alueelta poistetaan ensin ihokarvat, ja ihoalue pyyhitään desinfiointiaineella. Tatuoitava kuva mallinetaan ensin iholle siirtokuvana. Luonnoksen päälle levitetään monesti vaseliinia tai muuta rasvaa, jotta tatuoijan käsi liikkuu helpommin iholla. Tatuointiaikana iholle yleensä suihkutellaan puhdistusainetta ja pyyhitään ylimääräinen tatuointimuste ja veri pois paperipyyhkeellä. Hyvä tatuoija välttää ihoa vahingoittavaa tatuoinnin ylityöstämistä, joka voi aiheuttaa arpikudosta tatuoinnin parantuessa. Kun tatuointi on valmis, se puhdistetaan, rasvataan ja suojataan esimerkiksi tuorekelmulla, hengittävällä siteellä tai talouspaperilla. (Hemingson 2009, 28–30.)

2.1.3 Tatuointikone ja muut työvälineet

Samuel O'Reilly patentoi vuonna 1891 tatuointikoneen, joka pohjautui Thomas Edisonin suunnittelemaan painolevyjen kaivertimeen. O'Reillyn tatuointikone näyttää erilaiselta kuin nykyiset laitteet, mutta toimintaperiaate on pysynyt samana. Tatuointikoneeseen saadaan virta muuntajasta ja sähkö kytketään päälle jalkapoljinta painamalla. Koneen läpi kulkeva virta saa koneeseen kiinnitetyt kaksi puolaa magnetisoitumaan ja kiskaisemaan niiden yläpuolella olevaa jousitettua metallipalkkia alaspäin, jolloin siihen kiinnitetty varsi lyö neulan ihoon. Kun tämä tapahtuu, koneen kontaktinastat irtoavat toisistaan ja virtapiiri katkeaa. Puolat kadottavat magneettisuutensa ja jouset tempaavat palkin varsineen ja neuloineen takaisin ylöspäin. Kun palkki on yläasennossa ja kontaktinastat koskettavat jälleen toisiaan, puolat magnetisoituvat uudelleen ja nykäisevät palkit alaspäin. Näin syntyy tatuointineulan edestakainen liike. Neula lyö ihoon noin kaksituhatta kertaa minuutissa. (Juntunen 2004, 152.)

Kaikki nykyaikaiset tatuointikoneet toimivat samalla periaatteella, mutta niitä on silti paljon erinäköisiä. Myös koneen irtonaisia osia eli esimerkiksi tuubeja, grippejä, tippejä ja neuloja on olemassa paljon erilaisia. Näiden osien nimityksetkin saattavat vaihdella. Kuvassa 2 on tatuointikoneen eri osat englanniksi nimettyinä. Putkea, jonka sisällä neula liikkuu, kutsutaan yleensä tuubiksi (tube). Tuubin keskellä on grip (grip), joka on yleensä paksumpi kuin itse tuubi ja sen paksuus voi vaihdella. Koneita pidellään kädessä yleensä kuin kynää, gripistä kiinni pitäen. Tipiksi (tip) kutsutaan sitä osaa, josta neula tulee ulos ja joka kastetaan tatuointiväriin. Nämä osat voivat olla

muovisia ja kertakäyttöisiä, tai metallisia joita käytetään useaan kertaan, jolloin ne täytyy asianmukaisesti steriloida. Tuubin sisällä kulkee varsi, johon tatuointineulat (needle) on juotettu kiinni. Tatuointineuloja on erilaisia eri tarkoituksiin, kuten ääri- viivojen tekoon ja värittämiseen. Nykypäivänä toivon mukaan kaikki tatuoiijat käyttävät kertakäyttöisiä neuloja. (Juntunen 2004, 153; Tarkastusmateriaali 2011–2012.)



KUVA 2. Tatuointikoneen osat (Tattoo maailma Oy.)

Tatuointiväriä annostellaan pieniin muovisiin värikuppeihin. Tatuoiija tarvitsee myös esimerkiksi puulastoja, joilla vaseliinia otetaan purkista, sekä huuhtelu- tai suihkepulloja, joissa on iholle tarkoitettuja puhdistusaineita. (Tarkastusmateriaali 2011–2012.)

2.1.4 Tatuoinnin riskit

Tatuoidessa iho rikkoutuu ja tämä mahdollistaa epäpuhtauksien pääsyn ihon alle. Tatuoijalta, työtiloilta ja -välineiltä vaaditaan syystäkin korkeaa hygieniatasoa. Epästeriilien välineiden välityksellä voivat levitä erilaiset virus-, bakteri- ja sieni-infektiot. Tietysti myös asiakkaan oma käyttäytyminen tatuoinnin ottamisen jälkeen sekä jälkihoidon laiminlyöminen vaikuttavat asiaan. Tatuoinnin välityksellä on veriteitse tarttu-

vien tautien, kuten hepatiitti B, C ja D, HI-virus ja AIDS, leviäminen mahdollista. Bakteeri-infektioiden aiheuttajana voi olla esimerkiksi *Staphylococcus aureus*-, *Pseudomonas aeruginosa*-, *Clostridium tetani*- tai *Mycobacterium tuberculosis* -bakteerit. Bakteerit voivat aiheuttaa muun muassa märkärüpeä, verenmyrkytyksen, toksisen shokkioireyhtymän, tuberkuloosia tai jäykkäkouristusta. Myös tatuointivärit voivat aiheuttaa infektioita, mikäli niihin on päässyt muodostumaan mikrobiologisia epäpuhtauksia. Hollannissa tehdyssä tutkimuksessa tatuointiväreistä oli löytynyt *Pseudomonas* -lajin bakteereja. (Papameletiou ym. 2003.) Joistakin väreistä, esimerkiksi harmaista, on löydetty mykobakteereja, jotka voivat aiheuttaa vakavia keuhko-oireita (Laitinen 2011).

Allergiset reaktiot tatuoinnin yhteydessä ovat melko harvinaisia, mutta niitäkin tapahtuu. Joskus henkilölle voi kehittyä allerginen reaktio tatuoinnista, joka on ollut hänellä jo vuosia. (U.S. Food and Drug Administration 2011.) Tutkimusten mukaan 2–6 prosenttia tatuoiduista on saanut jonkinlaisia oireita. Tatuointivärien sisältämistä aineista esimerkiksi nikkeli, koboltti ja kromi voivat olla allergisoivia. Punaisen pigmentin on todettu aiheuttaneen eniten allergiaa. (Laitinen 2011.)

Tatuoituun kohtaan voi muodostua granuloomia, pieniä kyhmyjä, jotka koostuvat pienistä verisuonista ja sidekudoksesta. Useimmissa tapauksissa reaktion on raportoitu johtuvan punaisesta tatuointiväristä. (Papameletiou ym. 2003.) Jos henkilö on altis keloisien eli arven liikakasvun muodostumiselle, on mahdollista että tatuoituun kohtaan muodostuu keloideja (U.S. Food and Drug Administration 2011). On myös tiedossa, että väriaineet ja niiden seokset voivat kulkeutua imusolmukkeisiin. On arvioitu, että jokaisella tatuoiduilla on ainakin yksi imusolmuke, jossa on tatuointivärejä. (Laitinen 2011.)

Yksi riski on, että tatuointi ei aina välttämättä onnistu halutusti tai miellytä silmää enää myöhemmin. Tatuoinnin poistaminen on kuitenkin melko hankalaa ja kallista. Nykyisen laser-teknologian ansiosta poistaminen on mahdollista, mutta ei takaa sitä että tatuointi saataisiin kokonaan pois. Kirurgisilla menetelmillä poistaminen on myös mahdollista, mutta siitä jää aina arpi. (U.S. Food and Drug Administration 2011).

2.2 Lävistyksset

Lävistys tarkoittaa kudokseen yleensä neulalla tehtyä reikää, johon kiinnitetään reiän läpäisevä koru tai koriste. Toimenpidettä kutsutaan lävistämiseksi. Lävistyksiä voidaan tehdä melkein mihin kohtaan kehoa vain, mutta yleisimmin lävistyksiä tehdään korvanlehtiin ja korvarustoon, kulmakarvojen kohdalle, nenään, kieleen, huuliin ja napaan sekä genitaalialueille. (Association of Professional Piercers.) Lävistettävä alue puhdistetaan ensin desinfiointiaineella. Lävistys tehdään hieman paikasta riippuen useimmiten kiristämällä kudoksen lävistyspihtien väliin ja työntämällä lävistysneula siitä läpi, jonka jälkeen kudokseen syntyneeseen reikään asennetaan lävistyskoru. Uudenlaiset microdermal -lävistyksset tehdään upottamalla ihon alle laatta, joka ei näy ulospäin. Laattaa kiinnitetään ihon pinnalla näkyvä osa. (Tarkastusmateriaali 2011–2012.)

2.2.1 Lävistyskorujen materiaalit

Lävistykseen laitettavan korun materiaalilla on merkitystä. Yleisin lävistyksissä käytetty materiaali on 316L kirurginteräs, mutta kirurginteräksisiä koruja suositellaan käytettäväksi vasta parantuneessa lävistyksessä niiden sisältämän nikkelin takia. Teräksestä löytyy myös puhtaampia muotoja, mutta ne ovat yleensä kalliimpia. Implantiumteräs on kaikkein parasta terästä. Suurimalle osalle ihmisistä 316L kirurgin teräksen puhtaus on täysin riittävä, mutta esimerkiksi erittäin herkkäihoisten ihmisten iho saattaa ärsyntyä sen käytöstä, jolloin vaihto implantiumiin voi auttaa. Laadukas titaani ei sisällä nikkeliä ja se mielletäänkin yleensä terästä paremmaksi materiaaliksi, joka soveltuu hyvin ensiasennuskoruihin eli tuoreeseen lävistykseen laitettaviin koruihin. Titaani soveltuu herkkäihoisille ihmisille huomattavasti terästä paremmin, mutta se on myös kalliimpaa. Kuten terästä, myös titaania löytyy eri laatuasteisena ja huonommat laadut voivat sisältää nikkeliä. Kaikki edellä mainitut materiaalit kestävät autoklaavissa steriloinnin. (Bald Fellows 2011.)

Akryylikorut ovat turvallisia käyttää vain täysin parantuneessa lävistyksessä. Jotkin akryylit saattavat vapauttaa epäterveellisiä ainesosia kehoon, esimerkiksi kielilävistyksessä, ja sen vuoksi kielilävistyksiin suositellaan vain hammaslääketieteessä käytettävää muovia. Akryylikorut eivät kestä autoklaavaamista. PTFE (nylonin ja teflonin sekoitus) on 100 % taipuisa materiaali, joka saavuttaa jatkuvasti lisää suosiota etenkin

sellaisissa lävistyksissä joissa tarvitaan joustavaa korua. Sillä on kitkaton pinta ja se soveltuu lävistyksiin, sekä kestää autoklaavaamisen. Puu- ja kivikoruja tulee käyttää vain parantuneissa lävistyksissä. (Bald Fellows 2011.)

2.2.2 Nikkeliallergia

Nikkeli on erittäin yleinen kosketusallergian aiheuttaja. Esimerkiksi kirurginteräksisistä lävistyskoruista liukeneva nikkeli voi tunkeutua ihoon ja aiheuttaa yliherkkyyttä. Kun iholle myöhemmin joutuu nikkeliä, kehittyy kosketusallergiaksi kutsuttu ihottuma. Ihotautialan asiantuntijat pitävät todennäköisenä, että viime vuosina lisääntynyt lävistämällä laitettujen metallisten rihkamakorujen käyttö on lisännyt nikkeliallergiaa. Lävistyskorussa oleva pienikin nikkelimäärä voi olla haitallinen, koska koru joutuu suoraan kosketukseen verenkierron kanssa ja on silloin erityisen vahvasti allergisoiva. (Tukes 2010.)

Valtioneuvosto on antanut vuonna 2000 päätöksen nikkeliä ja sen yhdisteitä sisältäviä tuotteita koskevista kielloista ja rajoituksista (2/2000). Päätöksen noudattamista valvovat kemikaalilain ja tuoteturvallisuuslain valvontaviranomaiset omilla toimialoillaan. Päätöksen liitteen (joka on muutettu asetuksella 494/2005) mukaan nikkeliä ja sen yhdisteitä ei saa käyttää eikä luovuttaa markkinoille

1. missään ensiasennuskoruissa tai niiden osissa, jotka on tarkoitettu pidettäviksi lävistetyissä korvissa ja muissa ihmiskehon osissa, ellei näistä ensiasennuskoruista vapautuvan nikkelin määrä ole alle $0,2 \mu\text{g}/\text{cm}^2$ viikossa,
2. ihon kanssa välittömään ja pitkäaikaiseen kosketukseen tarkoitetuissa tuotteissa kuten esimerkiksi korvakoruissa, jos ihon kanssa välittömässä ja pitkäaikaisessa kosketuksessa olevista tällaisten tuotteiden osista vapautuvan nikkelin määrä on suurempi kuin $0,5 \mu\text{g}/\text{cm}^2$ viikossa.
3. edellä 2. kohdassa luetellun tyyppisissä tuotteissa, silloin kun ne on päällystetty muulla materiaalilla kuin nikkelillä, ellei päällyste rajoita vapautuvan nikkelin määrää tuotteiden välittömässä ja pitkäaikaisessa ihokosketuksessa olevissa osissa alle $0,5 \mu\text{g}/\text{cm}^2$ viikossa tuotteen tavanomaisen, vähintään kahden vuoden käytön ajan. (Valtioneuvoston asetus nikkeliä ja sen yhdisteitä sisältäviä tuotteita koskevista kielloista ja rajoituksista... 494/2005.)

Tuoreeseen lävistykseen laitettavista koruista (ensiasennuskoru) ei siis saa irrota viikossa yli $0,2 \mu\text{g}/\text{cm}^2$ nikkeliä. Muista kuin ensiasennuskoruista ei saa irrota yli $0,5 \mu\text{g}/\text{cm}^2$ nikkeliä viikon aikana.

Helsingin kaupungin ympäristökeskus teki tutkimuksen lävistyskorujen nikkeli- ja titaanipitoisuuksista vuosina 1998–2003, jolloin tutkittiin yhteensä 144 korun osan nikkeli- ja titaanipitoisuudet. Kaikkiaan 67:ssä korun osassa (46 %) nikkeli- ja titaanipitoisuus ylitti Valtioneuvoston päätöksen mukaisen ensiasennuskoruja koskevan raja-arvon, joka tutkimushetkellä oli $0,05$ painoprosenttia (p- %). Valtioneuvoston päätöksen antamisen jälkeen nikkeli- ja titaanipitoisuus koruissa muuttui siten, että ylitysten osuus vuonna 1998 oli 90 %, vuosina 2000–2002 22–39 % ja vuonna 2003 75 %. Tutkimuksessa verrattiin myös kirurginteräksestä valmistettuja ja titaanista valmistettuja lävistyskoruja. Titaanikorujen käyttöä on suosittu nikkeli- ja titaanipitoisuutta koskevan päätöksen tultua voimaan. Kuitenkin myös titaanista valmistetut korut sisälsivät nikkeliä yli raja-arvon 10 %:ssa. Kirurginteräskoruissa vastaava luku oli 90 %. (Pönkä ym. 2004.)

Nordic Tattoo Supplies on suomalainen tatuointi- ja lävistysvälineiden, tatuointivärien sekä lävistyskorujen maahantuojaja. Nordic Tattoo Supplies'in myyntipäällikkö Juha Sihvon kertoman mukaan kaikille heidän valikoimissaan oleville lävistyskoruille ei ole tehty nikkeli- ja titaanipitoisuustestejä, mutta kaikki lävistyskorujen valmistajat ovat testattuja. Testaus tapahtuu maahantuonnin yhteydessä ja sen tekee Suomen tullilaitos. He ottavat joskus satunnaisesti Nordic Tattoo Supplies:lle tulevista lähetyksistä joitakin malleja testeihin laboratorioon. Testattavista lävistyskoruista ei saa irrota Valtioneuvoston päätöksen vastaista määrää nikkeliä, muuten valmistaja menee maahantuontitarkkailuun ja koko lähetys tuhoettavaksi. ”Saamme tullilta aina testitulokset raporttina, joissa on maininta testituloksista. Nämä toimivat meillä nikkeli- ja titaanipitoisuustestituloksina ja tietysti lisäksi valmistajalta on materiaalitodistukset saatavilla”, Sihvo kertoo. (Sihvo 2012.)

2.2.3 Lävistysten riskit

Yleisin lävistysten komplikaatio on paikallinen, yleensä lievä tulehdus. Vaikeassa tapauksessa tulehdus voi vaatia antibiootihoidon tai jopa sairaalahoidon. Yleisimmin tulehdukset ovat *Staphylococcus aureuksen*, A-ryhmän streptokokkien ja *Pseudomonas*-lajien aiheuttamia. Seurauksena tulehduksista saattaa olla esimerkiksi arpi- ja keloidimuodostumat kuten keloidit. Lävistyksen välityksellä leviävät infektiot voivat olla

vakavia, vaikkakin ne ovat harvinaisia. Infektiot voivat johtua joko siitä, että omalla iholla oleva mikrobi joutuu verenkiertoon tai siitä, että lävistys tehdään epästeriileillä välineillä. Bakteeri saattaa verenkiertoon joutuessaan aiheuttaa jopa verenmyrkytyksen tai sydämen sisäkalvon tulehduksen. Kuten tatuointienkin, myös lävistysten välityksellä virusinfektioiden, kuten hepatiitti B, C ja D:n leviäminen on mahdollista. Myös HIV-infektion leviäminen on mahdollista, joskaan tätä ei ole voitu varmuudella osoittaa taudin pitkän itämisajan tai toteamiseen kuluvan ajan sekä muiden leviämistapojen poissulkemisen vaikeuden johdosta. Tartunnan leviämisen kannalta on huomattava, että HI-virus voi elää neulassa jopa 32 päivää. Kieleen tehtyjen lävistysten seurauksena on todettu hammasvaurioita, muun muassa hampaiden lohkeamisia, kiilteen säröisyyttä ja iensyöpymiä. (Pönkä ym. 2004.)

Infektiota suurempaan ongelmaan törmätään, kun lävistysreikä tehdään väärään paikkaan. Jos kielen lävistää väärästä kohdasta, voi osua suureenkin verisuoneen, jolloin verta tulee paljon. Vielä pahempaa on, jos neula osuu niihin suuriin hermoihin, joita etenkin poskissa ja kielessä kulkee. Jos hermo menee poikki, kasvoista voi kadota tunto. (Juntunen 2004, 239.) Lävistykset voivat myös aiheuttaa paikallista turvotusta, joka voi olla vaarallista esimerkiksi suun alueen lävistyksissä. Esimerkiksi lävistetty kieli voi turvota jopa kaksinkertaiseksi. Turvotus on otettava huomioon myös lävistyskorun koossa. (Health and Safety Executive 2010.)

Lävistysten paraneminen paikasta riippuen voi kestää useita viikkoja tai jopa kuukausia. Kudokset, joissa on runsas verenkierto, parantuvat hyvin. Niinpä esimerkiksi napa- tai nännilävistyksen parantuminen voi kestää puolikin vuotta. (Juntunen 2004, 240.) Tässä kohtaa riskiksi muodostuu se, että henkilö, joka on ottanut lävistyksen, ei aina välttämättä jaksaa huolehtia lävistyksen jälkihoidosta tarpeeksi hyvin tai tarpeeksi pitkään. Sen vuoksi olisi hyvä, että lävistäjät informoisivat asiakkaita jälkihoidosta ja paranemisajoista jo ennen toimenpiteen suorittamista.

2.3 Koulutus

Suomessa kuka tahansa voi perustaa kehonmuokkauspalveluita tarjoavan yrityksen; siihen ei vaadita minkäänlaista koulutusta tai osaamista. Mitään virallista koulutusta ei ole Suomessa edes olemassa. Ulkomailla, kuten Englannissa ja Yhdysvalloissa, sen sijaan on tarjolla paljon erilaisia tatuointi- ja lävistyskoulutuksia, joista saa jonkinlai-

sen sertifikaatin/todistuksen. Näiden virallisuudesta ei kuitenkaan voi olla varma. Internetiä selaamalla selviää myös, että Suomessakin jotkut toimijat järjestävät esimerkiksi päivän mittaisia lävistuskoulutuksia (Jailbird Tattoo & Piercing 2012) ja tatuointikoulutusta (Unique Art 2012). Suomessa tatuoiijat ja lävistäjät ovat kuitenkin yleensä itseoppineita tai he ovat olleet oppipoikina tai -tyttöinä alan liikkeissä. Alan ihmiset eivät kovin halukkaasti jaa tietojaan tai käytännön vinkkejä kenelle tahansa ja alan oppikirjatkin ovat harvassa. Näin ollen on melko hankalaa löytää luotettavaa ja tarkkaa tietoa siitä, miten vaikkapa tatuointi tehdään. (Juntunen 2004, 172.)

Suomessa toimii suomalaisten ammattitatuojien yhdistys Finnish Tattoo Artists Association ry (F.T.A.A). Yhdistyksen puheenjohtajana toimii Tony Raita. Kaikki suomalaiset ammattitatuoiijat eivät kuitenkaan kuulu yhdistykseen, vaan jäsenet ovat lähinnä kauemmin alalla olleita henkilöitä ja tatuointiliikkeitä. (Juntunen 2004, 207.) Raitaa on aikaisemmin haastateltu erääseen toiseen tatuointiaiheiseen opinnäytetyöhön. Kyseisessä opinnäytetyössä kerrotaan, että Suomen Tatuointiyhdistys on perustettu vuonna 1994 tatuojien toimesta edistämään alan yrittäjien ammattitaitoa sekä tatuointien yleiskuvaa yhteiskunnassa. Vuonna 1998 Helsingin kaupungin ympäristökeskus otti tatuointiliikkeen suunnitteluohjeisiin Suomen Tatuointiyhdistyksen laatimat suositukset asiakaslomakkeesta, työpisteeseen liittyvistä välineistä sekä steriloinnista. (Nyström 2009.) Nykypäivänä Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen Internet-sivuilla löytyy vuonna 2011 päivitetty ohje ”Parturikampaamon tai kauneudenhoitoalan yrityksen perustaminen”, joka koskee siis myös tatuointi- ja lävistysliikkeitä. Ympäristökeskuksen Internet-sivuilla on saatavilla myös mallit tatuointiliikkeen asiakastietolomakkeesta sekä tatuoinnin jälkihoito-ohjeista. (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012.)

Nyström kertoo opinnäytetyössään (2009), että Suomen Tatuointiyhdistyksen puheenjohtajan Tony Raidan mukaan Helsingin kaupungin Ympäristökeskus ja tatuointiyhdistys tekevät yhteistyötä tatuointialaan liittyvässä valvonnassa. Yhdistys on myös keskittynyt lisäämään jäsenliikkeidensä ammattietiikkaa järjestämällä alaan liittyviä koulutustilaisuuksia. Yhdistyksen Internet-sivuilla pitäisi olla saatavilla lista yhdistykseen rekisteröityneistä tatuointiyrittäjistä sekä tietoa heidän suorittamistaan koulutuksista, mutta tämän työn kirjoittamisen hetkellä nuo sivut eivät olleet toiminnassa. Tatuointiyhdistyksen koulutukset ja seminaarit järjestetään yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten, kuten lääkäreiden tai sairaanhoitajien, kanssa. Raita oli maininnut

esimerkkinä tarttuvien tautien seminaarin, jossa luennoimassa oli ollut Helsingin Yliopistollisen sairaalan tarttuvien tautien osaston erikoissairaanhoitaja.

Erilaisia tatuointi- ja lävistysalan seminaareja järjestetään aktiivisesti muun muassa Saksassa, Italiassa ja Las Vegasissa sekä satunnaisesti ainakin Ruotsissa ja Tanskassa. Seminaarien järjestäjinä ovat yleensä ammattilävistäjä- ja tatuointiliitot tai yhdistykset. Luennoitsijoina seminaareissa on pääosin terveystieteiden ihmisiä, kuten hygieniahoitajia, tarkastajia tai lääkäreitä, sekä kehonmuokkausalan ammattilaisia. Yksi maailman suurimmista ja aktiivisimmista liitoista on Association of Professional Piercers, joka on aktiivisesti auttanut viemään asioita eteenpäin pääosin Yhdysvalloissa, mutta myös muualla maailmassa. Liitto toimii tiiviissä yhteistyössä terveystieteiden omaisten kanssa jakaen tietoa molemminpuolisesti. (Lahti 2012.)

3 TATUOINTIVÄRIT

Tatuointivärejä ei Suomessa lasketa kosmetiikaksi eikä kemikaaleiksi. Näin ollen esimerkiksi niiden koostumusta ei valvota mitenkään. Muualla maailmalla on viime vuosina pyritty kehittämään tatuointivärien valvontaa. Tässä luvussa kerrotaan tatuointivärien koostumuksesta sekä Euroopan neuvoston laatimista suosituksista tatuointivärien koostumusta ja valvontaa koskien. Lisäksi kerrotaan Euroopan komission hallinnoimasta RAPEX -verkostosta, joka välittää tietoa esimerkiksi vaarallisista tatuointiväreistä.

3.1 Tatuointivärien koostumus

Väriaine on yleisnimitys pigmenteille sekä muille väreille, jotka ovat värillisiä molekyylejä. Pigmentit ovat yleensä erittäin huonosti veteen liukenevia, ja toisin kuin useimmilla väriaineilla, niillä on myös heikko liukenevuus orgaanisiin liuottimiin. Tämän vuoksi ne pysyvät pääasiassa kiinteässä olomuodossa, mukaan lukien elävässä kudoksessa. Muut väriaineet ovat orgaanisia molekyylejä, jotka ovat yleensä hyvin liukenevia. Tiettyjä raaka-aineita, kuten titaanidioksidia tai bariumsulfaattia, voidaan käyttää kantoaineina näille väreille, jotta niistä saadaan veteen liukenemattomia. Tatuointiväreissä mukana olevat muut raaka-aineet ovat välttämättömiä, jotta tuotteista saadaan heti käyttövalmiita. Nämä lisäraaka-aineet voivat olla erilaisia liuottimia, sta-

bilointiaineita, kosteuttavia ainesosia, happamuudensäätöaineita, pehmenysaineita tai sakeutusaineita. (Council of Europe 2008.)

Väripigmentit voivat olla metallisuoloja tai erilaisia orgaanisia yhdisteitä. Tatuointiväreissä on käytetty metalliyhdisteitä, kuten kobolttialuminaattia (koboltin sininen), kromioksidia (vihreä), elohopeasulfidia (cinnabar, punainen), titaanioksidia ja rautaoksidia. Nykyään on ilmeisesti kuitenkin siirrytty käyttämään enemmän synteettisiä väriaineita. Osa tatuoinnissa käytettävistä väriaineista on kosmeettisissa valmisteissa sallittuja, osa kiellettyä väriaineita. Punasävyisinä väreinä käytetään EU:ssa hyväksytyjä atsovärejä. Norjan, Tanskan ja Suomen EU:lle vuonna 2003 tekemässä selvityksessä 28:stä testatusta orgaanisesta väriaineesta 16 sisälsi atso-yhdisteitä, jotka voivat metaboloitua aromaattisiksi amiineiksi ja neljä 16:sta atsoväristä sisälsi karsinogeeniksi luokiteltuja amiineja. (Jantunen ym. 2005.)

3.2 Tatuointivärien valvonta

Kosmeettisille valmisteille on Suomessa oma laki (22/2005), joka säätelee muun muassa kosmetiikan turvallisuutta ja koostumusta sekä kosmeettisista valmisteista annettavia tietoja. Tatuointivärit eivät kuitenkaan kuulu kosmetiikkalainsäädännön piiriin, sillä vain ulkoisesti käytettävät aineet ovat kosmeettisia valmisteita ja tatuointivärit pistetään ihon sisään. Tatuointivärit eivät ole selvästi mitään tuotteita vaan yksittäisiä kemikaaleja, mutta ei niitä myöskään koske kemikaalilainsäädäntö. (Jantunen ym. 2005.) Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin tuoteturvallisuuspäällikön Anna Pukanderin mukaan Suomessa tatuointivärit kuuluvat tällä hetkellä yleisen kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) soveltamisalalle eli niitä koskee yleinen turvallisuusvaatimus, mutta ne eivät tuotteena ole kuluttajaturvallisuusvalvonnan painopistealueella. Tatuointiväreistä ei ole nykyisin harmonisoitua lainsäädäntöä EU-tasolla. Yhteisöläinsäädäntöä ollaan mahdollisesti Saksan aloitteesta kehittämässä siten, että tatuointivärit tulisivat jatkossa säänneltäväksi kemikaalilainsäädännössä ja mahdollisesti annettaisiin rajoitus REACH-asetuksessa. (Pukander 2012.)

3.2.1 Euroopan neuvoston päätöslauselma tatuoinneista ja kestopigmentoinnista

Euroopan neuvosto on Euroopan unionista erillinen kansainvälinen järjestö, jonka jäseninä ovat käytännöllisesti katsoen kaikki Euroopan demokraattiset maat (47 val-

tiota vuonna 2011). Euroopan neuvoston tehtävänä on muun muassa edistää jäsenmaiden yhtenäisyyttä, parantaa elinolosuhteita sekä laatia jäsenmaiden politiikkaa ja lainsoveltamista ohjaavia suosituksia. Suositukset eivät ole jäsenmaita sitovia, mutta tavoitteena on saada kaikille jäsenmaille yhtenäiset käytännöt. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2011.) Euroopan neuvostossa päätökset tekee ministerikomitea, joka koostuu jäsenmaiden ulkoministereistä tai heidän pysyvistä edustajistaan, suurlähettiläistä. Sopimuksia ja toimintoja valmistellaan kansainvälisissä asiantuntijaryhmissä. (Ulköasiainministeriö 2006.)

Euroopan neuvoston ministerikomitea (Council of Europe, Committee of Ministers) on laatinut vuonna 2008 päätöslauselman tatuointeja ja kestopigmentointia koskevista vaatimuksista ja turvallisuuskriteereistä (Resolution ResAP(2008)1 on requirements and criteria for the safety of tattoos and permanent make-up.). Päätöslauselmaa on ollut valmistelemissa edustajat Itävallasta, Belgiasta, Bulgariasta, Kyprokselta, Suomesta, Ranskasta, Saksasta, Irlannista, Alankomaista, Norjasta, Portugalista, Sloveniasta, Espanjasta, Ruotsista, Sveitsistä sekä Iso-Britanniasta. Päätöslauselma koskee tatuointi- ja kestopigmentointivärien koostumusta ja pakkausmerkintöjä, tuotteista tehtävää riskinarviointia, tatuointien ja kestopigmentointien tekemiseen vaadittavia olosuhteita sekä tiedotusvelvollisuutta koskien tatuointien ja kestopigmentointien terveysriskejä. (Council of Europe 2008.)

Kyseisellä päätöslauselmalla ei ole oikeudellista sitovuutta, vaan siinä esitetyt asiat ovat vain suosituksia. Päätöslauselmaa voidaan kuitenkin pitää esillä esimerkiksi EU-lainsäädännön valmistelun yhteydessä. Päätöslauselmalla annettuja suosituksia ei ole otettu osaksi lainsäädäntöä Suomessa. (Pukander 2012.) Esimerkiksi Saksassa on päätöslauselman pohjalta annettu vuonna 2009 tatuointisäädös, joka koskee muun muassa tatuointi- ja kestopigmentointivärien koostumusta (CTL GmbH Bielefeld 2012).

Päätöslauselman mukaan tatuointi- ja kestopigmentointivärit eivät saa aiheuttaa vaaraa terveydelle tai ympäristölle. Tämän vuoksi valmistajan tai henkilön, joka on vastuussa tuotteen markkinoille asettamisesta, tulee esittää viimeiseen toksikologiseen tietämykseen perustuva riskiarviointi tuotteen turvallisuudesta. Jotta voitaisiin varmistaa ainoastaan turvallisten värien käyttö, toimivaltaisten viranomaisten tulisi arvioida värien turvallisuutta hankkimalla tietoja värien fysikaalis-kemiallisista ominaisuuksista ja haittavaikutuksista. Näin voitaisiin vähitellen muodostaa luettelo aineista, joiden käyt-

tö tatuointi- ja kestopigmentointiväreissä on osoitettu turvalliseksi. Euroopan neuvoston ministerikomitea suosittelee, että jokainen neuvoston jäsenmaa ottaisi päätöslauselman huomioon omassa kansallisessa lainsäädännössään ja ohjaisi tatuointi- ja kestopigmentointivärien koostumusta sekä turvallisuuskriteerejä sen mukaiseksi. Jokainen hallitus säilyy kuitenkin vapaana säätämään tiukempia asetuksia. (Council of Europe 2008.)

Päätöslauselman lopussa on lueteltu aineita, joita tatuointi- ja kestopigmentointivärit eivät saisi sisältää eikä niitä saa myöskään vapautua atsoväreistä. Luettelot sisältävät syöpää aiheuttaviksi, perimää vaurioittaviksi, lisääntymiselle vaarallisiksi ja herkistäviksi/allergeeneiksi luokiteltuja aineita. Kolmannessa taulukossa on lueteltu eräiden epäpuhtauksien, kuten arseenin, bariumin, nikkelin, lyijyn, PAH-yhdisteiden sekä bentso(a)pyreenin, suurimmat sallitut pitoisuudet tatuointi- ja kestopigmentointiväreissä. Päätöslauselman lopussa on myös kerrottu aromaattisten amiinien testausmenetelmistä. (Council of Europe 2008.)

Päätöslauselman mukaan tatuointi- ja kestopigmentointivärien tulee olla steriilejä ja ne tulee toimittaa sellaisissa pakkauksissa, jotka säilyttävät steriiliyden käyttöönottoon asti. Säilöntäaineiden käyttö on sallittua tuotteen säilyvyyden varmistamiseksi avaamisen jälkeen, mutta ne eivät saa korvata riittämätöntä mikrobiologista puhtautta valmistuksen aikana tai riittämätöntä hygieniää tatuoimisen tai kestopigmentoinnin aikana. Päätöslauselmassa on kerrottu myös pakkausmerkinnöistä, jotka väripakkauksissa tulisi olla. Lisäksi edellytetään, että tatuoinnin ja kestopigmentoinnin suorittamisessa sekä välineiden desinfioinnissa ja steriloinnissa tulee noudattaa kansallisen julkisen terveydenhuollon asettamia hygieniamääräyksiä. Päätöslauselmassa mainitaan myös, että kuluttajien saataville tulee tarjota luotettavaa ja todistepohjaista tietoa tatuointien riskeistä. (Council of Europe 2008.)

Suomalaisen tatuointi- ja lävistysvälineiden sekä tatuointivärien maahantuoja Nordic Tattoo Supplies:in myyntipäällikkö Juha Sihvon kertoman mukaan he pyrkivät ottamaan valikoimiinsa ainoastaan Euroopan neuvoston päätöslauselman mukaisia tatuointivärejä, vaikka päätöslauselman vaatimukset eivät päde Suomessa. Päätöslauselman mukaisesti hyväksytyjen tatuointivärien etiketeissä yleensä lukee maininta tästä, esimerkiksi ”EU Compliance” tai ”Complies w/ EU Code”. (Sihvo 2012.)

Tatuointivärejä tutkii ja niille sertifikaatteja myöntää ainakin Saksassa toimiva CTL® GmbH Bielefeldin laboratorio. Testit ovat Euroopan neuvoston päätöslauselman mukaisia. Laboratorion Internet-sivuilta löytyy listat kaikista väreistä, jotka ovat läpäisseet testit. Testatut värit ovat myös Saksan tatuointilainsäädännön mukaisia. Väreistä testataan ResAP(2008)1 mukaisesti aromaattiset amiinit, allergeenit ja karsinogeenit, metallit, polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH), bentso(a)pyreeni (BaP) sekä tuotteen steriiliys. Saksan tatuointiasetuksen (Tätowiermittelverordnung) mukaisesti testataan aromaattiset amiinit, kielletyt väriaineet sekä p-fenyleenidiamiini (PPD, musta henna). (CTL GmbH Bielefeld 2012.)

3.2.2 RAPEX-järjestelmä

Euroopan komission hallinnoima RAPEX-verkosto (EU:n nopea tietojenvaihtojärjestelmä) välittää tietoa vaarallisista tuotteista EU-maiden kansallisten tuotevalvontaviranomaisten kesken. Järjestelmä koskee kulutustavaroita (esimerkiksi lelut, kosmetiikka) sekä ympäristöriskin aiheuttavia ja ammattikäyttöön tarkoitettuja tuotteita. Jäsenmaiden valvontaviranomaisilla on lakisääteinen velvoite raportoida RAPEX-järjestelmään markkinoilta löytämänsä vaaralliset tuotteet ja kerrottava myös, mihin joko vapaaehtoisin tai viranomaisen määräämiin toimenpiteisiin on vaaran poistamiseksi ryhdytty. Euroopan komissio julkaisee Internet-sivuillaan viikoittain luettelon niistä kuluttajakäyttöön suunnatuista tuotteista, jotka on jossain jäsenmaassa todettu vaarallisiksi. Kuluttajaturvallisuuslain 5 §:n huolellisuusvelvollisuuden perusteella yritysten on seurattava itse komission Internet-sivuilta, onko heidän valikoimissaan tuotteita, jotka on jossain EU:n jäsenmaassa todettu vaarallisiksi. (Tukes 2012b.)

Suomessa RAPEX-yhteyspisteenä toimii Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes. Yhteyspiste käy säännöllisesti läpi kaikki ilmoitukset viikkoyhteenvedosta ja selvittää, onko tuotteita ollut myös Suomen markkinoilla. Mikäli tuotteita löytyy ja niissä on sama vakava vaara kuin ilmoituksessa mainituissa tuotteissa, on toiminnanharjoittajan (esimerkiksi maahantuojan) velvollisuus ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin vaaran poistamiseksi. Yleensä tällöin tuotteet poistetaan myynnistä ja useimmiten vaaditaan myös palautusmenettelyn järjestäminen kuluttajilta. (Pukander 2012.)

RAPEX-järjestelmässä on myös markkinoilta pois vedettyjä tatuointivärejä. Niitä on löydetty ja vedetty markkinoilta lähinnä Saksassa, Italiassa ja Tanskassa, mutta vuon-

na 2010 neljä tatuointiväriä oli vedetty markkinoilta ja asetettu myyntikieltoon myös Suomessa. Kyseiset tatuointivärit olivat aiheuttaneet kemiallisen riskin, koska ne sisälsivät atsovärejä jotka voivat muiden komponenttien yhteisvaikutuksesta vapauttaa aromaattisia amiineja (kuten o-toluidiini, 3,3-diklooribentsidiini, anisidiini), jotka ovat syöpää aiheuttavia. (European Commission 2012.)

Nordic Tattoo Supplies:in Juha Sihvo kertoo, että heillä tiedetään hyvin RAPEX-järjestelmästä ja että he ovat myös olleet yhteydessä Tukeisiin koskien Euroopan tatuointituotteita. Sihvon mukaan he seuraavat varsinkin tatuointimusteita säännöllisesti. Mikäli jollekin tatuointivärielle tulee myyntikielto EU-maassa, he selvittävät mitä valmistuserää ongelma koskee ja tarkistavat löytyykö tuotteita heidän varastostaan. Tämä on Sihvon mukaan hyvin harvinaista, mutta viime vuosien aikana hän muistaa pari tapausta jolloin varasto on jouduttu tarkistamaan. (Sihvo 2012.)

4 LAINSÄÄDÄNTÖ JA VALVONTA

Tatuointi-, lävistys- ja muille kehonmuokkauspalveluille ei tällä hetkellä Suomessa ole varsinaista omaa, yksityiskohtaista lainsäädäntöä. Kyseisiä palveluita valvovat kuntien terveydensuojeluviranomaiset. Tatuointi- ja lävistyspalveluihin sovelletaan uutta, 1.1.2012 voimaan tullutta Kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011) sekä Terveydensuojelulakia (763/1994). Kuluttajaturvallisuuslain periaatteena on varmistaa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelujen turvallisuus sekä ennaltaehkäistä kulutustavaroista ja palveluista aiheutuvia terveys- ja omaisuusvaaroja. Terveydensuojelulain tarkoituksena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristöstä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Tatuointi- ja lävistyspalveluita tarjoavien liikkeiden toiminta on ilmoituksenvaraista, eli toiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle Terveydensuojelulain sekä Kuluttajaturvallisuuslain mukaisesti.

Kuluttajaturvallisuusvalvonnan ja terveydensuojelun valvonnan piiriin kuuluu ainoastaan muu kuin terveydenhuollon ammattilaisen suorittama kehonmuokkaus; ei siis esimerkiksi plastiikkakirurgin suorittama rintaimplantin asennus (Aalto ym. 2010). Terveydensuojelun valvonnassa tatuointien ja lävistysten tekeminen luokitellaan toimintaluokkaan kauneudenhoito ja ihonkäsittely ja Kuluttajaturvallisuusvalvonnassa tatuointi-, lävistys- tai muihin kehonmuokkauspalveluihin.

4.1 Kuluttajaturvallisuuslaki

Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) tarkoituksena on varmistaa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelujen turvallisuus, ennaltaehkäistä kulutustavaroista ja palveluista aiheutuvia terveys- ja omaisuusvaaroja sekä vaaran ilmetessä varmistaa, että vaara saadaan riittävän tehokkaasti poistettua. Lisäksi pyritään turvaamaan korkealaatuinen kuluttajaturvallisuusvalvonta sekä parantamaan toiminnanharjoittajien toimintaedellytyksiä. Lain 5 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on varmistuttava siitä, että kulutustavarasta tai kuluttajapalvelusta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Toiminnanharjoittajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kulutustavarasta ja kuluttajapalvelusta ja hänen on arvioitava niihin liittyvät riskit. Lisäksi toiminnanharjoittajan on annettava selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla tarvittavat tiedot kulutustavaroista ja kuluttajapalveluista, jotta kuluttaja pystyy arvioimaan niihin liittyvät vaarat. Toiminnanharjoittajilta voidaan vaatia tavaraan tai palveluun liittyviä käyttö- tai toimintaohjeita, varoituksia tai muuta tietoa. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes valvoo Kuluttajaturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamista. Lisäksi Tukes suunnittelee, ohjaa ja kehittää valvontaa. Tullilaitos valvoo kulutustavaroita ja kuluttajapalveluiden yhteydessä käytettäviä tavaroita tuotaessa tavaroita maahan EU:n ulkopuolelta sekä toimittaessa tavaroita Suomeen EU:n jäsenmaista Suomessa tapahtuvan tavaraerän purkamisen ja siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo kuluttajaturvallisuuden valvontaa alueellaan sekä arvioi kuntien kuluttajaturvallisuuden valvontaa koskevat suunnitelmat ja niiden toteutumista. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa näitä tehtäviä hoitaa kunnan valvontaviranomainen, yleensä terveystarkastaja. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.)

Edellinen laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (”KuTuL”) (75/2004) on siis vuoden 2012 alusta korvattu uudella Kuluttajaturvallisuuslailla (920/2011). Tässä työssä sekä suoritetuilla tarkastuksilla on sovellettu uutta Kuluttajaturvallisuuslakia. Uudessa Kuluttajaturvallisuuslaissa suurimmat muutokset verrattuna aikaisempaan ”KuTu”-lakiin on 6 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus sekä 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirjan laatiminen. Aikaisemmin tatuointi- ja lävistysliikkeiden on pitänyt tehdä ainoastaan Terveystieteiden laitoksen mukainen ilmoitus toiminnastaan,

nyt palveluntarjoajan on tehtävä myös Kuluttajaturvallisuuslain mukainen ilmoitus kunnan valvontaviranomaiselle ennen kuluttajapalvelun tarjoamisen aloittamista. Vastaava ilmoitus on tehtävä myös, jos toiminta muuttuu olennaisesti, tai palvelun tarjoaja vaihtuu. Ilmoituksesta on käytävä ilmi palvelun tarjoajan tiedot, palvelun suorituspaikka, palvelun kuvaus, palveluun liittyvät merkittävimmät riskit ja toimenpiteet niihin varautumiseksi sekä tieto turvallisuusasiakirjan laatimisesta ja viimeisimmästä päivittämisestä. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.) Kunnilla on yleensä olemassa valmiit lomakkeet, joilla toiminnanharjoittajan tulee ilmoitus tehdä.

Palvelun tarjoajan, jonka on tehtävä edellä mainittu ilmoitus toiminnastaan, on lisäksi laadittava turvallisuusasiakirja, joka sisältää suunnitelman vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi sekä niistä tiedottamiseksi palvelun tarjoamisessa mukana olleille. Turvallisuusasiakirja on pidettävä ajan tasalla ja se on näytettävä ja toimitettava valvontaviranomaiselle pyydettyäessä. Palvelun tarjoajan on myös varmistuttava siitä, että toiminnassa mukana olevat tuntevat turvallisuusasiakirjan sisällön. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.) Valtioneuvosto on antanut asetuksen eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011), jossa kerrotaan tarkemmin turvallisuusasiakirjan sisällöstä. Turvallisuusasiakirja on laadittava siten, että se on riittävän kattava ja yksityiskohtainen ottaen huomioon toiminnan luonne ja laajuus. (Valtioneuvoston asetus eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta 1110/2011.)

Mikäli toiminnanharjoittaja havaitsee, että kulutustavarasta tai kuluttajapalvelusta aiheutuu vaaraa jonkun terveydelle tai omaisuudelle, on hänen tehtävä tästä välittömästi ilmoitus valvontaviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä Tukesille silloin, kun kyseessä on vaarallinen kulutustavara tai kuluttajapalvelussa käytettävä tavara, ja kunnan valvontaviranomaiselle mikäli kyseessä on vaarallinen kuluttajapalvelu. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.)

Tukes laatii Kuluttajaturvallisuuslain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen valvontaohjelman, joka on osa Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa. Ohjelmassa määritellään tarkastukset sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan osalta ei ole laadittu näytteenottosuunnitelmaa, koska kuluttajapalveluiden turvallisuuden valvontaan ei valvontaohjelman mukaan yleensä liity näytteenottoa. Ympäristötervey-

denhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman (vuosille 2011–2014) mukaan Kuluttajaturvallisuuslain mukaisten valvontakäyntien tarve tatuointi- ja lävistysliikkeissä on 0,33 kertaa/kohde/vuosi. Tämä tarkoittaa siis tarkastuskäyntiä kolmen vuoden välein. (Forsbacka ym. 2010.)

4.2 Terveydensuojelulaki

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Lain yleinen periaate on, että elinympäristöön vaikuttava toiminta on suunniteltava ja järjestettävä ja sitä on harjoitettava siten, että väestön ja yksilön terveyttä ylläpidetään ja edistetään ja terveyshaittojen syntyminen estyy mahdollisuuksien mukaan. (Terveydensuojelulaki 763/1994.)

Terveydensuojelun ylin johto ja ohjaus kuuluvat Sosiaali- ja terveysministeriölle. Terveydensuojelulain nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa ohjaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Valvira ohjaa ja valvoo yhdessä aluehallintovirastojen kanssa kunnan terveydensuojeluviranomaisen toimintaa. Kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan terveydensuojeluun kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan terveydensuojeluviranomainen, yleensä terveystarkastaja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Terveydensuojelulain 13 § velvoittaa toiminnanharjoittajaa tekemään ilmoituksen sellaisen huoneiston käyttöönotosta, jonka hygieenisille olosuhteille on sen toiminnan luonne huomioon ottaen asetettava erityisiä velvoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella 167/2003 on tarkemmin säädetty, että tällaisia huoneistoja ovat muun muassa huoneistot, joissa harjoitetaan ihonkäsittelyä tai -hoitoa. Tatuointi- ja lävistysliikkeet lasketaan tällaisiksi. Ilmoitus tehdään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, jos toiminta muuttuu olennaisesti. Myös toiminnanharjoittajan vaihtumisesta on ilmoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. (Terveydensuojelulaki 763/1994.)

Ilmoituksen sisällöstä säädetään Terveydensuojeluasetuksella (1280/1994). Ilmoituksesta on käytävä ilmi toiminnanharjoittajan yhteystiedot, selvitykset toimintaan varatun paikan sijainnista, harjoitettavasta toiminnasta sekä vedenhankinnasta, ilmanvaihdosta, viemäroinnistä ja jätehuollosta. Lisäksi ilmoituksesta on käytävä ilmi muut terveyshaitan arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja mahdolliset toimenpiteet terveyshaitan estämiseksi. Ilmoitukseen on liitettävä tarpeelliset piirustukset sekä tieto rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymän pääpiirustuksen mukaisesta käyttötarkoituksesta ja mahdollisesti vireillä olevista luvista. (Terveydensuojeluasetus 1280/1994.)

Terveydensuojeluviranomainen tarkastaa ilmoituksen ja tekee siitä päätöksen. Terveydensuojeluviranomainen voi päätöksessään toiminnanharjoittajaa kuultuaan antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä tai kieltää toiminnan harjoittamisen kyseisessä paikassa, mikäli terveyshaittaa ei voida muutoin estää. (Terveydensuojelulaki 763/1994.)

Terveydensuojelulaki edellyttää, että asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa. Jätehuollosta tulee huolehtia siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa. Asunnossa ja muussa oleskelutilassa on oltava tarkoituksenmukainen käymälä. (Terveydensuojelulaki 763/1994.) Terveydensuojeluasetuksen mukaan käymälässä tulee olla riittävä ilmanvaihto ja hajujen leviäminen muihin tiloihin on estettävä. Käymälässä tai sen välittömässä läheisyydessä on oltava mahdollisuus käsien pesuun. Kylmänä vuodenaikana tilojen lämmitys tulee olla järjestetty asianmukaisesti. Rakennuksessa tulee olla riittävä ilmanvaihto ottaen huomioon siellä olevien ihmisten määrä ja harjoitettava toiminta. (Terveydensuojeluasetus 1280/1994.)

Terveydensuojelulaki vaatii myös, että toiminnanharjoittajan on viipymättä ilmoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle terveydensuojelun kannalta merkityksellisestä onnettomuudesta tai muusta toiminnan häiriöstä. (Terveydensuojelulaki 763/1994.)

Valvira laatii Terveydensuojelulain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen valvontaohjelman, joka on osa Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa. Ohjelmassa määritellään tarkastukset sekä

valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet ja esitetään valtakunnallinen näytteenotto-suunnitelma. Näytteenottosuunnitelmassa ei ole määritelty suunnitelmallista näytteenottoa kehonmuokkauspalveluita koskien. Valvontaohjelmassa sanotaan, että esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamista varten voidaan tarvittaessa ottaa puhtausnäytteitä esimerkiksi sauna- ja pesutiloista, parturi-kampaamojen ja kauneushoitoloiden sekä muiden ihonkäsittelytilojen välineistä. Terveysturvallisuudessa tatuointi- ja lävistysliikkeet luokitellaan ”muuksi ihonkäsittelypaikaksi”. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman (vuosille 2011–2014) mukaan valvontakäyntien tarve kauneushoitoloissa tai muissa ihonkäsittely tai -hoitopaikoissa on 0,5 – 0,3 kertaa/kohde/vuosi. Tämä tarkoittaa siis tarkastuskäyntiä kahden - kolmen vuoden välein. (Forsbacka ym. 2010.)

4.3 Kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavat tiedot

Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista (613/2004) koskee kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavia kuluttajan, kuluttajaan rinnastettavan henkilön ja valvontaviranomaisen kannalta terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi tarpeellisia tietoja.

Kulutustavarasta on annettava ainakin kauppatavan mukainen nimi sekä valmistajan, valmistuttajan tai maahantuojan nimi. Jos kulutustavaralla ei ole myyntipäällystä, merkinnät saa tehdä erilliselle lipukkeelle tai muuhun vastaavaan selostukseen, joka on liitettävä myyntipäällykseen tai kulutustavaraan. Kulutustavarasta on vaaran torjumiseksi tarpeen mukaan annettava tiedot tavarankäytöstä, valmistuserätunnus tai muu kulutustavaran yksilöimiseksi tai jäljittämiseksi tarvittava tieto, ohjeet kulutustavaran käytöstä sekä tarpeelliset varoitusmerkinnät. (Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004.)

Valtioneuvoston asetuksen (613/2004) mukaan palveluntarjoajan on annettava kuluttajalle ennakolta seuraavat tiedot, jos ne ovat tarpeen kysymyksessä olevasta kuluttajapalveluksesta terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi:

- 1) palveluksen vaativuustaso sekä palvelukseen osallistumiselle mahdollisesti asetettavat kuluttajan terveydentilaa ja muita kuluttajan henkilökohtaisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset ja rajoitukset;

- 2) kuluttajalta edellytettävä tarpeellinen valmistautuminen palvelukseen;
- 3) sellaiset palveluksen suorittamisesta aiheutuvat vaikutukset kuluttajalle, jotka ovat luonteeltaan pysyviä tai joiden muuttaminen myöhemmin saattaa aiheuttaa suuria kustannuksia ja vaivaa;
- 4) tieto sellaisista palvelukseen liittyvistä seikoista, joiden voidaan arvioida olevan merkityksellisiä kuluttajan terveyden kannalta tai joiden muutoin voidaan olettaa merkittävästi vaikuttavan kuluttajan haluun osallistua palvelukseen, jos nämä seikat eivät käy muutoin ilmi palvelusta koskevissa yleisissä tiedoissa;
- 5) tarpeelliset toiminta- ja käyttäytymisohjeet palveluksen suorittamisen aikana sekä tarpeelliset turvallisuus- ja toimintaohjeet palveluksen jälkeen mahdollisesti huomioon otettavista seikoista;
- 6) palveluksen suorittamisen yhteydessä käytettävistä tavaroista annettaviin tietoihin on soveltuvin osin noudatettava, mitä kyseisen asetuksen 4 §:ssä säädetään kulutustavaroista terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi tarpeellisen tiedon antamisesta. (Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004.)

Palvelun tarjoajan on otettava huomioon kuluttajien perehtyneisyys kysymyksessä olevaan palvelukseen, kyky omaksua ohjeita sekä tarvittaessa palvelukseen osallistuvien erityisryhmien tarpeet. Tiedot on annettava kirjallisesti, jollei erityisistä syistä muunlainen tiedonanto ole tarkoituksenmukaisempaa. (Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004.)

4.4 Valvonta Suomessa

Tampereella tatuointi- ja lävistysliikkeitä on aikaisempina vuosina valvottu aktiivisesti. Tampereella oli vuoden 2011 lopussa hieman alle kaksikymmentä tatuointi- ja/tai lävistysliikettä, joille on lähinnä aikaisempien tarkastuskertojen perusteella tehty riskinarviointia ja sen mukaan päätetty tarkastustiheys, joka on joko kolmen tai neljän vuoden välein. Näiden valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten lisäksi tehdään tietysti käyttöönottotarkastuksia sekä tarvittaessa uusinta- tai valitustarkastuksia. Virallisia valituksia parin viime vuoden aikana on tullut vain yksi. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksilla otetaan usein muutamia Hygicult TPC -bakteerinäytteitä. (Saxholm 2011.)

Helsingissä on viime vuosina tarkastettu uudet kehonmuokkauspalveluyritykset Terveydensuojelulain mukaisen ilmoituksen käsittelyn yhteydessä. Puhtausnäytteitä kyseisistä liikkeistä ei ole otettu 2000-luvulla lainkaan. Vuonna 2003 on tehty lävistyskorujen metallimäärytyksiä. (Wahlman 2011.) Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen Internet-sivuilta löytyy melko kattavat ohjeet kehonmuokkauspalveluja tarjoavaa yritystä perustaville, sekä asiakirjamallit asiakaslomakkeesta ja tatuoinnin jälkihoito-ohjeesta (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012). Tarkastuksilla huomattiinkin, että jotkut toimijat käyttävät näitä Helsingin malleja toiminnassaan.

Jyväskylässä kehonmuokkauspalveluita tarjoavia yrityksiä valvotaan lähinnä pistokoeluentoisesti tai valitusten perusteella. Vuonna 2010 oli Jyväskylässä tehty projekti, jossa oli tarkastettu ne liikkeet, joita ei ollut tarkastettu esimerkiksi käyttöönoton yhteydessä kahden vuoden sisällä. Tarkastusten yhteydessä oli otettu puhtausnäytteitä puhdistetuista välineistä ja työpinoilta ATP -menetelmällä. Näytteenotossa saadut tulokset olivat kauttaaltaan hyviä. (Svan 2011.)

Lahdessa tatuointi- ja lävistysliikkeet tarkastetaan kolmen vuoden välein, Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valtakunnallisen valvontaohjeen mukaisesti. Lahdessa säännöllisen valvonnan piirissä vuoden 2011 lopulla oli 10 kohdetta. Tatuointi- ja lävistysliikkeiden valvontaprojektia ei ole Lahdessa toteutettu ainakaan lähivuosina, eikä näytteitäkään ole otettu. (Hiltunen 2011.)

Kuopiossa oli vuoden 2011 loppupuolella tiedossa 5 tatuointi- ja lävistysliikettä. Valvontasuunnitelman mukaisesti liikkeet tarkastetaan kolmen vuoden välein. Näytteitä on otettu autoklaaveista itiöampulleilla, eli on testattu autoklaavien sterilointitehoa. (Kauppinen 2011.)

Turussa kehonmuokkauspalveluita tarjoavien yritysten tarkastuksia on tehty lähinnä toimijanvaihdosten tai uusien liikkeiden käyttöönoton yhteydessä. Turussa kyseisiä liikkeitä on 16. Tatuointivärien osalta vuonna 2005 on tehty ”taiteilijakemikaaliprojekti”, jossa on kierretty tarkastuksilla kemikaaliviranomaisen kanssa. (Ylhäinen 2011.)

Tarkastuksilla kiinnitetään kunnasta riippuen huomiota hieman eri asioihin, mutta periaatteessa kaikissa kunnissa tarkastuksilla varmistetaan huoneiston määräystenmu-

kaisuus sekä tarkastellaan tilojen puhtaanapitoa, työvälineiden pesupaikat ja millaisia työvälineitä käytetään. Lisäksi käydään läpi tarjotun palvelun turvallisuutta, jossa karotetaan, että toimijalla on tarpeeksi ammattitaitoa ja tietämys muun muassa käyttämiensä tatuointivärien turvallisuudesta ja tarjoamansa palvelun riskeistä. Tarkastetaan myös että liikkeissä on käytössä asiakaslomake ja asiakkaalle annetaan jälkihoito-ohjeet.

Edellä mainittujen kuntien valvontaviranomaisilta saatiin muun muassa sellaisia kommentteja, että tatuointi- ja lävistysliikkeiden toiminnan valvonta kuluttajaturvallisuuden osalta on vaikeaa, koska alasta ei ole tarpeeksi tuntemusta. Esimerkiksi hoito-ohjeiden oikeellisuutta on vaikea tarkastaa, kun terveystarkastaja ei ole terveydenhuollon ammattilainen. Tatuointi- ja lävistysliikkeiden valvontaan toivottiin parempia ohjeita.

4.5 Ulkomainen lainsäädäntö

U.S. Food and Drug Administration (FDA) on Yhdysvaltain elintarvike- ja lääkevirasto, jonka vastuulla on säädöksiä laatiminen Yhdysvaltain markkinoille. FDA:n mielestä värit, joita käytetään ihonsisäisiin tatuointeihin ja kestopigmentointeihin, lasketaan kosmetiikaksi ja pigmentit, joita tatuointiväreissä käytetään, lasketaan lisäaineiksi joilta vaaditaan Yhdysvaltain lainsäädännön (Federal Food, Drug and Cosmetic Act) mukainen hyväksyntä. FDA ei ole kuitenkaan perinteisesti valvonut tatuointivärejä tai niiden sisältämiä pigmenttejä. Sen sijaan tatuointiliikkeitä ja niiden toimintaa valvotaan eri osavaltioissa paikallisen lainsäädännön mukaisesti. Vaikka FDA on hyväksynyt useita väriaineita käytettäväksi kosmetiikassa, niitä ei ole hyväksytty pistettäväksi ihon sisään. (U.S. Food and Drug Administration 2011.) FDA ei siis ole hyväksynyt yhtäkään tatuointiväriä, vaikka joissakin tatuointiväripulloissa saattaa olla merkintä ”FDA Approved” (FDA:n hyväksymä) (U.S. Food and Drug Administration 2009).

Iso-Britanniassa tatuointi- ja lävistyspalveluita koskevia säädöksiä on useampia. Iso-Britannian säädösten mukaan tatuojien ja lävistäjien tulee rekisteröidä itsensä sekä käyttämänsä toimitilat paikallisviranomaiselle, joka valvoo säädösten noudattamista. Säädöksillä turvataan tilojen, välineiden, varusteiden sekä toiminnanharjoittajien hygieniä ja puhtaus. Vaatimukset saattavat vaihdella alueittain. Toiminnanharjoittajien täytyy myös jollakin tavalla todistaa, että heillä on riittävästi osaamista, jotta he pys-

tyvät suorittamaan työnsä turvallisesti, esimerkiksi esittämällä todistuksen/sertifikaatin käymästään koulutuksesta tai harjoittelujaksosta. Virallisesti hyväksytyjä koulutuksia Iso-Britanniassa ei ole. Yritykset tarkastetaan säädösten noudattamisen varmistamiseksi. Iso-Britanniassa alaikäisten tatuointi on laissa kielletty. Lävistyksille ei ole määritelty lakisääteistä ikärajaa, mutta joillakin Lontoon alueilla myös lävistyksen tekeminen alle 18-vuotiaalle on kiellettyä. Genitaalilävistysten tekeminen alle 16-vuotiaille on kiellettyä. (Health and Safety Executive 2010.)

Saksa, Norja ja Englanti ovat kaikki kiristäneet 2000-luvulla kehonmuokkaamista koskevaa lainsäädäntöä. Saksassa lävistyksiä saavat tehdä vain henkilöt, joilla on tarpeeksi erikoistunutta lääkinnällistä kokemusta, eli pääosin lääkärit sekä lääkäriharjoittelijat. Saksassa ja Hollannissa tatuointi- ja lävistysliikkeiden pitää tietyin määräajoin toimittaa autoklaavien toimintakunnon osoittavat Helix-, Vacuum- ja itiötestit viranomaisille. Yhdysvalloissa tatuointivärien valvonta on Kaliforniaa lukuun ottamatta puutteellista. Kaliforniaa voidaan verrata Euroopan maista Saksaan ja Hollantiin, joissa pidetään tiukimmin kiinni EU-säädöksistä. (Nyström 2009.)

Saksassa tuli vuoden 2009 toukokuussa voimaan uusi tatuointisäädös, "Tätowiermittelverordnung", joka koskee tatuointivärejä sekä kestopigmentointeja. Kyseisessä säädöksessä annetut tatuointivärejä koskevat vaatimukset ovat sekoitus Euroopan neuvoston päätöslauselmasta (ResAP(2008)1) sekä Saksan kosmetiikkalainsäädännöstä. Saksan tatuointisäädöksen kiellettyjen aineiden listat ovat lähes yhdenmukaiset päätöslauselman kanssa, mutta raja-arvot raskasmetalleille sekä PAH-yhdisteille puuttuvat. Saksan tatuointisäädöksessä on kuitenkin listattu pigmentit sekä noin viisisataa kemikaalia, joiden käyttö tatuointi- ja kestopigmentointiväreissä on kielletty. Säädöksen mukaan tatuointivärien valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava tatuointivärien maahantuonnista paikalliselle viranomaiselle. Saksalainen lainsäädäntö vaatii lisäksi asianmukaiset pakkausmerkinnät tatuointiväripakkauksiin. (CTL GmbH Bielefeld 2012.)

Ruotsissa suoritetaan vuosina 2011–2012 kansallinen valvontaprojekti koskien tatuointi- ja lävistyspalveluita. Projektia ohjaa Ruotsin Socialstyrelsen (sosiaalishallitus). Hankkeen tavoitteena on lisätä maan ympäristöterveydenhuollon tietoja ja osaamista tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygieniasta sekä omavalvonnasta. Perimmäisenä tavoitteena on parantaa tatuointien ja lävistysten turvallisuutta ja siten ehkäistä tartuntatautien leviämistä. (Socialstyrelsen 2012.) Ruotsin hallitus aikoo myös antaa asetuk-

sen, joka kieltää vaarallisten kemikaalien käytön tatuointiväreissä. Asetuksen pohjana ovat olleet Euroopan neuvoston suositukset. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2012 aikana. (Bratthall 2011.)

5 RAKENTEELLISET JA TOIMINNALLISET VAATIMUKSET JA SUOSITUKSET

Tatuointi- ja lävistysliikkeiden valvontaan ei ole saatavilla yhtenäisiä, kaiken toiminnan kattavia valvontaohjeita. Tukes on laatinut esimerkiksi leikkikenttien, kuntosalien, uimarantojen sekä uimahallien tarkastamiseen kattavat tarkastuslistat, mutta tatuointi- ja lävistyspalveluille ei Tukesilla ole tarkastusohjeita.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran ylläpitämä Terveydensuojelun valvontaohjeisto on laadittu helpottamaan kunnan terveydensuojeluviranomaisten laatutyötä. Terveydensuojelun valvontaohjeisto käsittää terveydensuojelulain mukaisen valvonnan. Terveydensuojelun valvontaohjeisto koostuu eri osioista, joita voi käyttää pohjana luotaessa kunnan omaa terveydensuojelun laatujärjestelmää. (Valvira 2010.) Valvontaohjeisto sisältää muun muassa ohjeen parturi-kampaamojen, kauneushoitoloiden, tatuointiliikkeiden ja vastaavien tilojen tarkastukseen sekä valvontatarpeen arviointiin. Tarkastusohje on tatuointi- ja lävistysliikkeiden osalta hyvin vajavainen, sillä se keskittyy lähinnä toimitilojen terveydellisiin ja rakenteellisiin ominaisuuksiin, eikä itse toimintaan, kuten esimerkiksi välineiden sterilointiin. Valvontaohjeiston tarkastusohjeessa puhutaan ainoastaan välineiden desinfioinnista. Myös Tukesin ajankohtaistiedotteessa vuodelta 2008 sanotaan, että ”yrityksen on huolehdittava välineiden asianmukaisesta desinfioinnista” (Tukes 2008). Desinfiointi ei ole riittävä menetelmä poistamaan välineistä esimerkiksi taudinaiheuttajabakteereja.

Tässä luvussa käsiteltävät rakenteelliset ja toiminnalliset vaatimukset ja suositukset on poimittu tai sovellettu Terveydensuojelun valvontaohjeistosta (Valvira 2010) sekä Tampereen kaupungin Ympäristöterveyden laatimista tarkastusohjeista. Lähtökohtana näille vaatimuksille ja suosituksille ovat Terveydensuojelulaki sekä Kuluttajaturvallisuuslaki.

5.1 Ikärajat

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin sekä Kuluttajaviraston kanta on, että lähtökohtaisesti tatuointeja ja lävistyksiä ei tulisi tehdä alle 18-vuotiaille ilman huoltajan lupaa. Muita kehonmuokkauksia ei saa tehdä alaikäisille laisinkaan. (Tukes 2012a; Tukes 2008.) Kuluttajaviraston mukaan kehonmuokkaus ei ole sellainen tavanomainen ja merkitykseltään vähäinen oikeustoimi, jonka alaikäinen holhouslain (442/1999) mukaan voi tehdä. Ääritapauksissa, kuten sormien kosmeettisten amputointien yhteydessä, kysymykseksi muodostuu se, onko palvelu mahdollista katsoa oikeudellisesti hyväksyttäväksi edes silloin, kun täysi-ikäiselle kuluttajalle on selkeästi ja kattavasti kerrottu toimenpiteen seuraukset ja siihen liittyvät lääketieteelliset riskit. (Tukes 2008.)

5.2 Työtilat

Tilojen rakennusteknisen käyttötarkoituksen tulee vastata siellä suoritettavaa toimintaa. Huoneiston tulee olla siisti ja puhdas ja siellä tulee olla riittävästi säilytystilaa toiminnassa tarvittaville välineille ja aineille. Huoneiston työskentelytilan pinta-alan suhde asiakaspaikkamäärään tulee olla riittävä. Huoneistossa tulisi olla pääsääntöisesti vähintään koneellinen poistoilmanvaihto ja raitisilmaventtiilit. (Valvira 2010.) Asiakassäännöksen kohdalla tulee olla eteinen, tuulikaappi tai lämmöneristävyydeltään niitä vastaava ovi. Huoneiston tulee olla vedoton ja lämpötilan miellyttävä sekä valaistuksen riittävä. (Sippola 2006.)

Työvälineiden ja käsien pesuun tulee varata vähintään yksi pesuallas, jonka tulisi olla asiakaspaikan välittömässä läheisyydessä. Suositeltavaa olisi, että käsienpesulle ja välineiden pesulle olisi omat pesualtaat. Henkilökunnalle tulee olla wc- ja sosiaalitilat ja niiden lisäksi suositellaan pukukaappeja. Käymälän yhteydessä tulee olla pesuallas, jota käytetään ainoastaan käsienpesuun, eli siinä ei saa pestä työvälineitä. Vesipisteiden yhteydessä tulee olla nestemäistä käsienpesuainetta sekä kertakäyttöisiä paperipyyhkeitä. Kankaisten käsipyyhkeiden käyttö on kielletty. (Sippola 2006.)

5.3 Pintamateriaalit

Seinien ja sisäkaton pintamateriaalien sekä lattian ja kalusteiden tulee olla hyväkuntoisia, helposti puhdistettavia sekä kestäviä. Esimerkiksi työpöydissä suositellaan välttämään teräviä nurkkia ja syvennyksiä. Lattiassa voi olla esimerkiksi muovimatto, seinissä lievää kosteutta kestävä maali tai tapetti ja sisäkatto voi olla esimerkiksi maalattua levyä tai lakattua paneelia. (Sippola 2006.)

Mikrobien kiinnittyminen eri pinnoille on hyvin erilaista. Bakteerit lähtevät helpoimmin pois sileältä pinnalta. Kiinnittyminen lasipinnalle on vähäisempää, kuin kumiin ja teräkseen. Bakteerien kiinnittymisestä muoviin, alumiiniin ja teräkseen on ristiriitaisia tuloksia. Ruostumaton teräs näyttäisi olevan helpoimmin puhtaana pidettävä materiaali. (Rahkio ym. 2011, 8.)

5.4 Asiakaslomake ja jälkihoito-ohjeet

Valtioneuvoston asetuksen 613/2004 mukaisesti kuluttajapalveluista on annettava asiakkaalle tarvittavat tiedot kuluttajapalveluksesta terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi. Tatuointi- ja lävistysliikkeissä on yleisesti käytössä asiakaslomake, jonka asiakas täyttää ennen toimenpiteen tekemistä. Asiakaslomakkeella toimijat yleensä varmistelevat sitä, ettei asiakkaaksi pyrkivällä ole lääketieteellisiä esteitä toimenpiteen vastaanottamiselle tai esimerkiksi veriteitse tarttuvia tauteja, kuten B-hepatiittia, AIDS:ia tai HI-virusta. Asiakaslomake on kuitenkin hyvä keino antaa kuluttajalle tietoa toimenpiteeseen liittyvistä riskeistä ja toimenpiteen pysyvyydestä. Samalla se toimii myös jonkinlaisena oikeusturvana sekä toimijalle että kuluttajalle itselleen. Sen vuoksi myös kuluttajan olisi hyvä saada oma kopionsa asiakaslomakkeesta. Asiakaslomakkeessa olisi hyvä kysyä rastittamalla ainakin seuraavat asiat:

- täysi-ikäisyys / ikä
- päihdyttävien aineiden vaikutuksenalaisuus
- tietoisuus toimenpiteen pysyvyydestä
- tarttuvat taudit
- psyykkinen terveys
- lääketieteelliset esteet (mukaan lukien allergiat)
- jälkihoito-ohjeiden saaminen

- tietoisuus jälkihoito-ohjeiden laiminlyönnistä tai toimenpiteisiin liittyvistä vaaratekijöistä kuten komplikaatioista. (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012.)

Kuluttajalle pitää antaa myös tarvittavat turvallisuus- ja toimintaohjeet palveluksen jälkeen huomioon otettavista seikoista. Jälkihoito-ohjeet lasketaan tällaisiksi. Jälkihoito-ohjeella tarkoitetaan siis kirjallista ohjetta, joka asiakkaalle annetaan kehonmuokaus-toimenpiteen jälkeen. Jälkihoito-ohjeista on varmasti olemassa yhtä paljon erilaisia variaatioita kuin maailmassa on tatuojia tai lävistäjiäkin, mutta periaate on aina se, että asiakkaan tulisi huolehtia tatuoinnin tai lävistyksen hygieniasta. Tatuoinnin jälkihoito-ohjeen olisi hyvä pitää sisällään ainakin ohjeen:

- hygieenisyydestä
- rasvauksesta
- välttää kireitä ja hankaavia vaatteita
- uimisesta, saunomisesta ja suihkussa käymisestä
- suojauksesta auringolta ja solariumilta
- tatuoinnin suojaamisesta
- ruven raapimisesta
- jälkioireiden hoidosta
- kehotuksen hakeutua lääkäriin, mikäli ilmenee vakavia jälkioireita. (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012.)

Lävistyksiä voidaan laittaa eri puolille kehoa, joten niitä koskevat jälkihoito-ohjeet vaihtelevat myös paljon. Periaate on kuitenkin sama. Lävistyksen jälkihoito-ohjeen olisi hyvä pitää sisällään ainakin ohjeen:

- hygieenisyydestä
- lävistyksen koskettelun välttelystä
- jälkioireiden hoidosta
- tulehduksen tunnistamisesta
- kehotuksen hakeutua lääkäriin, mikäli ilmenee vakavia jälkioireita. (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012.)

5.5 Siivous, pintojen puhdistus ja desinfiointi

Huoneisto tulee pitää siistinä ja pintojen puhtaudesta tulee huolehtia säännöllisesti. Tiloissa tulee olla riittävät varusteet huoneiston siivoamiseen ja siivousvälineille tulee olla riittävät säilytys- ja huoltotilat. Siivouskomerossa tulisi olla lattiakaivo, vesipiste, poistoilmanvaihto, lämpökuivausteline sekä riittävästi hyllyjä ja telineitä siivouksessa käytettäville välineille ja aineille. Varrellisten siivousvälineiden säilytykseen tulee olla seinäteline. Siivousvälineiden säilytyksessä tulee huomioida hygieeniset säilytystavat. Työtasot, asiakastuoli ja mahdolliset kontaktipinnat on puhdistettava ja desinfioitava asiakkaiden välillä. (Sippola 2006.)

Pinnat tulee aina pestä kunnolla ennen desinfiointiaineiden käyttöä, sillä pinnoilla voi olla näkymätöntä likaa, joka voi alentaa desinfiointiaineen tehoa. Siivouksessa käytetään useasti desinfiointia puhdistusaineita, joiden tarkoitus on puhdistaa ja desinfioida samanaikaisesti. Monet tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että lopputulos ei aina ole toivotun mukainen. Useimmiten tähän syynä on se, että pinnoilla oleva runsas likamäärä on alentanut desinfektioaineen tehoa tai desinfiointiliuoksen vaikutusaika on ollut liian lyhyt. (Rahkio ym. 2011, 49.)

Vain puhtailla välineillä saadaan puhdasta aikaan. Sen vuoksi siivousvälineiden kuntoon ja huoltoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Siivoustekstiilien ja muidenkin välineiden kuivumisen on tapahduttava riittävän nopeasti, jotta niihin pesussa mahdollisesti jääneet tai kuivumaan laittaessa tarttuneet bakteerit eivät ehdi lisääntyä merkittävästi. Siivousvälineiden hygieenistä tasoa tutkittaessa on niistä löydetty jopa patogeeneja bakteereita. (Rahkio ym. 2011, 9.)

Siivouksen onnistumisen kannalta muita tärkeitä asioita ovat riittävä mekaaninen puhdistus, pintojen huuhtelu ja kuivaaminen, oikeanlaiset puhdistusaineet eri pinnoille ja eri käyttötarkoituksiin sekä puhdistusaineiden annostelu ja vaikutusaika. (Rahkio ym. 2011, 47.)

Pesuliuoksen lyhyttä vaikutusaikaa voidaan osittain korvata mekaanista puhdistamista lisäämällä. Jos pinnoille on päässyt muodostumaan biofilmi, sen poistamiseen ei riitä pelkkä pesuliuos edes vaikutusaikaa lisäämällä. Pintojen huuhtelun jälkeen kaikki pinnat on kuivattava, koska jäännöskosteudessa on aina myös mikrobeja ja muuta li-

kaa. (Rahkio ym. 2011, 47.) Puhdistus- ja desinfiointiaineiden käyttöliuokset eli laimennokset on tehtävä aina puhtaisiin astioihin ja tuotteiden laimentamisessa on noudatettava valmistajan antamia ohjeita. Puhdistusaineiden yliannostus lisää huuhtelutarvetta ja siitä jää helposti pinnoille likaa sitovia jäämiä bakteerien kasvualustaksi. Liian laimea käyttöliuos taas aiheuttaa pinttymiä ja luo pohjan biofilmin muodostumiselle. Mitä paksumpi likakerros, sitä kauemmin puhdistusaineen käyttöliuoksen tulisi antaa tehdä työtään. Tutkimuksissa on käynyt ilmi, että siivousaineen vaikutusajan lisääminen on nostanut pintahygienian tasoa. Vaikutusaika ei saa kuitenkaan olla niin pitkä, että käyttöliuos kuivuu pinnoille. (Rahkio ym. 2011, 48.)

5.6 Välineiden puhdistus ja desinfiointi

Välineiden puhdistukseen, desinfiointiin ja sterilointiin tulee olla tarvittavat aineet ja välineet. Tiloissa tulee olla riittävästi säilytystilaa toiminnassa tarvittaville välineille. Likaiset ja puhtaat välineet tulee säilyttää erillään. Puhtaat ja steriilit välineet tulee säilyttää huoneenlämmössä lialta ja pölyltä suojattuina. Steriilejä välineitä tulee säilyttää sterilointipakkauksissa käyttöönottoon asti. (Sippola 2006.)

Kaikki työvälineet tulee puhdistaa ja desinfioida asiakkaiden välillä. Kaikki uudelleen käytettävät välineet, kuten gripit, tuubit, tipit ja lävistyspihdit, tulee puhdistaa ja steriloida huolellisesti. Kehonmuokkaustoimenpiteissä olisi suositeltavaa käyttää mahdollisimman paljon kertakäyttöisiä välineitä. Tatuointi- tai lävistysneuloja, värikuppeja, partateriä, suojakäsineitä ja työpisteen sekä työvälineiden päälle levitettäviä suojia ei saa käyttää uudelleen. (Sippola 2006.)

Välineet tulee huolellisesti puhdistaa ennen desinfiointia ja sterilointia, sillä välineiden puhtaus on perusedellytys desinfektion ja steriloinnin onnistumiselle. Orgaanisen materiaalin jäämät, kuten veri, estävät alkoholilla tapahtuvaa desinfiointia, koska ne sitovat desinfektioainetta eikä se pääse tunkeutumaan lian läpi. Orgaanisen aineen mikrobit voivat myös suojautua erittämällä ympärilleen biofilmiä. Biofilmi on mikrobin solujen ympärille muodostama kerrostuma, joka heikentää desinfektioaineen tehoa. Välineiden sekä pintojen puhdistuksessa biofilmi täytyy rikkoa, jotta myös sen alla olevat mikrobit saadaan poistetuksi. Puhdistus tulee suorittaa mekaanisesti esimerkiksi harjaamalla ja käyttämällä pesuainetta ja vettä. (Lax 2007, 47.)

Ultraäänipesuri on hyvä laite välineiden esipuhdistukseen. Ultraäänipesurin toiminta perustuu ääniaaltoihin. Ultraäänipesurissa oleva pesuneste alkaa värähdellä ja siihen syntyy kavitaatiokuplia, jotka irrottavat likaa tehokkaasti. Ultraäänipesurissa suositellaan käytettäväksi siihen tarkoitettua puhdistusainetta. Välineet on huuhdettava ja kuivattava hyvin ennen sterilointia. Huolellinen kuivaaminen on tärkeä mikrobien lisääntymistä ja biofilmin muodostumista ehkäisevä toimenpide. Välineet on aina kuivattava hyvin ennen niiden pakkaamista sterilointipakkauksiin. Välineet voidaan myös desinfioida desinfiointiaineella ennen sterilointia. (Lax 2007, 52–53; 67.)

5.7 Välineiden sterilointi

Steriloinnin tarkoituksena on hävittää kaikki elinkykyiset mikrobit ja niiden itiöt steriloitavasta tuotteesta (Läkelaitos 2005). Steriloinnin tarkoituksena on estää muun muassa ihotulehdusten, HIV:n ja maksatulehdusten leviäminen. Pelkkä desinfiointi ei riitä tuhoamaan kaikkia taudinaiheuttajia. Sterilointi tulee suorittaa aina laitekohtaisten ohjeiden mukaisesti. Sterilointilaitteen tehokkuutta tulee seurata säännöllisesti siihen tarkoitetuilla indikaattoreilla. (Sippola 2006.)

Koska kehonmuokauspalveluita tarjoavia toiminnanharjoittajia ei lasketa terveydenhuollon ammattilaisiksi, ei myöskään heidän toiminnassaan käyttämiensä välineiden sterilointiin ole minkäänlaisia vaatimuksia tai ohjeistusta. Jotkut tatuojat ja lävistäjät kuitenkin käyttävät Läkelaitoksen julkaisemaa Sterilointi perusterveydenhuollossa – Piensterilointilaitteen valinta, validointi ja sterilointitehon valvonta -opasta (Läkelaitos 2005) apunaan. Nordic Tattoo Supplies:in Juha Sihvon mukaan (Sihvo 2012) he yleensä lähettävät tämän saman oppaan toimijoille, jotka kyselevät heiltä ohjeita sterilointiasioihin.

5.7.1 Kuumailmasterilointi

Kuumailmasterilointiin voidaan käyttää ns. kuumailmakaappia. Kuumailmakaapin sterilointiteho perustuu tarpeeksi korkeaan lämpötilaan ja sterilointiaikaan. Steriloinnissa käytettävät lämpötilat ja ajat ovat 160 °C (2 h), 170 °C (1 h) tai 180 °C (30 min). Näihin sterilointiaikoihin on lisättävä kuorman lämpenemisen vaatima aika. Kuumailmakaapissa tulee olla ilmankierto lämpötilojen tasaamiseksi. Kuumailmakaapissa voidaan steriloida metallia ja lasia, mutta ei esimerkiksi muoveja tai tekstiilejä. Vain

harvat materiaalit kestävät tarvittuja sterilointilämpötiloja ja -aikoja. (Läkelaitos 2005.) Kuumailmasterilointia varten on saatavilla siihen soveltuvia sterilointipakkauksia, muun muassa nailonkalvopusseja (Lax 2007, 77).

5.7.2 Höyrysterilointi

Höyrysterilointiin käytetään höyryautoklaavia. Höyryautoklaavisteriloinnissa vaikuttavat ylipaineinen kyllästetty vesihöyry, lämpötila ja aika. Steriloinnin tulos on paljolti riippuvainen laitteessa käytettävän syöttöveden ja höyryn laadusta. Höyryautoklaavissa voidaan steriloida esimerkiksi metallia, kangasta, lasia, silikonia ja kumia. (Lax 2007, 85.) Standardi SFS-EN 13060 määrittelee yhtenäiset vaatimukset terveydenhuollon piensterilointilaitteille. Piensterilointilaitteet luokitellaan sterilointiohjelmien mukaan kolmeen eri tyyppiin, jotka ovat tyyppi B, tyyppi N ja tyyppi S. Tyyppi B soveltuu kaikkien pakattujen ja pakkaamattomien umpinaisten, onttojen ja huokoisten tuotteiden sterilointiin. Tyyppi N sopii vain pakkaamattomien umpinaisten tuotteiden sterilointiin. Tyyppi S sopii sterilointilaitteen valmistajan määrittelemien tuotteiden sterilointiin. Näihin kuuluvat pakkaamattomat kiinteät tuotteet ja ainakin yksi seuraavista tuotetyypeistä: huokoinen, ontto tai pakattu tuote. (Läkelaitos 2005.)

Läkelaitoksen ohjeistuksessa suositeltavin sterilointilaitetyyppi on B-tyypin autoklaavi, jossa ilma poistetaan toistuvilla tyhjiömuilla kammioista ja kuormasta ennen sterilointivaihetta. Koska B-tyypin autoklaavit on suunniteltu pakattujen umpinaisten, onttojen sekä huokoisten tuotteiden sterilointiin, on se sopivin myös tatuointi- ja lävistysvälineiden sterilointiin, sillä ne tulisi steriloida pakattuina, jotta steriiliys säilyy käyttöönottoon asti.

Autoklaavissa steriloitavat välineet pakataan puhdistuksen, huuhtelun ja kuivauksen jälkeen huolellisesti ja tiiviisti sterilointipakkauksiin, jotka läpäisevät ilmaa ja vesihöyryä sekä suojaavat välineitä mikrobeilta säilytyksen aikana. Autoklaavin täytössä tulee olla tarkka; autoklaavia ei saa täyttää liian täyteen jotta höyry pääsee kulkemaan esteettömästi jokaiseen pakkaukseen ja niiden välillä. Pakkaukset eivät saa koskettaa autoklaavin seiniä, pohjaa tai kattoa. Sterilointipussit asetetaan autoklaaviin paperipuoli alaspäin, jotta kosteus pääsee valumaan ja haihtumaan pois pakkauksista. (Lax 2007, 89.)

Steriloinnin onnistumisen edellytyksenä on, että kaikki steriloitavat tuotteet ovat taulukon 1 mukaisen ajan sterilointilämpötilassa kyllästetyssä vesihöyryssä. Aika laskeaan siitä, kun koko steriloitava kuorma on saavuttanut tämän lämpötilan. Lämpenemis- ja jäähtymisaikoja ei oteta huomioon. (Lääkelaitos 2005.)

TAULUKKO 1. Vaatimukset höyrysteriloinnille (Lääkelaitos 2005)

Lämpötila (°C)	Vastaava kyllästetyn vesihöyryn paine (bar)	Sterilointiaika (min)
121	1,0	15
126	1,5	10
134	2,0	3

5.7.3 Sterilointitehon valvonta

Kuumailmakaappien tehon valvonnan vähimmäisvaatimuksena on jokaisella sterilointikerralla seurata lämpötilaa ja aikaa. Seurannassa voi tukeutua myös kemiallisiin indikaattoreihin, eli väriampulleihin, jotka vaihtavat väriä lämpötila- ja aikavaatimusten mukaan. Lääkelaitoksen ohjeen mukaan vähintään yksi väriampulli tulisi asettaa jokaiselle hyllylle sterilointipakkauksen sisälle. (Lääkelaitos 2005.)

Autoklaavien sterilointitehoa valvotaan seuraamalla autoklaavin kammion lämpötilaa, painetta ja aikaa sterilointiohjelman aikana sekä käyttämällä jokaisella sterilointikerralla sterilointitehoa mittaavia kemiallisia indikaattoreita. (Lääkelaitos 2005.)

Autoklaavien suositeltavat seurantatiheydet Lääkelaitoksen ohjeistuksen mukaan on kerrottu taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Autoklaavien suositeltavat seurantatiheydet (Lääkelaitos 2005)

Seurantakohde/väline	Seurantatiheys
Lämpötila, aika, paine	joka sterilointikerralla
Indikaattoriteippi (jokaisen steriloitavan pakkauksen päälle)	joka sterilointikerralla

Väri-indikaattori pakkauksen sisälle	joka sterilointikerralla
Vuototesti ja Bowie & Dick -testi	kerran viikossa (vain esityhjiöautoklaaveille)
Mittareiden ja tulostimien kalibrointi	kerran vuodessa
Biologinen indikaattori (itiöampullit)	tarpeen mukaan 1-4 kertaa vuodessa

Vuoto- eli tiiveystesti on autoklaavin automaattinen vuototestiohjelma, joka testaa kammion tiivisteiden ja venttiilin tiiveyden. Sterilointipakkauksiin painetut indikaattoritäplät ja pakkauksen sulkemiseen käytettävät indikaattoriteipit ovat kemiallisia indikaattoreita. Muita kemiallisia indikaattoreita ovat liuskat, kortit ja Helix-testi. Edellä mainitut testit ovat niin sanottuja prosessi-indikaattoreita, jotka ainoastaan osoittavat sen, että pakkaus on ollut sterilointiprosessissa, ei tuotteen steriiliyttä. Bowie & Dick -testi on kemiallisella indikaattoriarkilla varustettu tyhjiötesti, jolla osoitetaan autoklaavin esityhjiön ilmanpoistokyky, höyryn tunkeutuminen pakkauksen sisälle, osittain höyryn laatu ja myös laitteen oven tiiveys. Eri sterilointimenetelmiä varten on lisäksi saatavilla erilaisia biologisia indikaattoreita, jotka sisältävät bakteeri-itiöitä ja mittaavat sterilointilaitteen tehoa. (Lax 2007, 90–92.)

Useimmissa sterilointipusseissa on valmiina väriä vaihtavat indikaattorimerkit. Periaatteessa nämä voivat riittää tatuointi- ja lävistystarvikkeiden steriloinnin onnistumisen seurantaan, vaikka ne osoittavatkin vain tuotteen olleen autoklaavissa. Autoklaavin toimivuus olisi hyvä testata muillakin menetelmillä, vaikka edes kerran vuodessa. (Sippola 2006.) Välinehuoltolaitteet olisi myös hyvä huoltaa säännöllisin väliajoin (Valvira 2010).

5.8 Jätehuolto

Terveysturvallisuuslaki velvoittaa toiminnanharjoittajaa huolehtimaan jätehuollosta siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa. Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n mukaan pistävät ja viiltävät jätteet sekä biologiset jätteet tulee erotella muista jätteistä. Niitä ei missään vaiheessa, ei edes sementoituna, saa sekoittaa muihin jätteisiin; ei siis kaatopaikallekaan meneviin jätteisiin. Jätteenkäsittelyn eri vaiheissa - kuljetuksessa, kaatopaikan penkassa ja jätteenkäsittelylaitoksella - sementointi rikkoutuu ja pistävät ja viiltävät jätteet aiheuttavat työturvallisuusriskejä. (Pirkanmaan Jätehuolto Oy 2010.)

Viiltävät ja pistävät jätteet tulee siis kerätä tukevaan muovipulloon tai -kanisteriin, joka suljetaan korkilla. Neulat toimitetaan tiiviisti suljetuissa pakkauksissa jätteenkäsittelykeskukseen tai keräilypisteeseen. (Pirkanmaan Jätehuolto Oy 2010.) Monet toimijat käyttävät neulojen keräämiseen siihen tarkoitettua ”Biohazard” -merkillä varustettua muoviasiastiaa. Myös jotkut apteekit ottavat neulajätettä vastaan. (Tarkastusmateriaali 2011–2012.)

5.9 Muuta huomioitavaa

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava hyvästä käsihygieniasta. Kädet on huolellisesti puhdistettava ja desinfioitava ennen työskentelyn aloittamista ja sen jälkeen, ja aina kun kädet likaantuvat. Kertakäyttöisiä suojakäsineitä on käytettävä käsiteltäessä työvälineitä sekä tatuoimisen ja lävistämisen aikana. Suojakäsineet on vaihdettava jokaisen asiakkaan jälkeen ja aina kun ne kontaminoituvat esimerkiksi koskettaessa johonkin epäpuhtaaseen pintaan. Toiminnanharjoittajan on huolehdittava myös muusta henkilökohtaisesta hygieniastaan ja suositellaan käyttävän siistejä ja puhtaita työvaatteita. Asiakkaan iho tulee desinfioida tarkoitukseen soveltuvalla desinfiointiliuksella ennen toimenpiteen aloittamista. (Valvira 2010.)

Toiminnanharjoittajan tulee varmistua käyttämiensä tuotteiden, kuten lävistyskorujen, tatuointivärien ja muiden asiakkaan iholle käytettävien aineiden turvallisuudesta ja hygieenisyydestä. Tatuointivärit olisi hyvä säilyttää suljetuissa pulloissa kuivassa ja viileässä paikassa auringonvalolta ja pölyltä suojattuna. Lävistyskorujen tulee olla ensiasennuskoruiksi soveltuvia ja ne eivät saa sisältää nikkeliä yli sallitun määrän. (Sippola 2006.)

Tatuojilla ja lävistäjillä on tapana suojata työskentelypintoja ja työvälineitä esimerkiksi muovipusseilla ja tuorekelmulla. Työskentelypintojen ja työvälineiden suojaaminen läpäisemättömällä materiaalilla, kuten tuorekelmulla, on hyvä tapa suojata pintoja esimerkiksi väriroiskeilta, eritekontaminaatiolta ja lialta ylipäättään. Tällöin pinnat pysyvät paremmin puhtaina, mutta se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei pintoja pitäisi silti puhdistaa huolellisesti työn jälkeen. (Tarkastusmateriaali 2011–2012.)

6 TARKASTUKSET

Tampereen kaupungin ympäristöterveydellä oli ennen tarkastusten aloittamista tiedossa 19 tatuointi- ja/tai lävistyspalveluita tarjoavaa liikettä, joista 18 tarkastettiin. Tarkastuksilla ilmeni, että liikkeitä olisi enemmänkin, mutta niitä ei lähdetty selvittämään eikä otettu mukaan tähän projektiin. Tarkastukset aloitettiin marraskuussa 2011 ja viimeiset niistä tehtiin helmikuussa 2012.

Ennen tarkastuksia toimijoille lähetettiin kyselylomake, josta on kerrottu tarkemmin luvussa 6.1. Tarkastuksilla keskusteltiin asioista ja käytiin tiloja ja toimintaa läpi tarkastuslistan mukaisesti. Tarkastuslistaa esitellään luvussa 6.2. Lisäksi tarkastuksilla otettiin näytteitä, joista kerrotaan enemmän luvussa 7.

6.1 Kyselylomake

Ennen tarkastuksia toiminnanharjoittajille lähetettiin saatekirje (liite 2) jossa kerrottiin projektista sekä laatimani kyselylomake (liite 3). Lomakkeen kysymykset koskivat muun muassa välinehuoltoa, tatuointivärejä ja lävistyskoruja sekä hygieniaosaamista. Kyselylomakkeella halusin selvittää muun muassa kuinka hyvin toiminnanharjoittajat omasta mielestään tuntevat heitä koskevaa lainsäädäntöä ja hygienia-asioita. Kyselylomakkeeseen sain ideoita toisesta opinnäytetyöstä, joka käsittelee parturikampaamoiden terveydellistä tasoa (Kuoppa-aho 2010). Kyselylomake rakentui sitä mukaa, kun etsin työhöni lähteitä ja tutustuin aiheeseen.

6.2 Tarkastuslista

Tarkastuksilla käyttämäni tarkastuslista on liitteenä 4. Laadin tarkastuslistan Tampereen kaupungin Ympäristöterveyden käyttämän tarkastuspöytäkirjapohjan sekä Helsingin kaupungin Ympäristökeskuksen käyttämän tarkastuskertomuspohjan (Wahlman 2011) avulla. Kysymyksiä kehittelemällä paljon sitä mukaa, kun tutustuin aiheeseen.

Tarkastuksilla ei keskitytty niinkään huoneistojen rakenteellisiin ominaisuuksiin, kuten pinta-aloihin, ilmanvaihtoon tai seinien ja lattioiden materiaaleihin, sillä nämä eivät ole niitä oleellisimpia asioita, kun tarkastellaan palveluiden hygieniaa ja turvallisuutta. Kehonmuokkauspalveluissa kuluttajiin kohdistuvat terveysriskit eivät yleensä

johdu toimitilojen rakenteellisista ominaisuuksista. Lisäksi rakenteelliset ominaisuudet tarkastetaan yleensä jo toimitilojen käyttöönottoilmoituksen yhteydessä, ja kaikille tarkastetuille kohteille oli jo tehty jo tällainen tarkastus. Huoneistoja tarkasteltiin siis nyt vain yleisesti, lähinnä siisteyden, pintamateriaalien ja vesipisteiden osalta.

Tarkastuksilla käytiin läpi ikäraja-asioita ja tarkastettiin asiakaslomake sekä jälkihoito-ohjeet. Tarkastuksilla haluttiin myös hieman kartoittaa, millaisia välineitä tatuojat ja lävistäjät yleensä käyttävät, mitkä näistä välineistä ovat kertakäyttöisiä ja mitkä steriloitavia ja kuinka välineet puhdistetaan ja steriloidaan. Lisäksi kiinnitettiin huomiota välineiden säilytykseen ja pintojen suojaamiseen. Näiden lisäksi pyrittiin selvittämään, ovatko toiminnanharjoittajat varmistuneet käyttämiensä tavaroiden ja tuotteiden turvallisuudesta ja hygieenisyydestä.

6.3 Tarkastuspöytäkirja

Jokaisesta tarkastuksesta täytettiin vielä erillinen tarkastuspöytäkirja (liite 5). Tarkastusten jälkeen toimijoille lähetettiin saatekirje, ja sen mukana tarkastuspöytäkirja, näytteenottotulokset (näytteenottolomake, liite 6) sekä yhteenveto koko projektin näytteenottotuloksista (liite 1).

7 NÄYTTEENOTTO

Tarkastusten yhteydessä otettiin puhtausnäytteitä kolmella eri menetelmällä. Näytteenotolla pyrittiin selvittämään tatuointi- ja lävistyspalveluita tarjoavien liikkeiden hygieenistä tasoa ja varmistamaan liikkeessä steriloitujen tuotteiden steriiliys. Näytteenottomenetelmiksi valittiin Hygicult TPC -testi, Orion Clean Card PRO -pikatesti ja sivelynäytteenotto. Tässä luvussa kerrotaan näytteenottosuunnitelmasta sekä käytetyistä näytteenottomenetelmistä. Näytteenottolomake on liitteenä 6.

7.1 Näytteenottosuunnitelma

Näytteenottoa suunniteltaessa ja näytteenottomenetelmiä valitessa piti ottaa huomioon ensinnäkin menetelmien helppous ja nopeus ja toisekseen näytteenottomenetelmien hinta. Näytteenoton ensisijaisena tarkoituksena oli selvittää tatuointi- ja lävistysliik-

keiden yleistä hygieniatasoa. Sen vuoksi valitsin mikrobiologisen puhtauden arviointiin tarkoitetun Hygicult TPC -testin, jolla näytteitä otettiin erilaisilta pinnoilta. Proteiiniijäämistä kertovaa Orion Clean Card PRO -pikatestiä halusin kokeilla yhtenä näytteenottomenetelmänä, koska se oli minulle entuudestaan tuntematon mutta herätti mielenkiintoni, koska sitä on käytetty esimerkiksi sairaaloissa siivouksen onnistumisen testaamiseen (Rahkio ym. 2011, 16) ja testipaketti oli myös melko edullinen. Proteiinitestejä otettiin työtasojen pinnoilta. Sivelynäytteet, joista tutkittiin aerobiset mikrobit, olivat kaikista tarkimpia näistä käyttämistäni näytteenottomenetelmistä. Sivelynäytteitä otettiin steriloiduista välineistä sekä tatuointikoneista.

Näiden valittujen menetelmien lisäksi yhtenä vaihtoehtona pohdin myös ATP-menetelmää, jota olisi ollut todella mielenkiintoista kokeilla tässä yhteydessä. En kuitenkaan onnistunut saamaan luminometriä käyttööni, joten kyseisen näytteenottomenetelmän käyttäminen tässä työssä ei ollut mahdollista.

Näytteenotto kohteita valitessa yritin miettiä kaikista riskialttiimpia kohteita. Riskinarviointi oli hieman hankalaa, kun oli vain vähän lähtötietoja esimerkiksi siitä, mitä kaikkia pintoja toiminnanharjoittajat suojaavat työskennellessään ja mitä välineitä he käyttävät. Steriloiduista välineistä päätin ottaa näytteitä siksi, että saataisiin selville ovatko ne todella steriilejä. Tatuointikoneet valitsin näytteenotto kohteeksi, koska oletin niissä pesivän paljon bakteereja. Työtasoista, välinehuoltotasosta ja muilta ”kontaktipinnoilta” otettiin näytteitä, koska ne kertovat yleisestä hygieniasta ja siivouksen onnistumisesta. Kontaktipinnoilla tarkoitetaan tässä sellaisia pintoja, joihin asiakas on kosketuksissa työn aikana (asiakastuoli) tai joihin tatuoiija tai lävistäjä joutuu koskemaan työskentelyn aikana (esimerkiksi pullot, kohdevalaisimet, pinnoille levitettävät suojat). Jotta tulokset eri liikkeiden välillä olisivat olleet kaikista vertailukelpoisimpia, olisi ollut hyvä ottaa jokaisesta liikkeestä näytteet samoista paikoista. Niihin tuli kuitenkin jonkin verran vaihtelua, koska esimerkiksi kaikissa liikkeissä ei ollut välinehuoltotasoa tai välineitä suojattiin eri tavoin.

Taulukossa 3 on lueteltu näytteenotto kohteet eri näytteenottomenetelmille. Jokaisesta liikkeestä otettiin vähintään kolme Hygicult TPC -näytettä, vähintään yksi Orion Clean Card PRO -pikatesti sekä kaksi sivelynäytettä. Joistain liikkeistä otettiin enemmän Hygicult TPC - tai proteiiniijäämätestejä, jos niissä oli useampia asiakaspaikkoja tai niissä oli aikaisemmilla tarkastuksilla ollut puutteita hygieniassa. Tuloksista teh-

tyyn yhteenvedoon otettiin kuitenkin vertailukelpoisuuden vuoksi mukaan vain taulukossa 3 mainitut näytteet.

TAULUKKO 3. Näytteenottokohteet

Näytteenottomenetelmä	Näytteenottokohde
Hygicult TPC -testi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Työtaso 2. Välinehuoltotaso 3. Kontaktipinta (asiakastuoli, huuhtelupullo, työtuolin säätövipu, kohdevalaisin, suojakelmu tai muu vastaava)
Orion Clean Card PRO -pikatesti	Työtaso
Sivelynäyte	<ol style="list-style-type: none"> 1. Steriloitu väline 2. Tatuointikone

Pintapuhtausnäytteillä saadaan tietoa tilojen puhtauden laadusta eli siivouskäytäntöjen toimivuudesta. Tämän vuoksi puhtausnäytteet tulisi aina mahdollisuuksien mukaan ottaa puhdistetuilta pinnoilta. (Rahkio ym. 2011, 44; 7.) Tarkastuksia sopiessa toiminnanharjoittajille kerrottiin, että tarkastuksilla tullaan suorittamaan pintapuhtausnäytteenottoa ja toivottiin, että he laittaisivat tarkastusta varten työpisteensä valmiiksi samalla tavalla kuin he laittaisivat sen asiakkaallekin. Toimijoille ei siis suoraan kerrottu että näytteet otetaan mieluiten puhdistetuilta pinnoilta, koska silloin toimijat olisivat saattaneet varta vasten siivota paremmin. Silloin puhtausnäytteet eivät välttämättä olisi kertoneet todellisesta tilanteesta.

7.2 Hygicult TPC -testi

Hygicult TPC -testi on niin sanottu kontaktilevytesti, joka suoritetaan kosketusmenetelmällä. Kontaktilevyt mittaavat mikrobiologista puhtautta eli elävien mikrobien määrää pinnalla (kokonaismikrobimäärä). Kosketusmenetelmät soveltuvat parhaiten tasaisille pinnoille. Ne eivät kerro pinnoilla mahdollisesti olevasta liasta eli puhdistusten toiminnasta. (Rahkio ym. 2011, 19.)

Hygicult TPC -testi soveltuu pintojen, kiinteiden ja puolikiinteiden aineiden sekä nesteiden tutkimiseen. Testi on helppo ja nopea tehdä missä vain. Testilevyn molemmin puolin on kokonaisbakteeri-elatusainetta (TPC-agar, Total Plate Count Agar), jolla useimmat yleiset bakteerit ja sienet (tai hiivat ja homeet) kasvavat. Yhdellä testilevyllä voi ottaa kaksi näytettä. Tässä työssä yhdestä näytteenottokohteesta otettiin aina kaksi näytettä, eli samasta kohteesta otettiin testilevyn molemmin puolin näytteet. Näytteenoton yhteydessä on tärkeää, ettei elatusaine kontaminoidu eli saastu. Elatusaine ei saisi siis joutua kosketuksiin muun kuin varsinaisen näytteen tai näytteenottokohdan kanssa. Toisaalta on tärkeää, että koko elatusainepinta osuu tutkittavaan kohteeseen. (Orion Diagnostica Oy 2009a.)

Näytteet otettiin pintapainallusmenetelmällä (kuva 3). Tässä menetelmässä elatusainepintaa painetaan tiiviisti tutkittavaa pintaa vasten 3 - 4 sekunnin ajan. Levyä ei tule liikutella painamisen aikana. Näytteenottoa helpottaa levyssä oleva muovinivel, jonka avulla levy voidaan taittaa ja painaa pintaa vasten. Näytteenoton jälkeen levy laitetaan takaisin putkeen ja putki suljetaan hyvin. (Orion Diagnostica Oy 2009a.)



KUVA 3. Pintapainallusmenetelmällä otettu Hygicult TPC -näyte (Hietanen 2012.)

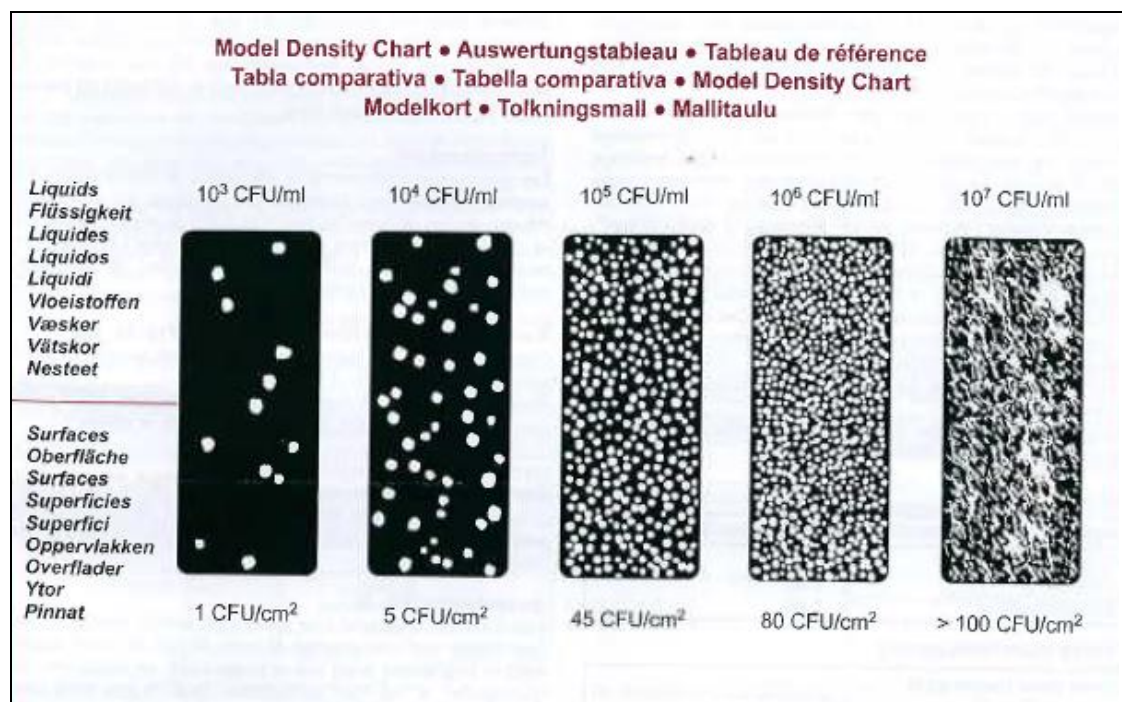
Hygicult TPC:n käyttöohjeen mukaan levyjä pitäisi inkuboida

- 35...37 °C lämpötilassa yhden päivän tai
- 27...30 °C lämpötilassa kaksi päivää tai
- 22 °C lämpötilassa viisi päivää.

Kasvatuslämpötilaa valittaessa tulee huomioida, että jotkut hiivat ja homeet eivät kasva 35 – 37 °C lämpötilassa. Jos levyjä kasvatetaan pidempään kuin yksi vuorokausi, on suositeltavaa lukea tulokset myös ensimmäisen vuorokauden kuluttua, koska jotkut bakteerit on helpommin luettavissa yhden päivän kuluttua. Toisaalta taas jotkin hitaasti kasvavat organismit eivät välttämättä näy vielä yhden päivän kasvatuksen jälkeen. (Orion Diagnostica Oy 2009.)

Opinnäytetyötä varten otettujen Hygicult TPC -näytteiden inkubointiajaksi valittiin vähintään viisi vuorokautta huoneenlämpötilassa valolta suojattuna, koska lämpökäpissa inkubointi ei ollut mahdollista.

Inkuboinnin jälkeen testilevyn mikrobimäärä (pesäkkeitä muodostava yksikkö, pmy, CFU) määritetään vertaamalla levyn kasvutiheyttä käyttöohjeen mallikuvaan (kuva 4). Pesäkkeet voi myös laskea. Mikrobimäärät ilmoitetaan mallitaulussa kymmenpotensseina (esim. $1 \text{ CFU/cm}^2 = 10 \text{ CFU}/10 \text{ cm}^2$). (Orion Diagnostica Oy 2009a.)



KUVA 4. Hygicult TPC -testin mallitaulu tulosten lukemiseen (Orion Diagnostica Oy 2009a.)

Pesäkkeet laskettiin silmämääräisesti niistä levyistä, joissa kasvua ei ollut aivan mahdollisesti ja joista pesäkkeet pystyi tarkasti laskemaan. Muita levyjä verrattiin käyttöohjeen mallikuvaan ja tulos kerrottiin kymmenellä, jotta saatiin pesäkemäärä oikeassa yksikössä. Lopulliset tulokset on ilmoitettu yksikössä pmy/10 cm² (näytelevyn pinta-ala on noin 10 cm²).

Hygicult TPC -testin käyttöohjeen mukaan tarkkoja raja-arvoja ei voida antaa, koska normaalitaso voi vaihdella paljonkin riippuen näytteenottokohteesta. Työtasojen ja muiden pintojen raja-arvot ovat vaikeammin määritettäviä, koska ne riippuvat täysin itse kohteesta. Käyttöohjeen mukaan kohdetta voidaan pitää huonosti puhdistettuna jos pinnoilla vielä siivouksen jälkeen on 5 pesäkettä/cm². Tämä vastaa Hygicult TPC -levyllä 45 pesäkettä/puoli = 10 cm². (Orion Diagnostica Oy 2009a.)

Tatuointi- ja lävistysliikkeistä otetuille puhtausnäytteille ei siis ole olemassa minkäänlaisia raja-arvoja tai arvosteluasteikkoa. Tulosten tulkinnassa päätin käyttää samaa arvosteluasteikkoa, jota Tampereen kaupungin Ympäristöterveys oli käyttänyt aikaisemmassa vuoden 2005 näytteenottoprojektissa, joka koski kampaamoja, kauneushoitiloja sekä tatuointi- ja lävistysliikkeitä. Sama arvosteluasteikko löytyy myös uusimmasta Pintahygieniaoppaasta (Rahkio et al. 2011, 45), jossa kerrotaan että muun muassa kyseistä arvosteluasteikkoa on käytetty parturi-kampaamoiden arvostelussa. Vaikka tatuointi- ja lävistysliikkeiden kohdalla hygieniatason pitää mielestäni olla huomattavasti parempi kuin parturi-kampaamoissa, niin mieluummin halusin käyttää jotakin olemassa olevaa asteikkoa, kuin alkaa keksiä omia raja-arvoja. Taulukossa 4 on siis käyttämäni arvosteluasteikko Hygicult TPC -testin tuloksille.

TAULUKKO 4. Hygicult TPC -testin tulosten arvosteluasteikko

Kokonaisbakteerimäärä, pmy/10 cm ²	Sanallinen arvio
< 16	hyvä
16 – 49	tyytyttävä
50 – 100	huono
> 100	erittäin huono

7.3 Sivelynäytteenotto

Sivelynäytteitä otettiin steriloiduista välineistä sekä tatuointikoneista. Sivelynäytteet toimitettiin tutkittavaksi Eurofins Scientific Finland Oy:n laboratorioon, missä niistä määritettiin aerobiset mikro-organismit eli kokonaismikrobimäärä.

Näytteenotto suoritettiin niin sanotulla vanutuppomenetelmällä. Näytteenottoon käytettiin laboratoriosta noudettuja kertakäyttöisiä näytteenottoputkia, joissa oli steriiliä vettä, sekä steriilejä pumpulipuikkoja. Aluksi pumpulipuikko kostutettiin pyörittelemällä sitä steriilissä vedessä. Näyte otettiin sivelemällä näytteenottokohdetta pumpulipuikolla. Näytteenottopinta-ala kirjattiin ylös näytelähetelomakkeelle. Näytteenoton jälkeen pumpulipuikko laitettiin takaisin putkeen ja suljettiin korkki hyvin. Näytteet kuljetettiin kylmälaukussa ja toimitettiin laboratorioon mahdollisimman nopeasti näytteenoton jälkeen. Käyttämättömät näytteenottoputket säilytettiin jääkaapissa. Sivelynäytteen tulokseksi saatiin mikrobipitoisuus pmy/cm² eli pesäkettä muodostavaa yksikköä neliösenttimetriä kohti. (Eurofins Scientific Oy 2011.)

Myöskään sivelynäytteille ei ole tatuointi- ja lävistysliikkeiden kohdalla minkäänlaisia raja-arvoja. Tatuointikoneista otetuille sivelynäytteille käytin arvosteluasteikkoa (taulukko 5), jota Tampereen kaupungin Ympäristöterveydessä on käytetty uimahalleista otettujen sivelynäytteiden arvosteluun.

TAULUKKO 5. Sivelynäytteiden tulosten arvosteluasteikko

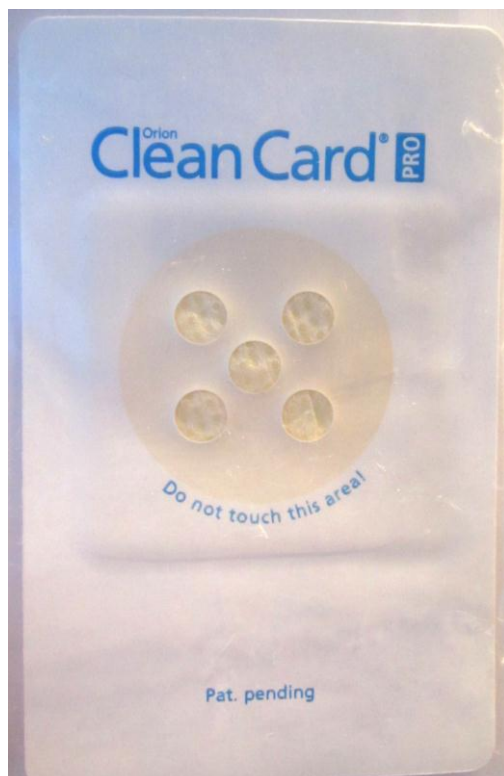
Kokonaismikrobimäärä, pmy/cm ²	Sanallinen arvio
< 5	hyvä
6 - 50	tyytyttävä
51 - 500	välttävä
> 500	huono

Steriloiduista välineistä kuuluisi tulla aina nollatulot, koska oletamus on että välineet ovat steriilejä eli niissä ei ole mikrobikasvustoa. Steriloiduille välineille ei siis käytetty yllä olevaa arvosteluasteikkoa, vaan niistä saaduissa tuloksissa 0 pmy/cm² tulos oli hyvä, ja mikäli mikrobikasvua esiintyi eli tulos oli yli 0 pmy/cm², niin tulos oli huono.

7.4 Orion Clean Card PRO -pikatesti

Orion Clean Card PRO -pikatesti on niin sanottu proteiinijäämätesti. Proteiinijäämätetit reagoivat pinnoilla olevaan proteiini- eli valkuaisainepitoiseen likaan. Proteiinijäämätestejä käytetään elintarvikealan lisäksi myös sairaaloissa osastojen ja leikkaussalivälineiden sekä kylpylöiden ja uimahallien puhtauden varmistamiseen, koska testit reagoivat myös ihmisperäiseen likaan. Proteiinitesti ei mittaa mikrobien määrää, vaan pinnan puhtautta eli pinnoilla olevan lian määrää, mikä antaa hyvän kuvan siitä, kuinka hyvä kasvupohja kyseinen pinta on erilaisille mikrobeille. Nämä testit ovat yleishygienian testaamisessa kuitenkin merkittävästi epäherkempiä, kuin ATP-testaus. (Rahkio ym. 2011, 16–17.)

Testi on yksinkertainen ja helppo suorittaa eikä siihen tarvita muuta kuin testiliuskat ja tavallisella vesijohtovedellä täytetty suihkepullo. Testiliuska (kuva 5) sisältää reagenssityynyn, joka on kyllästetty reagenssilla. Reagenssityyny sijaitsee testiliuskan rei'itetyn osan alla. Jos testattavalla pinnalla on valkuaisaineita, ne reagoivat reagenssin kanssa muodostaen reagenssityynyn silmin havaittavan värimuutoksen. Väri vaihtuu keltaisesta sinivihreään. Jos testattava pinta on puhdas, väri säilyy keltaisena. (Orion Diagnostiga Oy 2009b.)



KUVA 5. Orion Clean Card PRO -testiliuska (Hietanen 2012.)

Testipakkauksessa mukana tullut suihkepullo täytetään puhtaalla kylmällä tai huoneenlämpoisellä vedellä. Testiliuska otetaan varovasti pakkauksesta. Rei'itettyyn alueeseen ei saa koskea. Testattava alue (10 cm x 10 cm) kostutetaan suihkuttamalla sille suihkepullosta vettä kahden painalluksen verran. Testiliuskan rei'itetty pinta painetaan kostutetun alueen kohdalle ja pyyhitään koko testattava alue painaen liuskaa voimakkaasti alustaa vasten niin, että kosteus imeytyy testiin. Väriin kehittymistä odotetaan vähintään 30 sekunnin ajan. Sen jälkeen väriä verrataan testipakkauksen mukana tulleeseen mallikuvaan. (Orion Diagnostiga Oy 2009b.)

Testin mukana tulleessa mallikuvassa tulos on tulkittu ainoastaan hymy- tai surunamoin. Määrittelimme yhdessä ohjaajani Paula Saxholmin kanssa mallikuvan tuloksille sanalliset arviot, jotta tuloksia olisi helpompi käsitellä. Clean Card PRO -testin tulos on siis lopullisissa tuloksissa ilmoitettu sanallisesti ja vaihtoehdot ovat: erinomainen, hyvä, tyydyttävä tai huono. Mallikuvaan olen lisännyt kuvan alle sitä vastaavan sanallisen tuloksen (kuva 7).



KUVA 7. Orion Clean Card PRO -testin mallitaulu, johon on lisätty sanalliset arviot (Orion Diagnostiga Oy 2009b.)

Käyttöohjeen mukaan värinmuutos yhdessäkin testialueen reagenssiympyrässä on riittävä osoittamaan likaisen pinnan. Pienin valkuaisainepitoisuus, johon testi reagoi, on 50 µg. Mitä tummemman siniseksi reagenssiympyrä muuttuu, sitä enemmän val-

kuaisaineita löytyy pinnalta. Riittävästi puhdistetulta pinnalta ei pitäisi löytyä 50 µg ylittäviä määriä valkuaisaineita. Jotkin puhdistusaineet aiheuttavat värinmuutoksen, jos niitä on jäänyt tutkittavalle pinnalle. Testi ei ilmaise suoraan mahdollista mikrobimäärää pinnalla, mutta likainen pinta on hyvä kasvualusta mikrobeille. (Orion Diagnostiga Oy 2009b.)

8 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Tässä luvussa esitellään, tarkastellaan ja pohditaan kyselylomakkeella, tarkastuksilla ja näytteenotolla saatuja tuloksia. Tuloksien käsittelyyn käytettiin Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaa, jolla tehtiin havainnollistavia kuvia osasta tuloksista. Vaikka otanta on pieni (18 tarkastettua kohdetta, kyselylomakkeessa 17 vastaajaa), niin päätin silti käyttää tulosten tarkastelussa prosenttilukuja lukumäärien sijaan, koska mielestäni prosentit ovat kuvaavampia. Osassa tuloksista on mainittu tulos sekä lukumääränä että prosentteina.

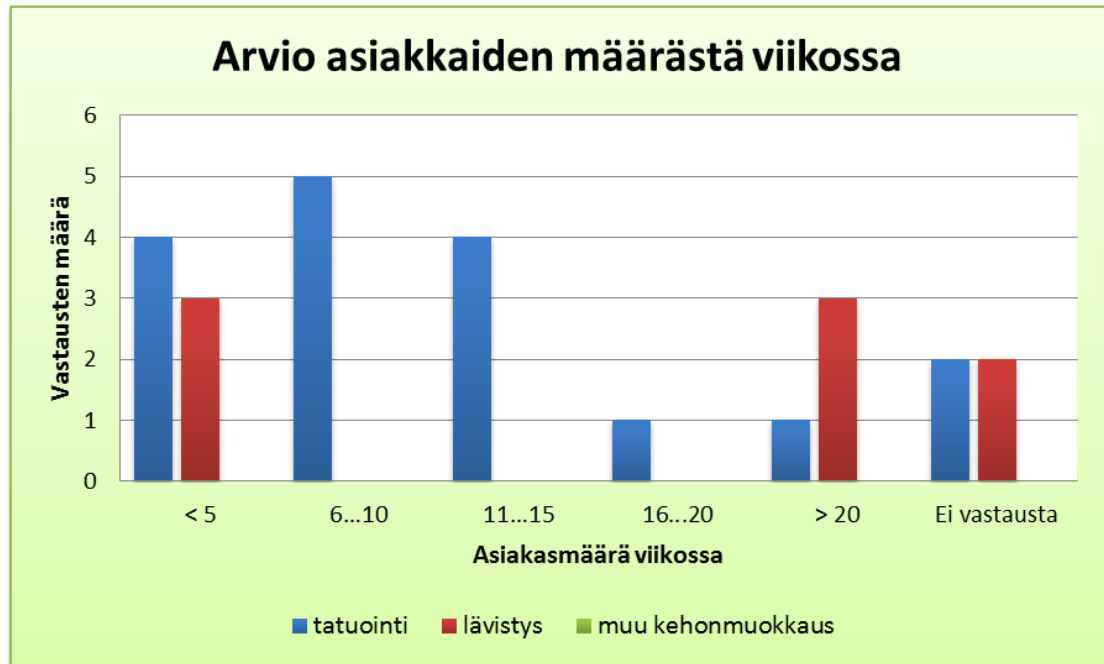
8.1 Kyselylomake

Toiminnanharjoittajille ennen tarkastuksia lähetetty kyselylomake saatiin täytettynä takaisin 17 toiminnanharjoittajalta. Kyselyyn oli vastattu kiittävästi, vaikka jotkut olivat jättäneet vastaamatta osaan kysymyksistä.

Tatuointeja tehdään kaikissa 17 liikkeessä ja lävistyksiä kahdeksassa. Yhdessä liikkeessä tehdään hyvin harvoin (muutaman kerran vuodessa) muita kehonmuokkauksia, kuten implanttien asennuksia, arpitatuointeja ja kielenhalkaisuja. Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys koski asiakasmääriä viikossa. Asiakasmäärät on esitetty kuvassa 8.

Tatuointipalveluissa liikettä kohden käy keskimäärin alle viidestä viiteentoista asiakasta viikossa. Keskiarvoksi kaikista vastauksista saatiin noin 10 asiakasta viikossa. Lävistyksiä tehdään joissain liikkeissä enemmän ja toisissa vähemmän. Kolmessa liikkeessä lävistyksiä tehdään yli kahdellekymmenelle asiakkaalle viikossa. Kun lasketaan kaikkien liikkeiden arvioidut asiakasmäärät yhteen, Tampereen tatuointiliikkeissä voi käydä viikon aikana yhteensä jopa 180 asiakasta ottamassa tatuointeja. Kun

lävistysten osalta tehdään sama yhteenlasku, arvioitu asiakasmäärä viikon aikana kaikissa Tampereen lävistysliikkeissä on yhteensä noin 135 asiakasta.



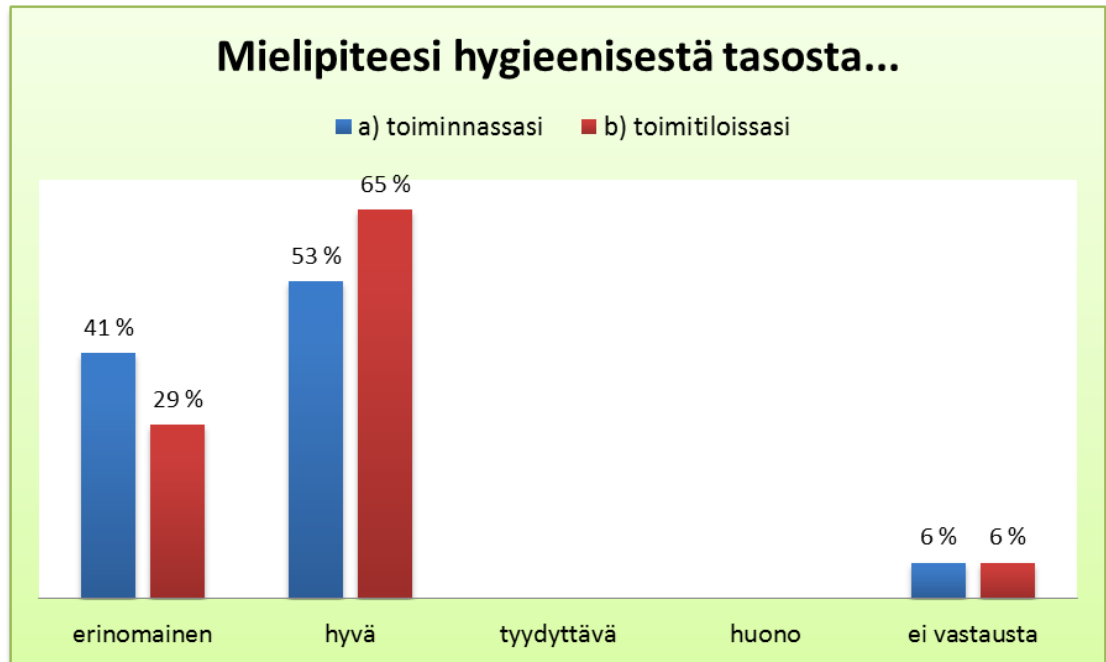
KUVA 8. Toiminnanharjoittajien arvio asiakasmäärästä viikossa

Kyselylomakkeessa oli kaksi väittämää, joihin toiminnanharjoittajia pyydettiin vastaamaan joko oikein tai väärin. Ensimmäiseen väittämään ”Ilman mekaanista puhdistusta (esim. ultraäänipesu) välineiden desinfiointi ja sterilointi eivät onnistu” oikea vastaus oli ”oikein”. Oikein vastasi 88 % vastanneista ja väärin vastasi 12 %. Toinen väittämä oli ”Desinfiointi ja sterilointi tarkoittavat samaa asiaa, eli molemmat menetelmät tuhoavat kaikki bakteerit”. Tähän oikea vastaus oli ”väärin”. 94 % sai vastauksen oikein ja 6 % vastasi väärin. Vastausten perusteella suurin osa toimijoista tietää ainakin sen, että desinfiointi ja sterilointi eivät tarkoita samaa asiaa ja että välineet tulee puhdistaa mekaanisesti ennen sterilointia ja desinfiointia.

Toiminnanharjoittajilta kysyttiin mielipidettä ”hygieenisen tietämyksesi tasosta tällä hetkellä?”. Suurin osa (72 %) vastanneista oli sitä mieltä, että heillä on hyvä hygieenisen tietämyksen taso. Vastanneista 17 %:lla on mielestään hygienia-asiat erinomaisesti hallussa ja 11 %:lla tyydyttävästi. Yhtäkään ”huono” -vastausta ei tullut.

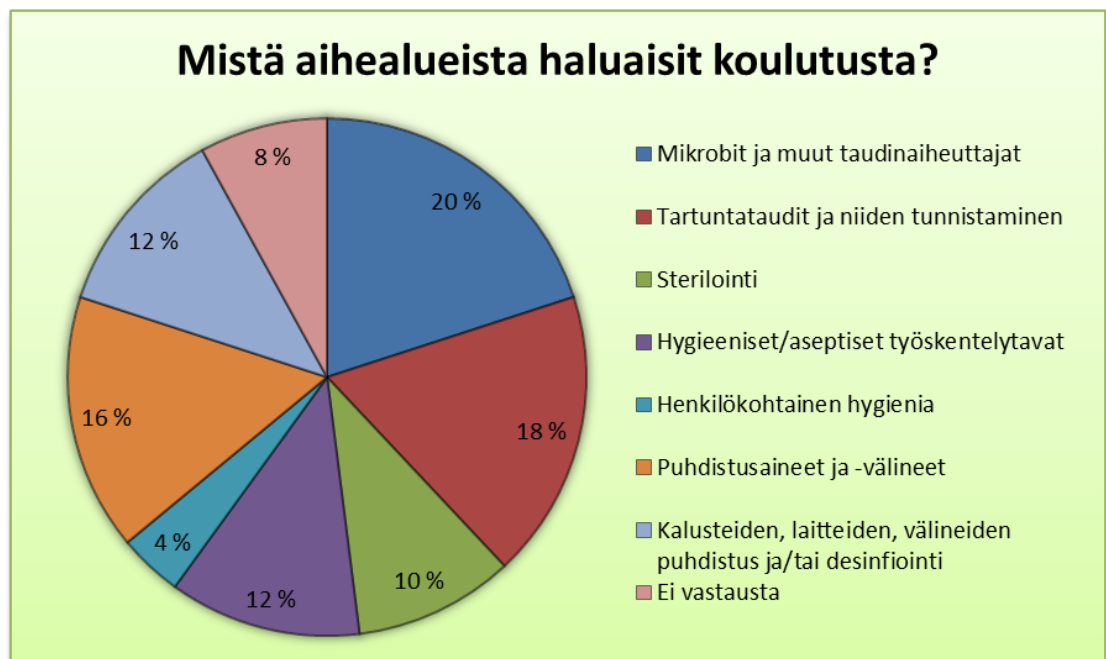
Toiminnanharjoittajilta kysyttiin myös omaa mielipidettä siitä, millainen hygieeninen taso heidän toiminnassaan ja toimitiloissaan on. Kuvassa 9 on esitetty tulokset. Suurin

osa toimijoista oli sitä mieltä, että hygieeninen taso on hyvä sekä toiminnassa että toimitiloissa. Joidenkin mielestä hygieeninen taso on jopa erinomainen.



KUVA 9. Toiminnanharjoittajien mielipide hygieenisestä tasosta toiminnassaan ja toimitiloissaan

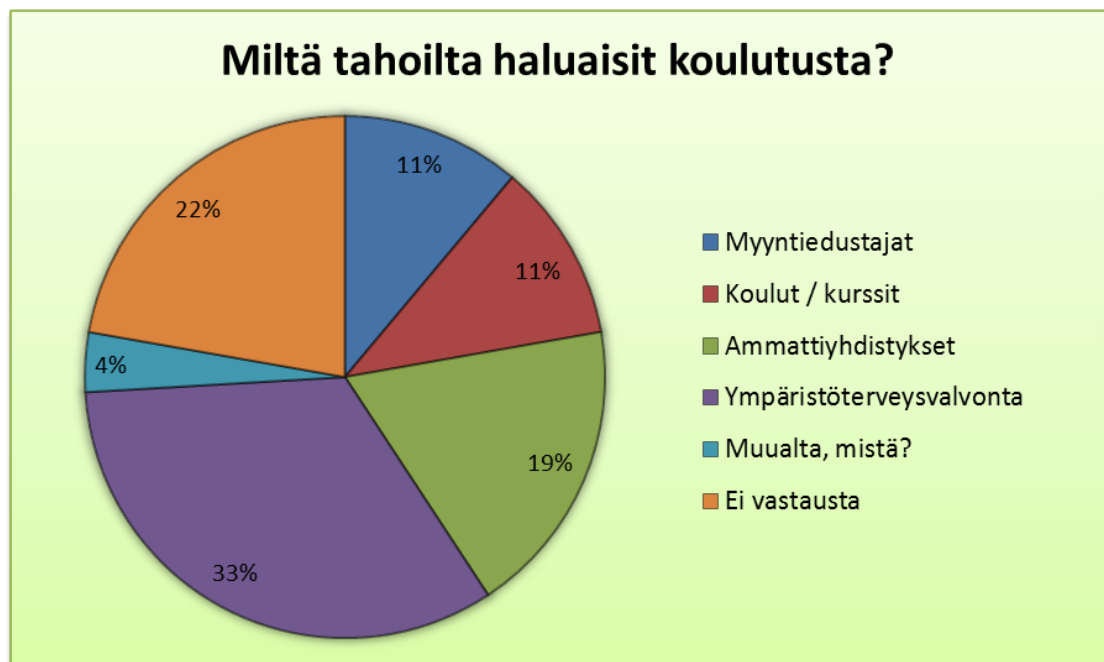
Toiminnanharjoittajilta kysyttiin myös, millaista koulutusta he haluaisivat. Valittavana oli useampia vastausvaihtoehtoja. (Kuva 10.)



KUVA 10. Aihealueet, joista toiminnanharjoittajat haluaisivat koulutusta

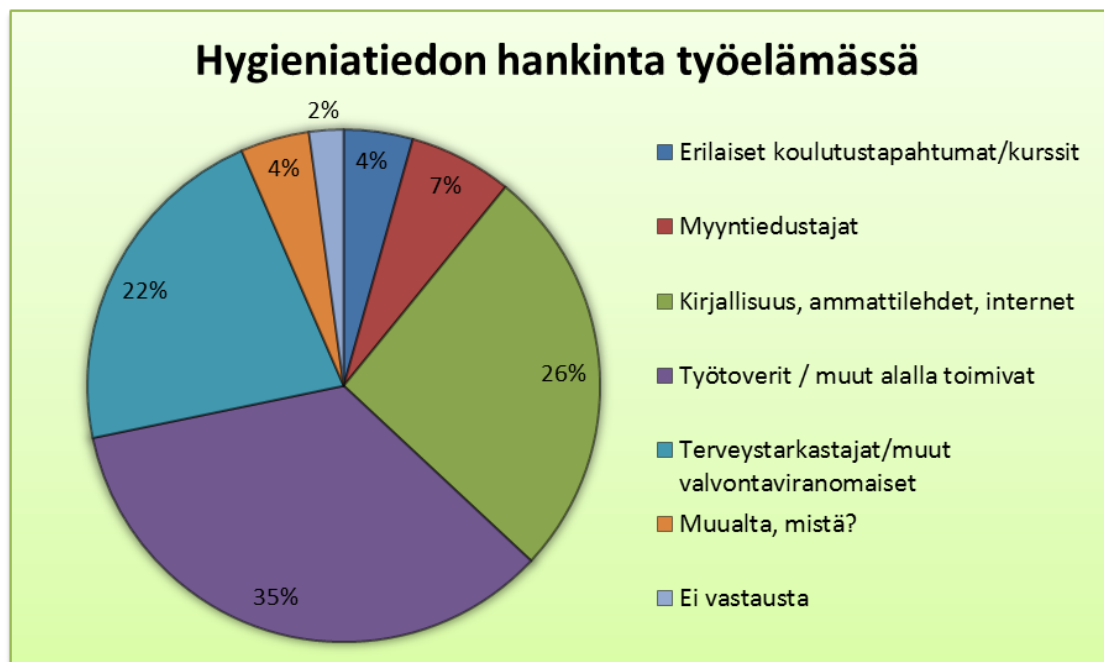
Kaikista aihealueista oltiin kiinnostuneita, mutta eniten suosiota saivat sellaiset aihealueet, kuin mikrobit ja taudinaiheuttajat (20 %), tartuntataudit ja niiden tunnistaminen (18 %) sekä puhdistusaineet ja -välineet (16 %). Vaikka 72 % toiminnanharjoittajista olikin sitä mieltä, että heillä on hyvä hygieenisen tietämyksen taso, niin koulutusky-symyksen vastausten perusteella toiminnanharjoittajat ovat kuitenkin kiinnostuneita kouluttamaan itseään ja koulutusta haluttaisiin monista eri aiheista.

Toinen kysymys oli, että miltä tahoilta koulutusta haluttaisiin. Koulutusta toivottaisiin eniten ympäristöterveysvalvonnalta (33 %) sekä ammattiyhdistyksiltä (19 %). Melko suuri osa (22 %) jätti vastaamatta kysymyksen, miltä tahoilta he koulutusta haluaisivat. (Kuva 11.)



KUVA 11. Tahot, joilta toiminnanharjoittajat haluaisivat koulutusta

Kuvassa 12 on esitetty vastausjakauma kysymykseen ”Hygieniatiedon hankinta työelämässä, mistä koet saavasi parhaiten tietoa?”. Toiminnanharjoittajat toivoivat koulutusta ympäristöterveysvalvonnalta, mutta he kokivat saavansa parhaiten hygieniatietoja työtovereilta ja muilta alalla toimivilta (35 % vastauksista). Toiseksi eniten (26 %) hygieniatietoja hankitaan kirjallisuudesta, ammattilehdistä tai Internetistä ja kolmanneksi eniten (22 %) terveystarkastajilta tai muilta valvontaviranomaisilta. Ehdotettujen vaihtoehtojen lisäksi hygieniatietoja kerrottiin hankittavan myös lääkäreiltä tai muilta terveydenhuollon ammattilaisilta.

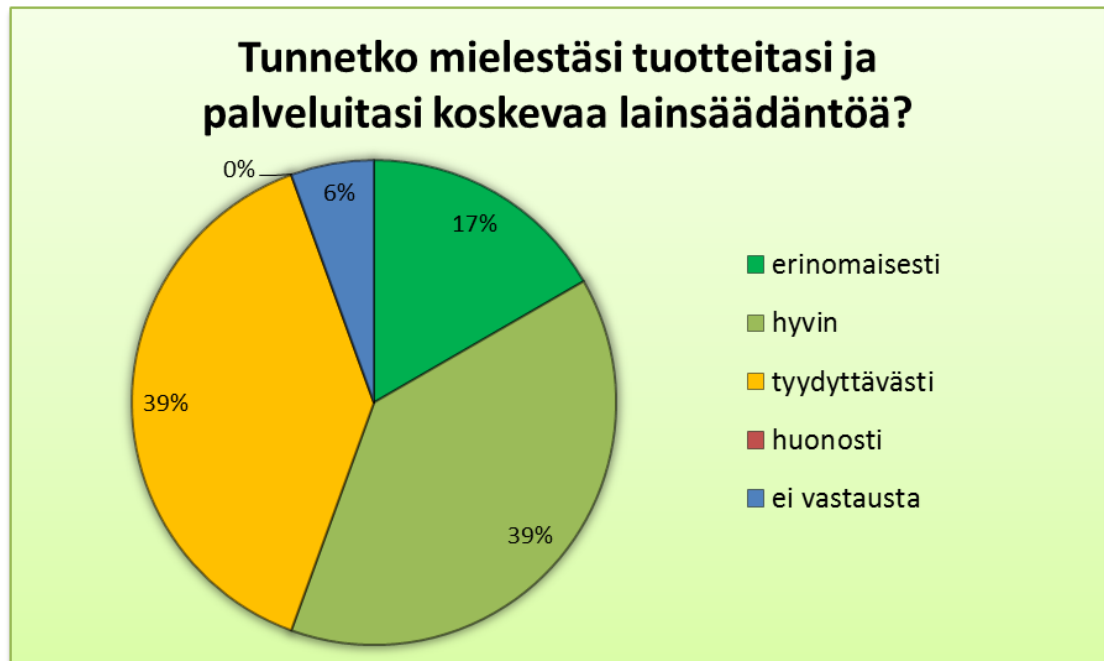


KUVA 12. Tahot, joilta toiminnanharjoittajat kokevat saavansa parhaiten tietoa hygienia-asioista

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös, onko toiminnanharjoittajien mielestä heidän alansa kohdistuva viranomaisvalvonta riittävää. Vastanneista 35 % oli sitä mieltä, että viranomaisvalvonta ei ole riittävää. Toiminnanharjoittajista 41 % vastasi ”en osaa sanoa”. Vain 18 % oli sitä mieltä, että viranomaisvalvonta on riittävää. Kysyttäessä, että onko mielestäsi alaan kohdistuva lainsäädäntö riittävää, lähes puolet eli 47 % vastasi ”ei” ja 35 % vastasi ”en osaa sanoa”. Vain 12 % vastasi, että alaan kohdistuva lainsäädäntö on riittävää.

Toiminnanharjoittajilta kysyttiin kuinka hyvin he mielestään tuntevat tuotteitaan ja palveluitaan koskevaa lainsäädäntöä. Vastajista 39 % tuntee omasta mielestään tuotteitaan ja palveluitaan koskevaa lainsäädäntöä hyvin. Saman verran tuli ”tydyttäväs-

ti” -vastauksia. Kaikki tuntevat mielestään lainsäädäntöä edes jotenkin, koska yhtäkään ”huonosti” -vastausta ei tullut. Osa toimijoista ajattelee tuntevansa alansa koskevaa lainsäädäntöä jopa erinomaisesti. (Kuva 13.)



KUVA 13. Toiminnanharjoittajien mielipide siitä, kuinka hyvin he tuntevat tuotteitaan ja palveluitaan koskevaa lainsäädäntöä

Yksi kysymys kuului ”Oletko huolissasi alalle pyrkivistä/alalla toimivista aloittelijoista?”. Vastausten perusteella suurin osa toiminnanharjoittajista (79 %) on huolissaan alalle pyrkivistä tai alalla toimivista aloittelevista henkilöistä. Toiminnanharjoittajista 11 % vastasi ”en osaa sanoa”. Vain yksi henkilö (5 %) vastasi, että ei ole huolissaan.

Kysymykseen ”Oletko huolissasi tatuointivärien sisällöstä?” yli puolet (59 %) vastasi kieltävästi. Vain 18 % vastanneista on huolissaan tatuointivärien sisällöstä. Vastanneista 12 % ei ole miettinyt asiaa ja toiset 12 % jätti vastaamatta kysymykseen.

Toiminnanharjoittajilta kysyttiin myös onko heillä esittää minkäänlaisia dokumentteja käyttämistään tatuointiväreistä, esimerkiksi sertifikaatteja tai ainesosaluetteloja. ”Kyllä” -vastauksia saatiin 59 % vastanneista, 35 % vastasi ”ei” ja 6 % jätti vastaamatta kysymykseen. Sama kysymys kysyttiin koskien lävistyskorujen materiaaleja. Toiminnanharjoittajista 13 % vastasi, että korujen materiaaleista on saatavilla dokumentteja. Vastanneista 63 %:lla ei ollut esittää dokumentteja koruista ja 25 % jätti vastaamatta kysymykseen.

8.2 Tarkastukset

Tarkastettuja kohteita oli yhteensä 18. Seuraavassa on esitelty tarkastuksilla saatuja tuloksia ja kerättyjä tietoja eri osa-alueittain.

8.2.1 Työtilat

Viideltä kohteelta (28 %) puuttui terveydensuojelulain mukainen hyväksyminen, koska näiden kohteiden hyväksymiskäsittely on kesken. Loput kolmesta kohdasta (72 %) oli asianmukaisesti hyväksytty.

Kehonmuokkauspalveluita tarjoavan liikkeen eri pintamateriaalien (lattiat, seinät, työpöydät, tuolit) tulisi olla ennen kaikkea helposti puhtaana pidettäviä sekä hyväkuntoisia. Kuudessatoista kohteessa (89 %) pintamateriaalit olivat hyvässä kunnossa ja yhdessä kohteessa välttävissä kunnossa. Yksi kohde sai arvosanaksi hyvä/välttävä. Työpisteen puhtaana pidettävyydelle ja siisteydelle annettiin myös ”arvosana”. Kolmesta kohdasta (72 %) sai arvosanaksi hyvä, kolme kohdasta (17 %) tyydyttävän ja kaksi kohdasta (11 %) välttävän arvosanan. Puhtaana pidettävyyden ja siisteyden arviointiin vaikuttivat muun muassa välineiden säilytys (miehellään poissa työtasolta). Viidestätoista kohteessa (83 %) huoneiston siisteystaso oli mielestäni hyvä, kahdessa paikassa (11 %) tyydyttävä ja yhdessä paikassa (6 %) välttävä.

Tatuointi- ja lävistysliikkeissä työvälineiden ja käsien pesuun tulee varata vähintään yksi pesuallas, mutta suositeltavaa olisi, että välinehuollolle ja käsienpesulle olisi omat, erilliset pesualtaat. Kaikissa liikkeissä oli vähintään yksi vesipiste. Neljästätoista kohteesta (78 %) oli erillinen välinehuoltoallas ja seitsemästätoista (94 %) kohteessa wc:n pesuallas. Yhdessäkään liikkeessä ei ollut erillistä allasta, jota käytettäisiin ainoastaan käsienpesuun. Pesualtaan yhteydessä tulisi olla nestemäistä käsienpesuainetta sekä paperisia käsipyyhkeitä. Kolmesta toista (72 %) kohteesta oli käsienpesuainetta ja kahdestatoista (67 %) kohteesta paperipyyhkeitä. Kankaisia käsipyyhkeitä oli käytössä seitsemässä (39 %) liikkeessä. Kankaisten käsipyyhkeiden käyttö on kiellettyä, sillä ne eivät ole hygieenisia.

Jätehuoltoasioihin tarkastuksilla ei kiinnitetty huomiota muuta kuin neulajätteen osalta. Kaikki toiminnanharjoittajat huolehtivat neulajätteen hävittämisestä asianmukaisesti.

8.2.2 Ikäraajat sekä palveluista annettavat tiedot

Kuluttajaviraston kanta on, ettei tatuointeja tai lävistyksiä tehtäisi alaikäisille. Seitsemässä liikkeessä (39 %) tatuointeja tehdään vain 18 vuotta täyttäneille. Osassa tarkastetuista kohteista tatuointeja tehdään myös alaikäisille. Kolmessa paikassa (17 %) vaadittiin huoltajan läsnäoloa, mikäli asiakas on alaikäinen. Vain yhdessä liikkeessä (5 %) vaadittiin kirjallista lupaa huoltajalta. Lopuissa seitsemässä kohteessa (39 %) alaikäiselle voitiin tehdä tatuointi, mikäli huoltajalta saatiin lupa, mutta tätä ei eritelty onko kyseessä kirjallinen vai suullinen lupa vai kenties huoltajan käynti paikan päällä. Yhdessä liikkeessä kerrottiin, että lupa hankitaan soittamalla huoltajalle. Lävistysten ikärajapolitiikka vaihteli jonkin verran. Yleisesti ottaen peruslävistyksiin ikäraja on yleensä 15–16 vuotta ja erikoisempiin, kuten genitaalialueen lävistyksiin 18 vuotta. Vain yksi toiminnanharjoittaja sanoi vaativansa alle 18-vuotiailta huoltajan luvan lävistyksen ottamiseen.

Toiminnanharjoittajan on annettava kuluttajille tarvittavat tiedot esimerkiksi toimenpiteen riskeistä. Suositeltavaa olisi, että asiakkaan pitäisi allekirjoittaa jonkinlainen asiakaslomake ennen kehonmuokkauksen tekemistä. Tarkastetuista kohteista viidessätoista (83 %) oli käytössä asiakaslomake. Kolmessa paikassa (17 %) sitä ei koettu tarpeelliseksi. Tästä voidaan todeta, että todennäköisesti niissä paikoissa, joissa asiakaslomake on käytössä, asiakas saa ainakin osan riskeistä tietoonsa. Yleensä asiakas kuitenkin allekirjoittaa asiakaslomakkeen vasta juuri ennen toimenpiteen suoritusta. Kuluttajalle tulisi saattaa tieto mahdollisista riskeistä jo ennen kuin hän edes päättää tatuoinnin tai lävistyksen ottamisesta.

Kehonmuokkauksen jälkeen asiakkaalle tulisi antaa asianmukaiset jälkihoito-ohjeet kirjallisena. Neljässätoista liikkeessä (78 %) asiakkaalle annettiin kattavat kirjalliset jälkihoito-ohjeet. Yhdessä liikkeessä (5 %) ohjeet annettiin ainoastaan suullisesti ja kolmessa tapauksessa (17 %) hoito-ohjeet löytyivät yrityksen Internet-sivuilta. Useimmissa liikkeissä hoito-ohjeet selitettiin asiakkaalle myös suullisesti. Jälkihoito-ohjeiden sisältö vaihteli jonkin verran, mutta periaatteet olivat kaikissa samat. Jälki-

hoito-ohjeiden oikeellisuutta on aika vaikea lähteä arvioimaan, mutta kahdessa tapauksessa (11 %) jälkihoito-ohjeissa havaittiin pieniä puutteita. Niistä puuttui maininta, että tatuoituun kohtaan muodostuvaa rupea ei saa raapia/repiä sekä ohje uimisen ja auringonoton sekä solariumin välttelemisestä jonkin aikaa tatuoinnin ottamisen jälkeen.

8.2.3 Välineiden puhdistus ja sterilointi

Kaikissa liikkeissä on käytössä sekä steriloitavia että kertakäyttöisiä välineitä. Yhdeksäkään liikkeessä ei siis ollut käytössä ainoastaan kertakäyttöisiä välineitä. Uudelleen käytettävät välineet tulee huolellisesti puhdistaa ja steriloida asiakkaiden välillä. Kuudessaatoista kohteessa (89 %) oli käytössä ultraäänipesuri välineiden esipuhdistukseen. Neljäsatoista liikkeessä (78 %) välineiden sterilointi hoidettiin autoklaavilla ja neljäsässä liikkeessä (22 %) kuumailmasterilointilaitteella. Suositeltavin autoklaavityyppi tällaiseen toimintaan on B-luokan autoklaavi, mutta autoklaavien luokkiin ei tarkastuksilla kiinnitetty huomiota. Monilla toiminnanharjoittajilla ei ollut autoklaaveille lainkaan käyttöohjeita. Tästä herää kysymys, kuinka he osaavat käyttää laitteita oikein tai huomioida esimerkiksi huoltotarpeen, jos laitteille ei ole käyttöohjeita.

Sterilointiprosessin onnistumista tulisi valvoa jokaisella sterilointikerralla siihen tarkoitettulla indikaattorilla. Kolmessatoista liikkeessä (72 %) sterilointia valvotaan vähintään sterilointipakkauksen indikaattorilla. Viidessä kohteessa (28 %) sterilointiprosessia ei valvota indikaattorein. Välinehuoltolaitteiden kunnossapidosta ja huoltamisesta kyseltiin kolmessatoista kohteessa. Näistä vain kahdessa (15 %) kerrottiin esimerkiksi autoklaaville tehtävän säännöllisiä huoltotoimenpiteitä. Kuudessa kohteessa (46 %) huoltotoimenpiteitä tehtiin satunnaisesti ja viidessä paikassa (39 %) ei ollenkaan. Sterilointiprosessista, kuten autoklaavisteriloinnissa käytettävästä ajasta, lämpötilasta ja paineesta, kyseltiin kyselylomakkeella, mutta niistä saaduista vastauksista ei voida tehdä järkevää yhteenvetoa, sillä vastaukset vaihtelivat todella paljon. Ilmeisesti nämä asiat ovat melko laitekohtaisia.

Siivous- ja välinehuoltokäytännöistä tai esimerkiksi käytettävistä puhdistus- ja desinfiointiaineista on hankalaa antaa yksiselitteistä vastausta, sillä käytännöt vaihtelivat paljon eri liikkeiden välillä. Jokainen toiminnanharjoittaja kuitenkin steriloi uudelleen käytettävät välineet. Neulat ovat jokaisessa liikkeessä kertakäyttöisiä. Välinehuollossa

suurimpana puutteena havaittiin, että kaikki toiminnanharjoittajat eivät olleet tietoisia siitä, että välineet tulee kuivata hyvin ennen sterilointipusseihin pakkaamista. Kuumailmasterilointilaitteilla välineensä steriloivat eivät pakanneet steriloitavia tuotteita sterilointipakkauksiin, koska he eivät tieneet, että siihenkin tarkoitukseen on saatavilla omia sterilointipakkauksia.

8.2.4 Pintojen puhtaanapito

Kaikki toiminnanharjoittajat kertoivat desinfioivansa työskentelyalueen pinnat ennen jokaista asiakasta ja asiakkaan jälkeen. Pintojen kunnolliseen puhdistamiseen ei kuitenkaan riitä pelkkä desinfiointiaineella pyyhkiminen. Näin ollen lähes jokainen liike sai pintojen puhdistuksesta ”arvosanan” tyydyttävä, sillä liikkeissä ei käytetty esimerkiksi pöytäpintojen puhdistamiseen muuta kuin desinfiointiainetta. Vain yhdessä kohteessa pintojen puhdistus oli mielestäni riittävää. Tämä on melko hämmentävää, sillä kyselylomakkeen tulosten perusteella suurin osa toiminnanharjoittajista tietää, että välineet tulee pestä kunnolla ennen desinfiointia ja sterilointia, mutta pintojen puhtaanapidossa tätä asiaa ei ole otettu huomioon.

Ennen tarkastuksille menoa toiminnanharjoittajia pyydettiin laittamaan työpisteensä valmiiksi samalla tavalla kuin ne laitettaisiin asiakasta varten, jolloin pystyttiin tarkastamaan millä tavalla eri paikoissa pintoja ja välineitä suojataan. Mielestäni kolmesta paikasta (72 %) pinnat oli suojattu hyvin, kahdessa (11 %) tyydyttävästi ja kahdessa (11 %) välttävästi. Yhdessä liikkeessä työpisteitä ei ollut laitettu valmiiksi, joten en voinut tarkastaa sen kohteen suojauskäytäntöjä.

Pintojen ja välineiden suojaamiseen käytetään yleensä tuorekelmua, muovipusseja tai suojaliinoja. Suojattavia pintoja ja välineitä ovat muun muassa työtasot, tatuointikone ja sen johdot, asiakastuoli, kohdevalaisimet, suihke- ja huuhtelupullot. Työskentelypintojen ja työvälineiden suojaaminen jollakin läpäisemättömällä materiaalilla, kuten tuorekelmulla, on mielestäni hyvä tapa suojata pintoja esimerkiksi väriroiskeilta, eritekontaminaatiolta ja lialta ylipäättäen. Tällöin pinnat pysyvät paremmin puhtaina, mutta se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei pintoja pitäisi silti puhdistaa huolellisesti työn jälkeen. Toisaalta pohdin, että onko järkevää suojata pinnat kelmulla sen jälkeen kun pinnat on ensin pesty ja desinfioitu huolellisesti. Mutta kuitenkin mielestäni on parempi käytäntö, että pinnat suojataan kuin jätettäisiin suojaamatta.

8.2.5 Siivousvälineiden säilytys ja puhdistusaineet

Siivousvälineille tulee olla riittävät säilytystilat. Siivousvälineiden säilytyksessä tulee huomioida hygieeniset säilytystavat, eli esimerkiksi moppeja tai rättejä ei saa jättää likaisena tai märkänä lojumaan, puhtaat siivousliinat tulee säilyttää erillään likaisista ja varrellisten siivousvälineiden säilytykseen tulisi olla harjateline. Kahdessatoista kohteessa (67 %) siivousvälineiden säilytys oli kunnossa. Neljässä tapauksessa (22 %) siivousvälineiden säilytyksessä havaittiin puutteita. Kahdessa kohteessa siivousvälineiden säilytystä ei tarkastettu.

Tarkastuksilla toiminnanharjoittajilta kyseltiin myös, että millaisia pesu- ja desinfiointiaineita he käyttävät pinnoille ja mitä aineita käytetään asiakkaan ihon puhdistukseen. Käytössä olevia aineita oli melko paljon, joten niitä ei tähän erikseen listattu. Pesu- ja desinfiointiaineiden tehokkuutta sekä asiakkaan iholle käytettävien aineiden turvallisuutta ja näiden molempien soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa on todella vaikea lähteä arvioimaan. Toiminnanharjoittajan on itse huolehdittava, että esimerkiksi asiakkaan iholle käytettävät desinfiointiaineet ovat siihen tarkoitukseen soveltuvia.

8.2.6 Tatuointivärit ja lävistyskorut

Tatuointivärit olisi hyvä säilyttää kuivassa ja viileässä paikassa auringonvalolta ja pölyltä suojattuna. Neljässätoista tarkastetussa kohteessa (78 %) tatuointivärit säilytettiin asianmukaisesti. Kolmessa kohteessa (17 %) värien säilytyksessä havaittiin puutteita. Värit säilytettiin näissä kohteissa esimerkiksi liian lämpimässä paikassa tai työpöydällä, jossa niitä ei ole suositeltavaa säilyttää kontaminaatiovaaran vuoksi. Tarkastuksilla arvioitiin myös sitä, onko toiminnanharjoittaja varmistunut käyttämiensä tatuointivärien turvallisuudesta, eli ei esimerkiksi käytä vanhentuneita tai mikrobiologisesti tai kemiallisesti vaarallisia värejä. Mielestäni vain yhdessä liikkeessä värien turvallisuuteen ei ollut kiinnitetty huomiota, vaan osa väreistä oli vanhentuneita ja värejä ei säilytetty asianmukaisesti. Suurin osa toiminnanharjoittajista tilaa välineet ja tuotteet suomalaiselta maahantuojalta ja luottaa siihen, että esimerkiksi tatuointivärit ovat turvallisia.

Steriloidut lävistyskorut tulisi säilyttää sterilointipakkauksissa käyttöönottoon asti. Mikäli koruja säilytetään ilman pakkauksia, ne tulisi säilyttää lialta ja pölyltä suojattuna ja steriloida ennen käyttöönottoa. Lävistyskorujen säilytys oli kaikissa kohteissa kunnossa. Kaikki lävistyksiä tarjoavat toiminnanharjoittajat olivat myös varmistuneet siitä, että ensiasennuskorut eivät sisällä nikkeliä yli sallitun määrän. Ensiasennuskorujen materiaalina oli kaikissa lävistysliikkeissä titaani, yhdessä liikkeessä lisäksi kulta.

8.2.7 Vaaratilanteet ja komplikaatiot

Tarkastuksilla toiminnanharjoittajilta tiedusteltiin, onko toiminnassa tapahtunut vaaratilanteita tai asiakkaille aiheutunut komplikaatioita. Suurempia vaaratilanteita tai komplikaatioita ei toiminnanharjoittajien mukaan ole sattunut. Tosin kaikista tapauksista ei välttämättä saada tietoa, jos tatuoinnin tai lävistyksen kanssa ilmenee myöhemmin jotain ongelmia. Pyörtymisiä sattuu harvoin, lähinnä lävistysten yhteydessä. Tatuointiväreistä punainen väri on aiheuttanut eniten allergisia reaktioita tai muita komplikaatioita. Myös valkoisen tatuointivärin kerrottiin muutamassa tapauksessa aiheuttaneen reaktion. Yli puolella (65 %) toiminnanharjoittajista oli mielestään ensiapuvalmiudet.

8.2.8 Yhteenveto tarkastuksilla havaituista puutteista

Kolmessa kohteessa (17 %) ei havaittu huomautettavaa. Viidelletoista toiminnanharjoittajalle (83 %) annettiin ohjeita ja kehotuksia havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Ohjeet ja kehotukset liittyivät pintojen puhtaanapitoon ja puhtaana pidettävyyteen, kirjallisten jälkihoito-ohjeiden puuttumiseen, siivousvälineiden hygieenisiin säilytystapoihin sekä tatuointivärien säilytykseen. Lisäksi kehoitettiin poistamaan kankaiset käsipyyhkeet käytöstä ja sterilointiprosessin suorittamiseen annettiin ohjeita. Kehotettiin myös, että pesualtaan yhteydessä tulisi olla käsienpesuainetta sekä paperisia käsipyyhkeitä. Jokaiselle kohteelle annettiin lisäksi huomautus siitä, että pintojen puhdistamiseen ei riitä pelkkä desinfiointiaine.

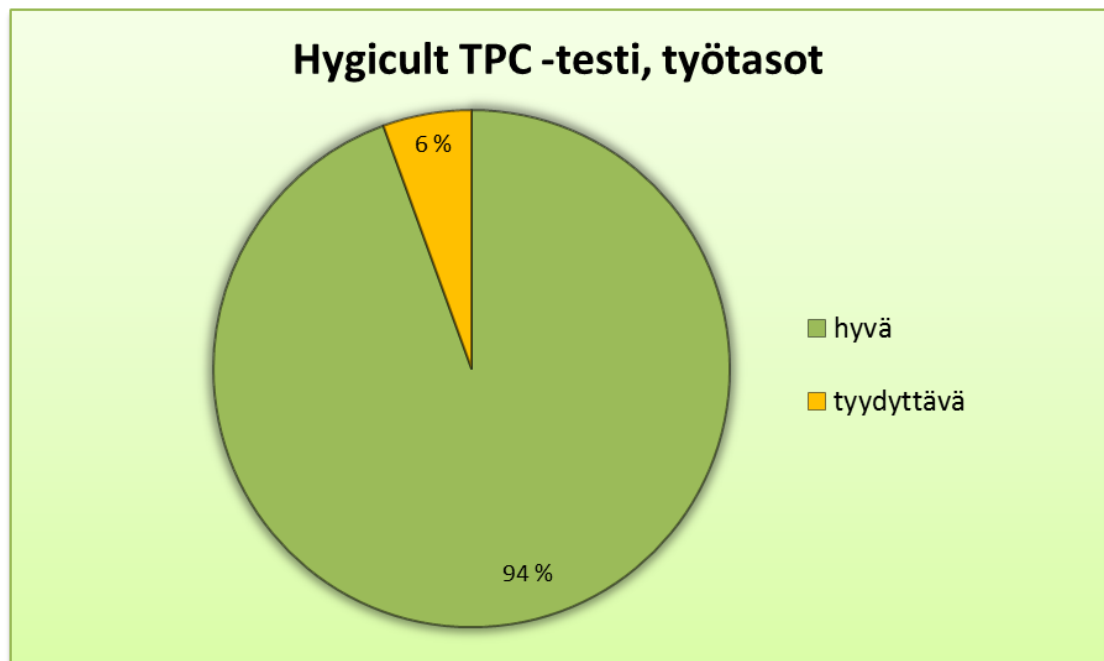
8.3 Näytteenotto

Puhtausnäytteitä otettiin kaikista tarkastetuista, kahdeksastatoista liikkeestä. Yhteenvetotaulukko näytteenottotuloksista on liitteenä 1. Seuraavaksi on esitelty eri näytteenottomenetelmillä saatuja tuloksia.

8.3.1 Hygicult TPC -testin tulokset

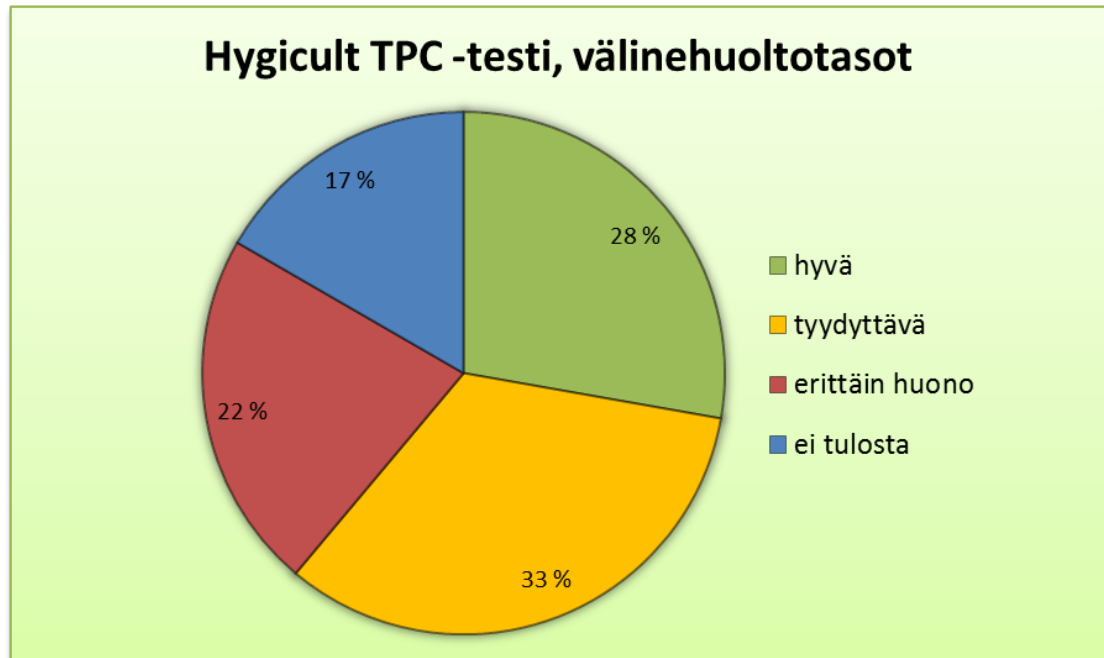
Hygicult TPC -testi on tarkoitettu mikrobiologisen puhtauden arviointiin. Hygicult TPC -testillä saaduista tuloksista yhteenvetoon otettiin mukaan työtasosta, kontaktipinnasta (esimerkiksi asiakastuolista, kohdevalaisimesta tai suojamateriaalista) ja välinehuoltotasosta otettujen näytteiden tulokset.

Työtasoista otettiin näytteet kaikissa kahdeksassatoista liikkeessä. Työtasoista otetuista Hygicult TPC -näytteistä 94 % oli hyviä ja 6 % oli tyydyttäviä (kuva 14). Työtasoista otetut Hygicult TPC -näytteet osoittavat, että työtasolla ei ollut hälyttäviä määriä bakteerikasvua.



KUVA 14. Työtasoista otettujen Hygicult TPC -testien tulosjakauma

Välinehuoltotasosta otettiin Hygicult TPC -näytteitä viidessätoista liikkeessä. Kolmessa liikkeessä ei ollut erillistä välinehuoltotasoa, joten niistä tätä näytettä ei otettu. Välinehuoltotasosta otettujen näytteiden tulokset vaihtelivat paljon. Tuloksista 28 % oli hyviä, 33 % tyydyttäviä ja 22 % erittäin huonoja (kuva 15).

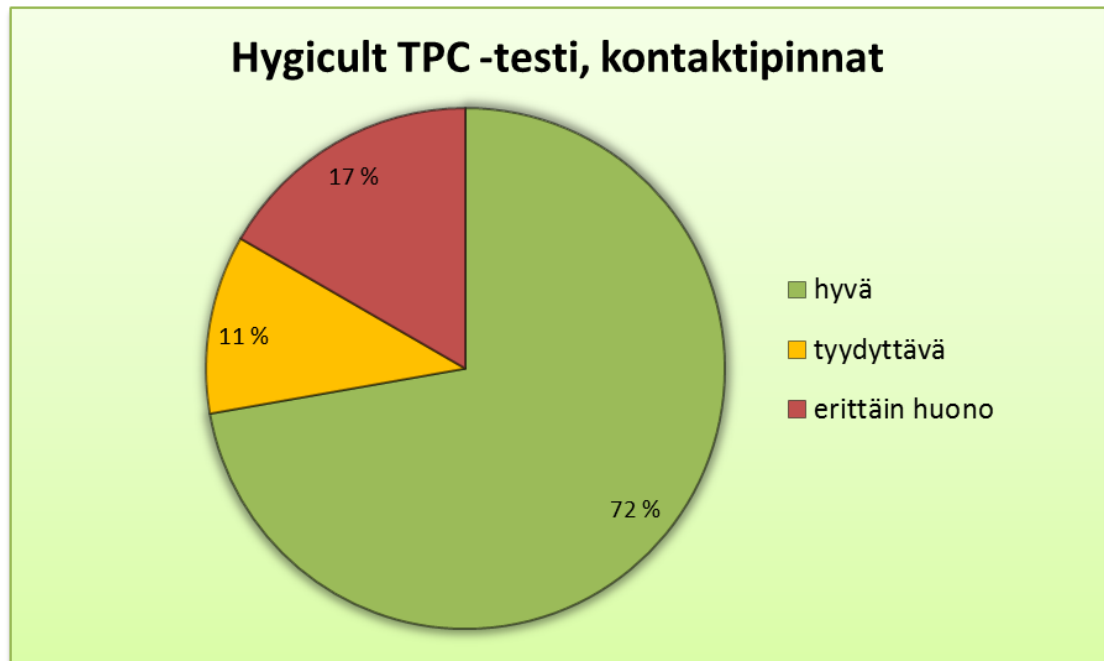


KUVA 15. Välinehuoltotasosta otettujen Hygicult TPC -testien tulosjakauma

Välinehuoltotasosta ja työtasosta saatujen tulosten erot ovat huomattavia. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, että toiminnanharjoittajat huolehtivat paremmin työtasojen puhtaudesta. Välinehuoltotasojen puhtaudesta tulisi kuitenkin pitää yhtä hyvää huolta, sillä mikäli niissä käsitellään ensin likaisia välineitä ja sen jälkeen puhtaita välineitä, on ristikontaminaation eli puhtaiden välineiden saastumisen mahdollisuus olemassa.

Hygicult TPC:llä testattiin myös kontaktipintojen puhtautta. Kontaktipinnoilla tarkoitetaan tässä sellaisia pintoja, joihin tatuoiija tai lävistäjä tai asiakas mahdollisesti koskee toimenpiteen aikana. ”Kontaktipintänäytteitä” otettiin muun muassa asiakastuoleista ja kohdevalaisimista (valaisimista siksi, että niitä yleensä säädellään kesken työskentelyn). Nyt jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut kaikista paras vaihtoehto ottaa tämä kolmas Hygicult TPC -näyte jokaisessa kohteessa samasta paikasta, esimerkiksi asiakastuolista.

Kontaktipinnoista otettiin näytteet kaikissa kahdeksassatoista liikkeessä. Kontaktipinnoista otetuista näytteistä 72 % oli tulokseltaan hyviä, 11 % tyydyttäviä ja 17 % erittäin huonoja (kuva 16).



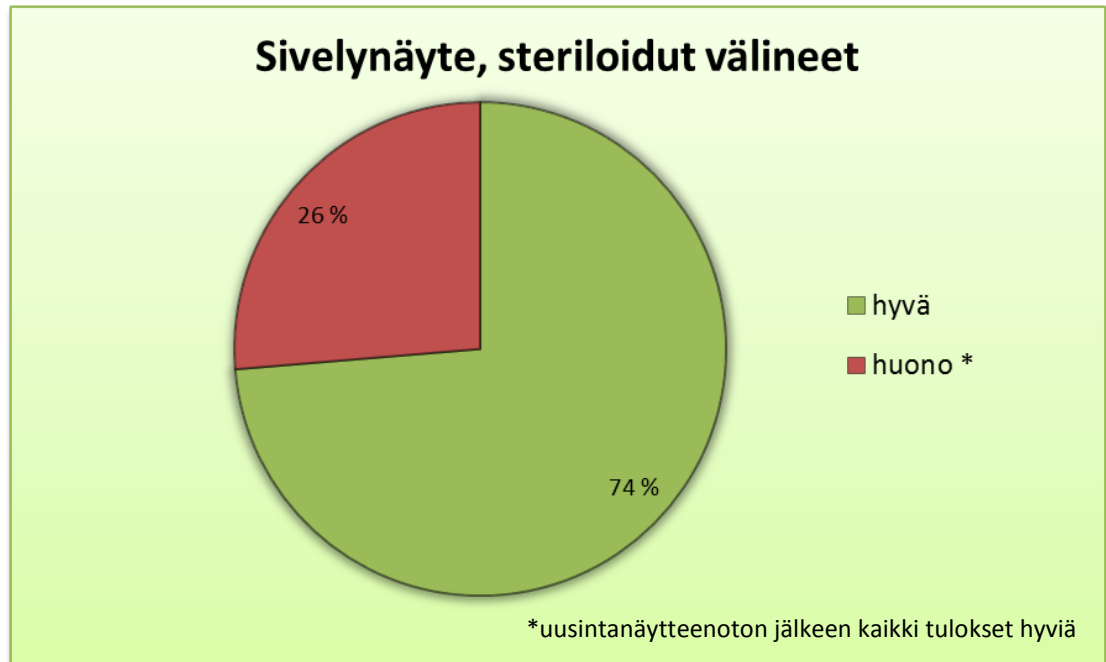
KUVA 16. Kontaktipinnoilta otettujen Hygicult TPC -testien tulosjakauma

8.3.2 Sivelynäytteenoton tulokset

Sivelynäytteistä tutkittiin aerobiset mikrobit, eli kokonaisbakteerimäärä. Sivelynäytteitä otettiin steriloiduista välineistä sekä tatuointikoneista.

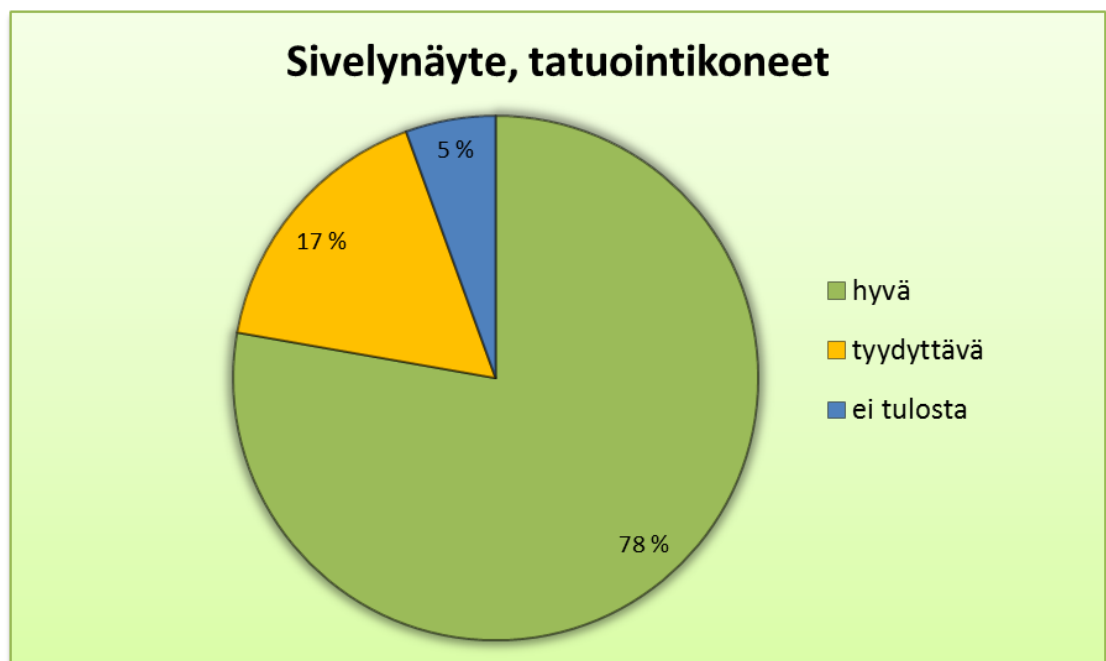
Steriloiduista välineistä otettiin yhteensä 19 näytettä. Viidestä (26 %) steriloidusta välineestä otetusta näytteestä löytyi bakteerikasvua. Kyseisten kohteiden toiminnanharjoittajille annettiin ohjeita välineiden puhdistukseen ja sterilointiin, ja sen jälkeen steriloiduista välineistä otettiin uusintanäytteet. Kaikkien uusintanäytteiden tulokset olivat hyviä. Ei voida olla varmoja, johtuivatko huonot tulokset siitä, etteivät välineet oikeasti olleet steriilejä, vai tapahtuiko esimerkiksi näytteenotossa tai laboratoriossa virhe. Pääasia kuitenkin on, että uusintanäytteillä asia saatiin varmistettua.

Kuvassa 17 on esitetty steriloiduista välineistä otettujen sivelynäytteiden tulosjakauma.



KUVA 17. Steriloiduista välineistä otettujen sivelynäytteiden tulosjakauma

Myös tatuointikoneista otettiin näytteitä sivelymenetelmällä. Kuvassa 18 on esitetty näistä näytteistä saatujen tulosten prosentuaalinen jakauma. Yhdessä liikkeessä ei otettu näytettä tatuointikoneesta, eli näytteitä otettiin yhteensä 17.

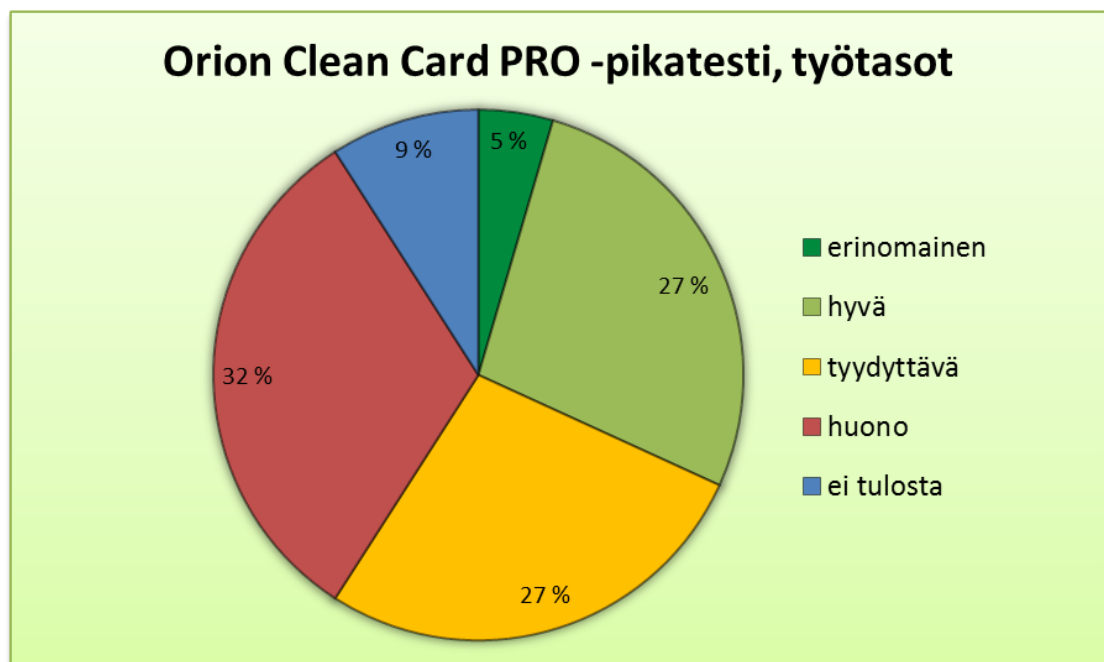


KUVA 18. Tatuointikoneista otettujen sivelynäytteiden tulosjakauma

Olettamus oli, että tatuointikoneet olisivat täynnä bakteereja, koska ne ovat melko vaikean muotoisia puhdistaa. Tatuointikoneista otettujen näytteiden tulokset kuitenkin yllättivät; 78 % tuloksista oli hyviä ja 17 % tuloksista oli tyydyttäviä. Hyvät tulokset johtuvat todennäköisesti siitä, että tatuojat yleensä suojaavat tatuointikoneen muovipussilla työskentelyn ajaksi ja lisäksi myös pyyhkivät sen desinfiointiaineella.

8.3.3 Orion Clean Card PRO -testin tulokset

Proteiinitesti ei mittaa mikrobien määrää, vaan pinnan puhtautta eli pinnoilla olevan lian määrää, mikä antaa hyvän kuvan siitä, kuinka hyvä kasvupohja kyseinen pinta on erilaisille mikrobeille. Orion Clean Card PRO -proteiinipikatestillä otettiin näytteitä työtasoista. Kahdesta liikkeestä ei saatu otettua tätä näytettä. Neljästä liikkeestä otettiin kaksi näytettä. Näin ollen näytteitä otettiin yhteensä kaksikymmentä. Tulokset vaihtelivat melko paljon. Yhdestä liikkeestä (5 %) saatiin erinomainen tulos. Hyviä sekä tyydyttäviä tuloksia tuli yhtä paljon (27 %). Tuloksista 32 % oli huonoja. (Kuva 19.)



KUVA 19. Työtasoista otettujen proteiinijäämätestien tulosjakauma

8.4 Näytteenottotulosten arviointi ja virhetarkastelu

Hygicult TPC -bakteeritestin ja Orion Clean Card PRO -proteiinitestin tuloksia ei periaatteessa voida verrata keskenään, sillä ne mittaavat eri asioita. Hygicult TPC -testillä ja proteiinitestillä työtasoista saadut tulokset olivat kuitenkin hieman ristiriidassa keskenään, sillä Hygicult TPC:llä saadut tulokset olivat yhtä tulosta lukuun ottamatta hyviä, kun taas proteiinitestin tulokset vaihtelivat paljon. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, että vaikka pinnoilla saattoi olla paljon proteiinilikaa, niissä ei silti ollut hälyttäviä määriä bakteerikasvua. Proteiinitesti tosin saattaa irrottaa likaa pinnalta paremmin itseensä, koska näytteenottimella pyyhitään kostutettua pintaa ja näytteenottoaluekin on isompi. Hygicult TPC -testi ainoastaan painetaan hetkeksi pintaan kiinni. Pintapainallusmenetelmällä ei välttämättä saada irti kaikkia pinnalla mahdollisesti olevia bakteereja.

Hygicult TPC:n käyttöohjeen mukaan kohdetta voidaan pitää huonosti puhdistettuna jos pinnoilla vielä siivouksen jälkeen on 5 pesäkettä/cm². Tämä vastaa Hygicult TPC -levyllä 45 pesäkettä/puoli = 10 cm². Näiden tulosten arvioinnissa käytetyn arvosteluasteikon mukaan 45 pesäkettä/10 cm² olisi tyydyttävä tulos. Alle 16 pesäkettä/10 cm² on hyvä tulos. Koska suurin osa työtasoista Hygicult TPC:llä saaduista tuloksista oli hyviä, voidaan periaatteessa sanoa että pinnat olivat hyvin puhdistettuja. Mutta proteiinitestin käyttöohjeen mukaan värinmuutos yhdessäkin testialueen reagenssiympyrässä on riittävä osoittamaan likaisen pinnan, eli periaatteessa jopa ”hyvä” tulos voi osoittaa likaisen pinnan. Pienin valkuaisainepitoisuus, johon testi reagoi, on 50 µg. Mitä tummemman siniseksi reagenssiympyrä muuttuu, sitä enemmän valkuaisaineita löytyy pinnalta. Riittävästi puhdistetulta pinnalta ei pitäisi löytyä 50 µg ylittäviä määriä valkuaisaineita. Tämä taas kertoo siitä, että Hygicult TPC:llä ja proteiinitestillä saadut tulokset ovat ristiriidassa keskenään. Tosin myös jotkin puhdistusaineet voivat aiheuttaa proteiinitestissä värinmuutoksen, jos niitä on jäänyt tutkittavalle pinnalle.

Koska proteiinitestin tulokset vaihtelivat paljon enemmän kuin Hygicultilla työtasoista otettujen näytteiden tulokset, yritin pohtia, voisiko se johtua esimerkiksi pintamateriaalista. Suurin osa (50 %) työtasojen pinnoista oli materiaaliltaan lasia. 30 % pinnoista oli terästä, 15 % laminaattia ja 5 % muovia. Eniten huonoja tuloksia proteiinitestillä tuli lasipinnoilta (25 %), mutta lasipinnoilta tuli myös hyviä tuloksia (15 %). Teräspinnoilta saatiin myös sekä hyviä tuloksia (15 %), että huonoja tuloksia (10 %). Yksi

ainut erinomainen tulos tuli laminaattipinnalta, mutta laminaattipinnoilta saatiin myös tyydyttäviä tuloksia. Näin pienellä otannalla on siis melko vaikea arvioida, vaikuttivatko pintamateriaalit proteiinitestin tuloksiin.

Näytteenotossa inhimillisten virheiden vaikutus tuloksiin on mahdollista. Sivelynäytteenotossa mahdollisia virhelähteitä ovat sivelypinta-alan määrittämisen vaikeus (esimerkiksi tatuointikoneessa) sekä se, että pumpulipuikkoa pitäisi osata painaa oikealla voimalla. Kaikissa näytteenottomenetelmissä mahdollisena virhelähteenä on myös näytteenottimen/näytteen kontaminoituminen. Näytteet pyrittiin kuitenkin ottamaan mahdollisimman tarkasti, jottei näytteiden saastumista tapahtuisi. Hygicult TPC -testissä virheitä saattaa aiheuttaa liian alhainen inkubointilämpötila ja liian lyhyt inkubointiaika, jotka voivat vaikuttaa bakteeripesäkkeiden määrään. Työssä käytetyillä bakteerinäytteenottomenetelmillä ei välttämättä saada selville kuin osa pinnan bakteereista, kosketusmenetelmällä varmasti vähemmän kuin sivelynäytteenotolla.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tatuointi- ja lävistyspalveluiden valvonta varsinkin kuluttajaturvallisuuden osalta on hankalaa, koska ala on niin laaja ja siihen liittyy paljon asioita, joista valvontaviranomaisella ei välttämättä ole mitään tietoa. Terveysturvallisuuden osalta Valvira tarjoaa edes jonkinlaisia ohjeita tatuointi- ja lävistysliikkeiden valvontaan, mutta ohjeissa keskitytään lähinnä toimitilojen rakenteellisiin ja terveydellisiin ominaisuuksiin. Tatuointi- ja lävistyspalveluiden kuluttajille aiheuttamat terveysriskit johtuvat yleensä muista asioista, kuin pintamateriaaleista tai sisäilmasta. Näiden lisäksi tulisi siis enemmän keskittyä itse toimintaan, kuten ikärajoihin, toiminnanharjoittajien ammattitaitoon, tatuointivärien turvallisuuteen, välineiden sterilointiin ja puhdistusmenetelmiin.

Valtaosa tarkastuksilla otettujen näytteiden tuloksista oli hyviä tai tyydyttäviä, eli liikkeen hygieniataso oli melko hyvä. Pintojen puhdistuskäytännöissä havaittiin silti paljon puutteita. Huolestuttavaa on, että joistakin steriloiduista välineistä löytyi bakteerikasvua, mutta siitä ei voida olla varmoja, olivatko välineet oikeasti epästeriilejä vai johtuiko tulos esimerkiksi näytteenotossa tapahtuneesta inhimillisestä virheestä. Huonoja tuloksia tuli lähinnä välinehuoltotasoista sekä proteiinitestillä työtasoista.

Sivelynäytteillä ja Hygicult TPC:llä saatuja tuloksia voidaan mielestäni pitää luotettavina, vaikka kyseisissä näytteenottomenetelmissä on myös paljon mahdollisia virhelähteitä. Proteiinitestiä käytin ensimmäistä kertaa ja se osoittautui näppäräksi testiksi, joka soveltuisi myös tatuointi- ja lävistysliikkeiden siivouksen omavalvontaan. Proteiinitestin luotettavuutta olisi mielenkiintoista testata ottamalla ensin näytteitä likaisilta pinnoilta ja sen jälkeen samoilta pinnoilta, kun ne on puhdistettu.

Suurin osa huoneistoista oli silmämääräisesti arvioituna siistissä kunnossa. Tarkastetuista kohteista 83 % sai ohjeita tai kehotuksia havaittujen puutteiden korjaamiseen. Vakavimmat puutteet havaittiin sterilointiprosesseissa. Tämän lisäksi puutteita havaittiin muun muassa pintojen puhtaanapidossa, jälkihoito-ohjeiden puuttumisessa, siivousvälineiden säilytyksessä sekä kankaisten käsipyyhkeiden käytössä.

Yksi merkittävä asia, joka huomattiin tarkastusten aikana, oli se, että pintojen puhtaanapitoon käytetään yleensä vain pelkästään desinfiointiaineita. Pintojen desinfiointi ei välttämättä onnistu, jos pintaa ei ole huolellisesti puhdistettu ennen desinfiointia. Myös desinfiointiaineiden vaikutusajat saattavat olla useassa kohteessa liian lyhyitä, sillä useimmat toimijat kertoivat vain pyyhkiävänsä pinnan desinfiointiaineella. Pintojen puhtaanapitoon tulee kiinnittää entistä paremmin huomiota, koska sillä voidaan vähentää ristikontaminaation vaaraa. Päätelmänä voisi sanoa, että vaikka toimijalla olisi käytössään miten hyvät välineet ja aineet tahansa, se ei tarkoita sitä että niillä saadaan aina puhdasta jälkeä aikaan. Välineitä ja aineita pitää osata käyttää oikein, jotta niillä saataisiin paras tulos aikaiseksi.

Välinehuoltoasioiden yhteydessä kävi ilmi, etteivät kaikki toiminnanharjoittajat tiedneet, että ennen sterilointia välineet tulee kuivata hyvin, tai muuten sterilointi ei välttämättä onnistu. Kaikki eivät myöskään käytä sterilointipakkauksia tai seuraa steriloinnin tehokkuutta indikaattoreilla. Monilla toiminnanharjoittajilla ei myöskään ollut käyttöohjeita sterilointilaitteilleen tai oikeita tietoja sterilointiprosesseissa vaadittavista lämpötiloista ja ajoista. Monessa tapauksessa laitteita ei myöskään huolleta mitenkään. Tämä on huolestuttavaa, sillä huonosti steriloitujen välineiden välityksellä on esimerkiksi tartuntatautien leviäminen mahdollista.

Tampereen tatuointi- ja lävistysliikkeissä voi käydä viikon aikana yhteensä jopa yli 300 asiakasta. Liikkeiden määrä on myös ollut jatkuvasti kasvussa. Esimerkiksi tätä

työtä varten suoritettujen tarkastusten jälkeen on Tampereelle avattu ainakin kolme uutta liikettä. Liikkeitä on siis jo yli kaksikymmentä. Tämä osoittaa sen, että alalle tulee jatkuvasti uusia toiminnanharjoittajia. Kuka tahansa voi perustaa tatuointi- tai lävistysliikkeen. Tarkastuksilla havaittujen puutteiden perusteella riskejä tällaisella kasvavalla alalla on olemassa. Kaikilla (esimerkiksi aloittelevilla) tatuojilla ja lävistäjillä ei välttämättä ole riittävää osaamista esimerkiksi hygienia-asioissa tai heidän työnsä laatu voi aluksi olla heikkoa. Ohjeistusta tulisi siis lisätä myös toiminnanharjoittajille, jotta he voisivat paremmin arvioida ja ehkäistä toiminnasta aiheutuvia riskejä. Olisi hyvä, jos Suomeenkin saataisiin kehonmuokkausta harjoittaville toimijoille virallista asiantuntijoiden järjestämää koulutusta esimerkiksi tartuntataudeista ja hygieniasta, sillä myös toiminnanharjoittajat toivovat tätä. Yksi mahdollisuus olisi luoda Suomeen tatuojille ja lävistäjille oma sertifiointi tai hygieniapassi-tyylinen koulutus, joka olisi pakollinen kaikille toiminnanharjoittajille.

Vaikka Tampereella tatuointi- ja lävistysliikkeiden valvonta on mielestäni tehokasta ja laadukasta, se ei ole sitä välttämättä kaikissa Suomen kunnissa. Esimerkiksi useissa kunnissa valvontaa suoritetaan vain huoneiston käyttöönoton yhteydessä. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelut saattavat olla vuosikausia tarkastamatta. On myös hieman outoa, että ulkoisesti käytettävää kosmetiikkaa säädellään niin tarkasti, mutta ihon alle pistettäviä tatuointivärejä ei valvota mitenkään. Suomessa ei ole ilmeisesti mitenkään reagoitu Euroopan neuvoston suosituksiin tatuointivärien sääntelystä. Tatuointivärit olisi hyvä saattaa Suomessakin valvonnan piiriin, sillä se voisi osaltaan vähentää tatuoinneista aiheutuvia riskejä.

Kysyttäessä Tukesilta, että miksei kehonmuokauspalveluiden valvontaan ole tarkempaa lainsäädäntöä tai parempia valvontaohjeita, Tukesin tuoteturvallisuuspäällikkö Anna Pukander vastasi, että vastuu palvelun turvallisuudesta on aina toiminnanharjoittajalla, eikä se siirry terveystarkastajalle. Pukanderin mukaan terveystarkastaja ei voi olla asiantuntija kaikkien tarkastamiensa palveluiden suhteen, vaikkakin siitä on etua, mitä paremmin tarkastettavan palvelun tuntee. Tarkastajan ei mielestäni tarvitsekaan olla kaikkien alojen asiantuntija, jos valvontaan on laadittu hyvät ohjeet, kuten useimmille valvontakohdetyypeille onkin. Jos terveystarkastajalla ei ole minkäänlaista tietoa tatuointi- ja lävistysliikkeessä harjoitettavasta toiminnasta, esimerkiksi välineistöstä tai sterilointiasioista, niin toiminnanharjoittajahan voi uskotella tarkastajalle mitä tahansa. Pukanderin mukaan terveystarkastajan on vain pyrittävä tekemään oikeat

kysymykset toiminnanharjoittajalle, ja toiminnanharjoittajan on pystyttävä kertomaan luotettavasti toimintansa turvallisuudesta. Henkilökohtaisesti ihmettelen sitä, että täytyykö parempia valvontaohjeita tai muita toimenpiteitä odottaa siihen asti, että jotakin vakavaa sattuu. Tuntuu että tämä on viime vuosina ollut yleinen linja.

Kuluttajan olisi hyvä tutustua etukäteen kehonmuokkausten mahdollisiin riskeihin. Tatuoijaa tai lävistäjää valittaessa kannattaisi ottaa selvää heidän ammattitaidostaan ja tutustua heidän aikaisempiin töihinsä ja niiden laatuun. Käymällä paikan päällä ennen ajan varaamista voi arvioida, millainen hygieeninen taso liikkeessä on. Tällä tavalla voidaan mahdollisesti välttyä huonoilta kokemuksilta. Asiakkaan tulisi myös itse huolehtia tatuoinnin tai lävistyksen hyvästä jälkihoidosta. Mikäli ongelmia esiintyy, tulisi ottaa yhteys lääkäriin sekä kehonmuokkaustoimenpiteen tekijään, ja mahdollisesti myös kunnan valvontaviranomaiseen.

Toivoisin, että tulevaisuudessa kehonmuokkauspalveluiden valvontaan saataisiin yhtenäiset, paremmat valvontaohjeet sekä mahdollisesti tiukennettaisiin lainsäädäntöä, tai saatettaisiin edes tatuointivärit valvonnan piiriin. Lähes puolet kyselylomakkeeseen vastanneista toiminnanharjoittajistakin oli sitä mieltä, että heidän alaansa koskeva lainsäädäntö ei ole riittävää. Mikäli uudistuksia on tulossa, olisi niiden valmistelussa hyvä tehdä yhteistyötä suomalaisten tatuointi- ja lävistysammattilaisten kanssa, jotta heidän tietojaan ja osaamistaan voitaisiin hyödyntää. Muualla maailmalla, kuten esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa, on pyritty parantamaan tatuointien ja lävistysten turvallisuutta kehittämällä näitä palveluita koskevaa lainsäädäntöä ja valvontaa. Eikö siis olisi jo aika myös Suomessa tarttua tähän aiheeseen? Mikäli parempia yhtenäisiä valvontaohjeita tai lainsäädännöllisiä uudistuksia ei ole lähivuosina tulossa, suositeltavaa olisi että kehonmuokkauspalveluita valvovat viranomaiset perehtyisivät alaan hieman paremmin, jotta valvonta olisi tehokkaampaa.

Kaikista tarkastuksilla esille tulleista asioista ja esimerkiksi toiminnanharjoittajien kommentteista ei voitu tehdä järkevää yhteenvedoa tai niitä ei voitu esittää luvuin tai kuvaajin. Tämän työn tuloksena saatiin kuitenkin päivitettyä Tampereen kaupungin Ympäristöterveyden ohjeistusta tatuointi- ja lävistyspalveluihin liittyen. Toivon, että kaikista tarkastuksilla kerätystä materiaalista on hyötyä jatkossa tatuointi- ja lävistyspalveluiden valvonnassa. Lisäksi toivon, että opinnäytetyöstäni olisi hyötyä

muidenkin kuntien valvontaviranomaisille, sekä myös kuluttajille ja toiminnanharjoittajille.

Aiheena tämä työ oli hyvin mielenkiintoinen, vaikka välillä aihe tuntuikin hieman liian laajalta. Pysyin lähestulkoon suunnitellussa aikataulussani, mutta loppua kohden aika kävi vähiin enkä ehtinyt pohtia tuloksia ihan niin paljon, kuin olisin halunnut. Työssä kului eniten aikaa aiheeseen tutustumiseen ja luotettavien lähteiden etsimiseen, tarkastuslistojen ja muiden lomakkeiden laatimiseen, pöytäkirjojen ja muiden asiakirjojen puhtaaksikirjoittamiseen sekä tulosten analysointiin. Työtä oli kuitenkin pääasiassa mukava tehdä ja koen oppineeni paljon. Mukavaa oli myös huomata, että suurin osa toimijoista oli hyvin yhteistyöhaluisia ja kiinnostuneita tästä tarkastus- ja näytteenottoprojektista. Olen tyytyväinen, että sain kerättyä näinkin paljon tietoa tatuointi- ja lävistyspalveluista ja toivon todella, että en ole tehnyt turhaa työtä, vaan että siitä olisi apua myös muille.

LÄHTEET

Aalto, Päivi ym. 2010. Ympäristöterveydenhuollon valvontakohderekisterin sanasto – Valvontakohteet (YHTI 1). Helsinki: Valvira, Kuluttajavirasto ja Sanastokeskus TSK ry. PDF-dokumentti: http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/yhti1_sanasto.pdf. Päivitetty 3.8.2010. Luettu 12.3.2012.

Association of professional piercers. APP information. WWW-sivu: <http://www.safepiercing.org/piercing/faq/>. Ei päivitystietoja. Luettu 2.2.2012.

Bald fellows 2011. Lävistyskorujen materiaalit. WWW-sivu: (<http://www.bfmyynti.fi/index.php/fi/tietoa/tuotetieto/81-materiaalit>). Ei päivitystietoja. Luettu 2.4.2012.

Bratthall, Erik 2011. Sverige förbjuder farliga kemikalier i tatueringsfärger. Miljödepartementet. WWW-sivu: <http://www.regeringen.se/sb/d/15339/a/180593>. Päivitetty 17.11.2011. Luettu 22.4.2012.

Council of Europe 2008. Resolution ResAP(2008)1 on requirements and criteria for the safety of tattoos and permanent make-up. PDF-dokumentti: http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/soc-sp/resap_2008_1%20e.pdf. Päivitetty 7.2.2008. Luettu 23.4.2012.

CTL GmbH Bielefeld 2012. Yrityksen WWW-sivu: <http://www.ctl-tattoo.net/index.php?lang=en>. Ei päivitystietoja. Luettu 11.1.2012.

Eurofins Scientific Oy 2011. Pintapuhtausnäytteiden näytteenotto. PDF-dokumentti: <http://www.eurofins.fi/media/3051549/PintapuhtausnC3%A4ytteiden%20otto.pdf>. Päivitetty 24.8.2011. Luettu 14.11.2011.

European Commission 2012. The Rapid Alert System for Non-Food Products (RAPEX). WWW-sivu: http://ec.europa.eu/consumers/dyna/rapex/create_rapex_search.cfm?zoek=tattoo&vanaf=1&jaartal=ALL. Päivitetty 16.3.2012. Luettu 19.3.2012.

Forsbacka, Anna ym. 2010. Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2011-2014. Helsinki: Evira, Tukes ja Valvira. PDF-dokumentti: http://www.valvira.fi/files/ymparistoterveydenhuollon_yhteinen_valvontaohjelma_2011-2014.pdf. Päivitetty 30.12.2010. Luettu 13.3.2012.

Health and Safety Executive 2010. Health and safety issues related to body piercing, tattooing and scarification. WWW-sivu: <http://www.hse.gov.uk/lau/lacs/76-2app.htm>. Päivetty 04/2010. Luettu 16.4.2012.

Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2012. Toimialakohtaisia ohjeita. WWW-sivu: <http://www.hel.fi/hki/ymk/fi/Yritykset%2C+toiminnanharjoittajat/Toimialakohtaisia+ohjeita>. Päivitetty 3.4.2012. Luettu 12.4.2012.

Hemingson, Vince 2009. Tatuoinnit – Kehotaiteen käsikirja (alkuteos Tattoo Design Directory). Helsinki: Readme.fi, 16–18; 28–30.

- Hietanen, Anniina 2012. Kuvamateriaalia näytteenottovälineistä. Kevät 2012. Ympäristötekniikan (amk) opiskelija. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Hiltunen, Nina 2011. Sähköpostikeskustelu 22.11.2011. Terveystarkastaja. Lahden kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimiala, Rakennusvalvonta/terveydensuojelu.
- Iivanainen, Ansa ym. 2006. Sairauksien hoitaminen terveyttä edistäen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 719.
- Jailbird Tattoo & Piercing, 2012. Lävistyskoulutus. Yrityksen WWW-sivu: <http://www.jailbirdtattoo.fi/lavistyskoulutus.html>. Päivitetty 6.2.2012. Luettu 19.4.2012.
- Jantunen, Matti ym. 2005. Selvitys elinympäristön kemikaaliriskeistä – Kansallisen kemikaaliohjelman taustaselvitys. Helsinki: Kansanterveyslaitos, Ympäristöterveyden osasto. PDF-dokumentti: http://www.ktl.fi/attachments/suomi/osastot/ytos/yhteiset/selvitys_elinympariston_chemikaaliriskeista_ktl.pdf. Päivitetty 20.4.2005. Luettu 14.11.2011.
- Juntunen, Juho K. 2004. Tatuoitu. Porvoo: WS Bookwell Oy, 152–153; 172; 207; 240.
- Kauppinen, Päivi 2011. Sähköpostikeskustelu 23.11.2011. Ympäristöterveystarkastaja. Kuopion kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualue, Ympäristöterveydenhuolto.
- Kuoppa-aho, Teresa 2010. Parturi-kampaamoiden terveydellinen taso Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Ympäristötekniikan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011.
- Lahti, Lari 2012. Sähköpostikeskustelu 20.4.2012. Lävistäjä. Laryypiercing.
- Laitinen, Jaana 2011. Aiheuttaako tatuointi ihosyöpää? Helsingin Sanomat verkkolehdi. WWW-sivu: <http://www.hs.fi/omaelama/artikkeli/Aiheuttaako+tatuointi+ihosyopa%3%B6p%C3%A44%C3%A4/1135269439356>. Päivitetty 19.9.2011. Luettu 15.2.2012.
- Lax, Riitta ym. 2007. Välinehuollon perusteet. Tammer-Paino Oy, 47; 52–53; 67; 77; 85; 89–92.
- Lääkelaitos 2005. Sterilointi perusterveydenhuollossa – Piensterilointilaitteen valinta, validointi ja sterilointitehon valvonta. TLT-info 1/2005. PDF-dokumentti: http://www.fimea.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/fimea/embeds/fimeawwwstructure/19718_julkaisut_Piensterilointi_Info1_05_verkko.pdf.pdf. Päivitetty 6.7.2005. Luettu 17.11.2011
- Nienstedt, Walter ym. 2009. Ihmisen fysiologia ja anatomia. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 92 – 100.
- Nyström, Anu-Heidi 2009. Tatuoinnit – katsaus pintaa syvemmälle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Kauneudenhoito alan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Orion Diagnostica Oy 2009a. Hygicult TPC Käyttöohje.

Orion Diagnostica Oy 2009b. Orion Clean Card PRO Käyttöohje.

Papameletiou, Demosthenes ym. 2003. Risks and health effects from tattoos, body piercing and related practices. European Commission. PDF-dokumentti:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_safe/news/eis_tattoo_risk_052003_en.pdf

Päivitetty 24.6.2003. Luettu 14.3.2012.

Pirkanmaan Jätehuolto Oy 2010. Eräät terveydenhuollossa syntyvät jätteet. PDF-dokumentti, ei saatavilla. Päivitetty 31.12.2010. Luettu 20.12.2011.

Pukander, Anna 2012. Sähköpostikeskustelu 24.4.2012. Tuoteturvallisuuspäällikkö. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes).

Pönkä, Antti ym. 2004. Lävistyskorujen nikkeli- ja kuparipitoisuudet – analyysituloksia ja kirjallisuuskatsaus lävistysten terveyshaittoihin. PDF-dokumentti:

http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/372eca004a171f689daffd3d8d1d4668/julkaisu12_03.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=372eca004a171f689daffd3d8d1d4668

Päivitetty 22.1.2004. Luettu 26.10.2011.

Rahkio, Marjatta ym. 2011. Pintahygieniaopas – Opas suurtalouksien, elintarviketeollisuuden, terveydensuojelu- ja elintarvikevalvonnan sekä alan opetuksen käyttöön. Vammala: Vammalan Kirjapaino, 8–9; 47–49.

Saxholm, Paula 2011. Henkilökohtainen tiedonanto 14.11.2011. Ympäristöinsinööri. Tampereen kaupungin Ympäristöterveys.

Sihvo, Juha 2012. Sähköpostikeskustelu 29.3.2012. Myyntipäällikkö. Nordic Tattoo Supplies.

Sippola, Jaana 2006. Terveydensuojelun laatujärjestelmä; Parturi-kampaamon, kauneushoitolan ja tatuointiliikkeen ym. vastaavan tarkastusohje. Tampereen kaupungin Ympäristöterveys. Päivitetty 9.8.2006. Luettu 7.11.2011.

Socialstyrelsen 2012. Projekt om piercing och tatuering 2011–2012. WWW-sivu: <http://www.socialstyrelsen.se/halsoskydd/tillsyn/projektompiercingochtatuering>. Päivitetty 6.3.2012. Luettu 22.4.2012.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Terveydensuojelu. WWW-sivu: <http://www.stm.fi/hyvinvointi/ymparistoterveys/terveydensuojelu>. Päivitetty 16.3.2012. Luettu 7.5.2012.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Euroopan neuvosto edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltiota. WWW-sivu: http://www.stm.fi/stm/kansainvaliset_asiat/en. Päivitetty 5.12.2011. Luettu 27.3.2012.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus eräistä terveydensuojelulaisissa tarkoitetuista huoneistoista tai laitoksista sekä ilmoituksesta liikkuvasta ajoneuvosta tai laitteesta 167/2003.

Svan, Tuula 2011. Sähköpostikeskustelu 15.11.2011. Jyväskylän kaupunki, Ympäristöterveysosasto.

Tarkastusmateriaali 2011–2012. Tampereen tatuointi- ja lävistysliikkeiden tarkastuksilla kerätyt tiedot. Marraskuu 2011–helmikuu 2012. Tampereen kaupungin Ympäristöterveys.

Tattoo maailma Oy. Tatuointikone ja sen osat. Yrityksen WWW-sivu:

<http://www.tattoo maailma.com/PublishedService?file=page&pageID=3&action=view&groupID=327>. Ei päivytystietoja. Luettu 15.11.2011.

Terveydensuojeluasetus 1280/1994.

Terveydensuojelulaki 763/1994.

Tukes 2012a. Kehonmuokkaus. WWW-sivu:

<http://www.tukes.fi/fi/Kuluttajille/Selkokielliset-kuluttajasivut/Kosmetiikka-ja-kosmeettiset-palvelut/Kehonmuokkaus/>. Päivitetty 1.3.2012. Luettu 21.3.2012.

Tukes 2012b. RAPEX-ilmoitusjärjestelmä. WWW-sivu:

<http://tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/RAPEX-ilmoitusjarjestelma/>. Päivitetty 13.2.2012. Luettu 12.3.2012.

Tukes 2010. Nikkeli-allergia. WWW-sivu:

<http://www.tukes.fi/fi/Kuluttajille/Kosmetiikka-ja-kosmeettiset-palvelut/Nikkeli-allergia/>. Päivitetty 29.10.2010. Luettu 2.4.2012.

Tukes 2008. Kehonmuokkaus sisältää aina riskin. Ajankohtaiskirje 2/2008. Tukesin Kuluttajaturvallisuusextranet, WWW-sivu:

<http://tukes.fi/fi/kutuextra/Ajankohtaista2/Ajankohtaiskirjeet-aiheittain/2-2008/>. Päivitetty 19.11.2010. Luettu 12.3.2012.

Ulkoasiainministeriö 2006. Euroopan neuvosto (EN) ja turvallisuuspolitiikka. WWW-sivu:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=32294&contentlan=1&culture=fi-FI>. Ei päivytystietoja. Luettu 27.3.2012.

Unique Art, 2012. Koulutus. Yrityksen WWW-sivu:

<http://uniqueart.fi/training.php?lang=fi>. Ei päivytystietoja. Luettu 19.4.2012.

U.S. Food and Drug Administration 2011. Tattoos & Permanent Makeup. Www-sivu:

<http://www.fda.gov/Cosmetics/ProductandIngredientSafety/ProductInformation/ucm108530.htm>. Päivitetty 14.4.2011. Luettu 22.3.2012.

U.S. Food and Drug Administration 2009. Think before you ink – Are tattoos safe? PDF-dokumentti:

<http://www.fda.gov/downloads/ForConsumers/ConsumerUpdates/UCM143401.pdf> Päivitetty 2.10.2009. Luettu 22.3.2012.

Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004.

Valtioneuvoston asetus eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta 1110/2011.

Valtioneuvoston asetus nikkeliä ja sen yhdisteitä sisältäviä tuotteita koskevista kielloista ja rajoituksista annetun valtioneuvoston päätöksen liitteen muuttamisesta 494/2005.

Valtioneuvoston päätös nikkeliä ja sen yhdisteitä sisältäviä tuotteita koskevista kielloista ja rajoituksista 2/2000.

Valvira 2010. Ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmä: Terveystarkastajan valvontaohjeisto. WWW-sivu:
http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/ymparistoterveydenhuolto/ymparistoterveydenhuollon_laaturjestelma_-_terveydensuojelun_valvontaohjeisto. Päivitetty 23.9.2010. Luettu 20.4.2012.

Ylhäinen, Satu 2011. Sähköpostikeskustelu 30.11.2011. Terveystarkastaja. Turun kaupunki, Ympäristöterveyshuolto.

Wahlman, Satu 2011. Sähköpostikeskustelu 16.11.2011. Terveystarkastaja. Helsingin kaupungin ympäristökeskus, ympäristöterveysyksikkö.



Kohde nro	Hygicuit TPC -testi (kokonaismikrobimäärä)			Orion Clean Card PRO -pikatesti (proteiinijäämät)			Sivelynäyte (aerobiset mikrobit)	
	Näyte 1 (työtaso)	Näyte 2 (kontaktipinta)	Näyte 3 (välinehuoltotaso)	Näyte 1	Näyte 2	Steriloitu väline (pmy/cm ²)	Tatuointikone	
1	hyvä	hyvä	tydyttävä	hyvä	-	0	tydyttävä	
2	hyvä	hyvä	hyvä	huono	hyvä	17 ja 1	0 ja 0 *	
3	hyvä	hyvä	hyvä	huono	-	0	hyvä	
4	hyvä	hyvä	hyvä	tydyttävä	-	0	hyvä	
5	hyvä	tydyttävä	tydyttävä	tydyttävä	huono	0	hyvä	
6	hyvä	hyvä	-	hyvä	-	4	0 *	
7	hyvä	hyvä	hyvä	huono	tydyttävä	0	hyvä	
8	hyvä	hyvä	erittäin huono	erinomainen	-	0	hyvä	
9	hyvä	hyvä	tydyttävä	-	-	0	hyvä	
10	tydyttävä	hyvä	-	hyvä	-	0	hyvä	
11	hyvä	erittäin huono	tydyttävä	huono	-	0	hyvä	
12	hyvä	hyvä	erittäin huono	tydyttävä	-	0	hyvä	
13	hyvä	hyvä	erittäin huono	tydyttävä	-	0	hyvä	
14	hyvä	tydyttävä	tydyttävä	hyvä	-	0	hyvä	
15	hyvä	hyvä	erittäin huono	huono	-	<1	0 *	
16	hyvä	hyvä	hyvä	tydyttävä	huono	0	hyvä	
17	hyvä	erittäin huono	tydyttävä	-	-	2	0 *	
18	hyvä	erittäin huono	-	hyvä	-	0	tydyttävä	

* uusintänäyte

Kontaktipinta = tuoli, lamppu, kelmu tms.

pmy = pesäkkä muodostavaa yksikköä

**TAMPERE**

Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

SAATE

25.11.2011

TATUOINTI- JA LÄVISTYSPALVELUIDEN HYGIENIA JA TURVALLISUUS

Tampereen kaupungin Ympäristöterveys tekee vuodenvaihteessa selvityksen, jossa tarkastellaan tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygieni- ja turvallisuusasioita. Selvitykseen sisältyy tatuointi- ja lävistysliikkeiden tarkastus sekä näytteenotto ja liitteenä oleva kyselytutkimus. Selvityksen tuloksia käytetään Mikkelin ammattikorkeakoulun ympäristötekniikan opiskelijan opinnäytetyössä.

Tarkastukset ajoittuvat joulukuusta 2011 helmikuulle 2012. Tarkastusajankohdasta sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa henkilökohtaisesti.

Hygieniatason arvioimiseksi tarkastuksilla otetaan pintapuhtausnäytteitä. Kaksi menetelmästä kuvaa kokonaisbakteerimäärää tutkitulla pinnalla ja kolmas menetelmä havaitsee pinnoilta valkuaisainejäämät.

Liitteenä olevaan kyselyyn tulisi vastata ennen tarkastusta, jolloin lomake palautetaan tarkastajalle. Lomake voidaan käydä vielä yhdessä läpi tarkastuksen yhteydessä.

Toiminnanharjoittajalle lähetetään tieto oman yrityksen tuloksista sekä yhteenveto koko selvityksen tuloksista. Selvityksellä saatuja tuloksia ja tietoja voidaan käyttää lopullisessa opinnäytetyössä, joka on julkinen. Opinnäytetyössä kohteita tarkastellaan nimettöminä. Tunnistettavat tiedot ovat vain viranomaiskäyttöön.

Lisätietoja asiasta antaa opinnäytetyön tekijä, tekninen harjoittelija Anniina Hietanen anniina.hietanen@tampere.fi tai ympäristöinsinööri Paula Saxholm paula.saxholm@tampere.fi, puh. 040 801 6068.



TAMPERE
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

KYSELY
25.11.2011

Kohteen nimi: _____

Arvio asiakkaiden määrästä viikossa:

tatuointi _____

lävistys _____

muu kehonmuokkaus _____

Välinehuolto

Ovatko seuraavat väittämät mielestäsi oikein vai väärin? Alleviivaa vastaus.

Ilman mekaanista puhdistusta (esim. ultraäänipesu) välineiden desinfiointi ja sterilointi eivät onnistu. OIKEIN / VÄÄRIN

Desinfiointi ja sterilointi tarkoittavat samaa asiaa, eli molemmat menetelmät tuhoavat kaikki bakteerit. OIKEIN / VÄÄRIN

Liikkeessä on käytössä

vain kertakäyttövälineitä joita ei liikkeessä steriloida

steriloitavia sekä kertakäyttöisiä välineitä

Onko liikkeessä käytössä jokin näistä:

autoklaavi (höyrysterilointi)

ultraäänipesuri

kuumailmasterilointilaite

jokin muu sterilointi/puhdistuslaite,
mikä?

merkki/valmistaja

Autoklaavi-steriloinnissa käytettävä

aika: _____

lämpötila: _____

paine: _____

Kuumailmasteriloinnissa käytettävä

aika: _____

lämpötila: _____

Ultraäänipesurissa käytettävä pesuaine: _____

Jos käytössä on autoklaavi tai kuumailmasterilointilaitte, valitse näistä ne kohdat joita seuraatte/joilla valvotte steriloinnin tehoa:

- Kuinka usein? (joka kerta, kerran viikossa jne.)
- lämpötila _____
 - aika _____
 - paine _____
 - indikaattoriteippi _____
 - väri-indikaattori pakkauksen sisällä _____
 - vuototesti _____
 - Bowie&Dick -testi _____
 - biologinen indikaattori (itiötesti) _____
 - muu, mikä? _____

Värit ja korut

Onko teillä esittää dokumentteja (ainesosaluetteloja, sertifikaatteja ym.) käyttämistänne tatuointiväreistä/pigmenteistä? kyllä ei

Entä todistuksia korujen materiaaleista? kyllä ei

Sisältääkö käyttämänne tatuointivärit/pigmentit atsovärejä? kyllä ei en tiedä

Ensiasennuskorujen (= tuoreeseen lävistykseseen laitettu koru) materiaali:

- titaani kirurginteräs
- kulta hopea
- muu, mikä? _____
- en tiedä

Ovatko ensiasennuskorut/implantit steriilejä? kyllä ei

→ Ensiasennuskorut/implantit

- steriloidaan liikkeessä ja säilytetään yksittäispakattuina
- hankitaan valmiiksi steriloituina ja yksittäispakattuina

Sisältävätkö lävistyskorut/implantit nikkeliä? kyllä ei en tiedä

Kierrätättekö ensiasennuskoruja (esim. kielilävistyskoruja)? kyllä ei

→ Steriloidaanko (autoklaavi- tai kuumailmasterilointi) kierrätetyt korut? kyllä ei

Oletko huolissasi tatuointivärien/pigmenttien sisällöstä? kyllä ei en ole miettinyt asiaa

Hygienia

Asiakkaan ihon puhdistukseen käytettävät aineet:

Pintojen puhdistukseen käytettävät aineet ja desinfiointiaineet:

Mielipiteesi hygieenisen tietämyksesi tasosta tällä hetkellä?

erinomainen hyvä tyydyttävä huono

Mielipiteesi hygieenisestä tasosta

a) toiminnassasi: erinomainen hyvä tyydyttävä huono

b) toimitiloissasi: erinomainen hyvä tyydyttävä huono

Hygieniatiedon hankinta työelämässä, mistä koet saavasi parhaiten tietoa:

Erilaiset koulutustapahtumat/kurssit Kirjallisuus, ammattilehdet, internet

Myyntiedustajat Työtoverit/muut alalla toimivat

Terveystarkastajat / muut valvontaviranomaiset

Muualta, mistä? _____

Millaista hygieenistä koulutusta haluaisit ja miltä tahoilta?

Mikrobit ja muut taudinaiheuttajat Tartuntataudit ja niiden tunnistaminen

Sterilointi Hygieeniset/aseptiset työskentelytavat

Henkilökohtainen hygienia Puhdistusaineet ja -välineet

Kalusteiden, laitteiden, välineiden puhdistus ja/tai desinfiointi

Muuta, mitä? _____

Myyntiedustajat Koulut / kurssit

Ammattiyhdistykset Ympäristöterveysvalvonta

Muualta, mistä? _____

**TAMPERE**

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuslista

Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienian ja
turvallisuus - projekti

1 (5)

Pvm

KOHTEEN NIMI JA OSOITE _____
TOIMINNAN HARJOITTAJA _____
Y-TUNNUS _____
YHTEYSHENKILÖ _____
PUH. JA SÄHKÖPOSTI _____
TARKASTAJA _____

TARKASTUSPVM _____

TOIMINTA/HUONEISTO ON HYVÄKSYTTY Kyllä Ei YMPÄRISTÖTERVEYDEN PÄÄTÖKSELLÄ _____

YLEISTIEDOT

Henkilökunnan lukumäärä _____
Toiminnan aloitusvuosi _____
Työskentelyaika alalla _____
Asiakaspaikkojen lukumäärä _____

Kuvaus toiminnoista:

- Tatuointi / ihon muokkaus
 Väritatuointi
 Arpituointi
 Polttotuointi
 Hennatuointi

- Lävistyks
 Kasvot
 Genitaalialue
 Muu kehon alue

- Muu kehonmuokkaus
 Implantit
 Leikkaukset
 Kosmeettiset amputaatiot
 Kielenhalkaisu

 Korujen myynti Muuta _____

Muut huomiot: _____

1. PALVELUSTA JA HOITO-OHJEISTA ANNETTAVAT TIEDOT

Ikäraajat: tatuoinnit _____

lävistyks
_____Asiakkaan täysi-ikäisyys varmistetaan kuvallisella henkilötodistuksella Kyllä EiKehonmuokkauksesta tehdään kirjallinen asiakaslomake asiakkaan kanssa Kyllä Ei

Kirjallisessa suostumuksessa kysytään rastittamalla seuraavat asiat:

- Täysi-ikäisyys Kyllä Ei
- Päihdyttävien aineiden vaikutuksen alaisuus Kyllä Ei
- Tietoisuus toimenpiteen pysyvyydestä Kyllä Ei
- Tarttuvat taudit Kyllä Ei
- Psykkinen terveys Kyllä Ei
- Lääketieteelliset esteet Kyllä Ei
- Jälkihoito-ohjeiden saaminen Kyllä Ei
- Tietoisuus jälkihoito-ohjeiden laiminlyönnistä
tai toimenpiteisiin liittyvistä vaaratekijöistä esim. komplikaatioista Kyllä Ei

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti ja kotisivu
PL 487	Frenckellinaukio			kirjaamo@tampere.fi
33101 TAMPERE	2 B	03 565 611	03 5656 6374	www.tampere.fi



TAMPERE
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuslista
Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienia ja
turvallisuus - projekti
Pvm

2 (5)

Jälkihoito-ohjeet kehonmuokkauksen jälkeen annetaan suullisesti kirjallisesti _____

Jälkihoito-ohjeet pitävät sisällään ohjeen

- Hygieenisyydestä Kyllä Ei
- Rasvauksesta Kyllä Ei
- Välttää kireitä ja hankaavia vaatteita Kyllä Ei
- Uimisesta, saunomisesta ja suihkussa käymisestä Kyllä Ei
- Suojauksesta auringolta ja solariumilta Kyllä Ei
- Tatuoinnin suojaamisesta Kyllä Ei
- Ruven raapimisesta Kyllä Ei
- Jälkihoitojen hoidosta Kyllä Ei
- Kehotuksen hakeutua lääkäriin, mikäli ilmenee vakavia jälkihoitoja Kyllä Ei

Lävistyksen ja kehonmuokkaus – hoito-ohjeessa:

- Tulehduksen tunnistaminen Kyllä Ei
- Toimenpiteet vakavassa tulehduksessa/jälkikomplikaatiossa Kyllä Ei
- Toimenpiteet implantin epänormaalissa asennossa/tuntemuksessa Kyllä Ei
- Polttotatuoinnin/arpitatuoinnin hoito Kyllä Ei

Muut huomiot: _____

2. KORUT, IMPLANTIT JA TATUOINTIVÄRIT

Toiminnanharjoittaja on varmistunut implanttien ja korujen nikkelittömyydestä
 Kyllä Ei

Toiminnanharjoittaja tietää mitä materiaalia implantit ja korut ovat sekä miten ne käyttäytyvät kehossa
 Kyllä Ei

Toiminnanharjoittaja on varmistunut tatuointivärien turvallisuudesta (ei vanhentuneita tai mikrobiologisesti/kemiallisesti vaarallisia värejä)
 Kyllä Ei

Värien valmistaja ja maahantuoja on tiedossa Kyllä Ei

Mistä värit ostetaan? _____

Värimerkit: _____

Onko suomenkielisiä dokumentteja väreistä/koruista? Kyllä Ei

Onko väreissä säilyvyysmerkintöjä / muita pakkausmerkintöjä? _____

Miten/missä värit säilytetään? _____

Miten/missä korut säilytetään? _____

Ovatko värit tai korut aiheuttaneet asiakkaille allergisia reaktioita tai muita komplikaatioita? _____

Kuinka suhtaudutaan allergioihin? (esim. asiakas jolla atsoväriallergia tai nikkeliallergia) _____

Muut huomiot: _____

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti ja kotisivu
PL 487	Frenckellinaukio			kirjaamo@tampere.fi
33101 TAMPERE	2 B	03 565 611	03 5656 6374	www.tampere.fi



TAMPERE
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuslista
Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienia ja
turvallisuus - projekti
Pvm

3 (5)

3. OMAVALVONTA JA VAARATILANTEET

Asiakkaalle tehdyistä toimenpiteistä pidetään kirjaa Kyllä Ei

Läheltä piti – tilanteista, jälkioireista, onnettomuuksista ja sairastumisista pidetään kirjaa Kyllä Ei

Henkilökunta tietää kuinka toimitaan mahdollisissa komplikaatioissa, pyörtymisissä tai muissa vaaratilanteissa
 Kyllä Ei

Onko tapahtunut komplikaatioita, vaaratilanteita tms. ? Hoidetaanko liikkeessä esim. sisään kasvaneen korun poistoja tms. ?

Haluaisiko toimija että Suomessa olisi saatavilla jotakin koulutusta tms., millaista? _____

Muut huomiot: _____

4. LAITTEET, TYÖPISTE, SUOJARUSTEET JA VÄLINEET

Kehonmuokkauksen työpiste on helposti puhtaana pidettävä Kyllä Ei _____

Miten työvälineet puhdistetaan ja steriloidaan?

Miten työtila siivotaan ja kuinka usein?

Välineet	kertakäyttöisiä	steriloidaan	ei käytössä
Tatuointineulat			
Tuubit			
Gripit			
Tipit			
Lävistysneulat			
Lävistyspihdit			
Leikkausvälineet			
Suojakäsineet (materiaali?)			
Kasvosuojat			
Partaterät (karvojen ajamiseen)			
Työpisteen päälle levitettävät suojat (=kaikki mihin voidaan koskea tatuoinnin aikana)			
Värikuppelineet			
Värikupit			
Muut, mitkä?			

**TAMPERE**

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuslista

Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienia ja
turvallisuus - projekti

4 (5)

Pvm

Tatuointia tai lävistystä tehdessä

- työskennellään mahdollisimman aseptisesti
 käytetään kertakäyttöisiä suojakäsineitä
 suojataan pöytäpinnat, millä? _____
 suojataan asiakkaan tuoli, millä? _____
 suojataan tatuointikone, millä? _____
 suojataan lamput, johdot, pullot ym. sellaiset pinnat jotka voisivat osua asiakkaan ihoon tai joihin joudutaan koskemaan kesken operaation, millä? _____
 käytetään hengityssuojainta _____

Puhdistetaanko ja desinfioidaanko työskentely-ympäristö (esim. asiakstuolit, pöytäpinnat) ennen jokaista asiakasta?

- Kyllä Ei _____

Kuinka tatuointikone puhdistetaan? _____

Käytettyjen neulojen hävittäminen? _____

Autoklaavin toimivuus, kunto ja puhtaus tarkastetaan henkilökunnan toimesta kuinka usein?

Onko autoklaaville käyttöohjetta? Kyllä Ei _____

Huolletaanko autoklaavia erillisellä tarkastajalla ja kuinka usein _____

- Kyllä Ei

Jos käytetään muualta hankittuja sterilipakattuja välineitä, miten varmistutaan välineiden steriiliydestä?

Muut huomiot: _____

5. HUONEISTO

Huoneisto	<input type="checkbox"/> Asuinhuoneisto <input type="checkbox"/> Liikehuoneisto <input type="checkbox"/> Muu, mikä: _____	Huoneiston pinta-ala: _____
Ilmanvaihto	<input type="checkbox"/> Painovoimainen <input type="checkbox"/> Koneellinen poisto <input type="checkbox"/> Koneellinen tulo ja poisto	
Pintamateriaalit ja niiden kunto	Seinät: _____ kunto: _____ Lattia: _____ kunto: _____ Työtasot _____ kunto: _____ Asiakstuoli(t) _____ kunto: _____	
Pesupaikat	<input type="checkbox"/> Välinehuoltoallas <input type="checkbox"/> Käsienpesuallas	<input type="checkbox"/> Sosiaalitiilojen allas <input type="checkbox"/> Muu, mikä: _____ <input type="checkbox"/> Käsienpesuaine <input type="checkbox"/> Käsipyyhepaperi tms.
Siivousvälineiden säilytys	<input type="checkbox"/> Siivouskaappi <input type="checkbox"/> Siivouskomero <input type="checkbox"/> Muu, mikä: _____	<input type="checkbox"/> Kaatoallas <input type="checkbox"/> Lämpökuivatus <input type="checkbox"/> Harjateline <input type="checkbox"/> Ilmavaihto
Tilojen siisteys	<input type="checkbox"/> Hyvä	<input type="checkbox"/> Tyydyttävä <input type="checkbox"/> Välttävä

Postiosoite

PL 487

33101 TAMPERE

Käyntiosoite

Frenckellinaukio

2 B

Puhelin

03 565 611

Faksi

03 5656 6374

Sähköposti ja kotisivu

kirjaamo@tampere.fi

www.tampere.fi



TAMPERE
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuslista
Tatuointi- ja lävistyspalveluiden hygienia ja
turvallisuus - projekti
Pvm

5 (5)

Henkilökunnalle on pukukaapit	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____
Huoneistossa on tuulikaappi	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____
WC, jossa on käsienpesuallas	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____
Huoneiston valaistus on asianmukainen	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____
Siivouskaapit ovat siistit	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____
Siivousvälineet ovat puhtaat ja ehjät	<input type="checkbox"/> Kyllä	<input type="checkbox"/> Ei _____

Muut huomiot: _____

6. MUUT HUOMIOT JA TOIMENPITEET

Sovellettu lainsäädäntö ja ohjeet

- Terveydensuojelulaki 763/1994
- Terveydensuojeluasetus 1280/1994
- Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011 (voimassa 1.1.2012 alkaen)
- Valtioneuvoston asetus eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta 1110/2011 (voimassa 1.1.2012 alkaen)
- Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004
- Hallintolaki 434/2003

Allekirjoitus

Anniina Hietanen
tekninen harjoittelija
anniina.hietanen@tampere.fi

**TAMPERE**

Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuspöytäkirja

Tatuointi- ja/tai lävistyspalvelut
Pvm
Dnro

1 (2)

Tarkastettavan kohteen taustatiedot

Kohteen nimi ja osoite

Toiminnanharjoittaja

Y-tunnus

Tarkastuksen ajankohta

Tarkastaja

Tarkastuksen peruste

- Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus
 Valitustarkastus
 Uusintatarkastus
 Ympäristöterveydenhuollon muu valvontatarkastus

Huoneisto on hyväksytty

- Kyllä Ei

Palvelusta annettavat tiedot ja hoito-ohjeet

Tatuoinnin ikäraajat

- Tehdään vain 18 vuotta täyttäneille
 Tehdään täysi-ikäisten lisäksi alaikäisille
 Huoltajan läsnä ollessa
 Jos kirjallinen lupa huoltajalta
 Muu;

Lävistysten ikäraajat

Asiakaslomake

- Käytössä Ei käytössä

Jälkihoito-ohjeet

- Kirjallisena Muuten, miten:
 Kattavat Puutteita, mitä:

Huomioita:

Tatuointivärit ja lävistyskorut

Tatuointivärien säilytys

- Kunnossa Ei kunnossa

Toimija on varmistunut tatuointivärien turvallisuudesta

- Kyllä Ei

Lävistyskorujen säilytys

- Kunnossa Ei kunnossa Ei koske

Toimija on varmistunut korujen nikkelittömyydestä

- Kyllä Ei Ei koske

Huomioita:

Välinehuolto, työpiste, suojaaminen ym.

Välinehuolto

- Autoklaavi Kuumailmasterilointi
 Ultraäänipesuri Joku muu, mikä:

Steriloinnin onnistumista valvotaan

- Kyllä Ei

Välinehuoltolaitteiden kunnossapito

- Säännöllisesti Satunnaisesti Ei huolleta

Työpisteen puhtaana pidettävyys ja siisteys

- Hyvä Tyydyttävä Välttävä

Pintojen puhdistus

- Hyvä Tyydyttävä Välttävä

Työskentelypintojen ja -välineiden suojaaminen

- Hyvä Tyydyttävä Välttävä

Huomioita:

**TAMPERE**

Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

Tarkastuspöytäkirja

2 (2)

Tatuointi- ja/tai lävistyspalvelut

Pvm

Dnro

Huoneisto

Pintamateriaalit ja niiden kunto	<input type="checkbox"/> Hyvä	<input type="checkbox"/> Tyydyttävä	<input type="checkbox"/> Välttävä
Pesupaikat	<input type="checkbox"/> Välinehuoltoallas	<input type="checkbox"/> Käsienpesuallas	
	<input type="checkbox"/> Sosiaalitulojen allas	<input type="checkbox"/> Muu, mikä:	
	<input type="checkbox"/> Käsienpesuaine	<input type="checkbox"/> Käsipyyhepaperi	
Siivousvälineiden säilytys	<input type="checkbox"/> Kunnossa	<input type="checkbox"/> Puutteita	<input type="checkbox"/> Ei tarkastettu
Tilojen siisteys	<input type="checkbox"/> Hyvä	<input type="checkbox"/> Tyydyttävä	<input type="checkbox"/> Välttävä
Huomioita:			

Annetut ohjeet ja kehotukset havaittujen puutteiden korjaamiseksi

-

Huomioitavaa

Tarkastuksen toimittaminen ei merkitse kannanottoa tarkastamatta jäävien asioiden osalta. Vastuu toiminnasta on aina toiminnanharjoittajalla. Tarkastus ei muuta vastuuta.

Maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaan kunnan valvontaviranomaisen on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksista ja näytteenotosta sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen.

Tampereen kaupungin ympäristöterveyden taksa sekä maksut ovat nähtävissä Palvelupiste Frenckellissä, Frenckellinaukio 2B sekä internetissä osoitteessa: <http://www.tampere.fi/terveyspalvelut/ymparistoterveys.html>
Terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunta on hyväksynyt ympäristöterveyden kuluvan vuoden valvontasuunnitelman. Suunnitelma on nähtävänä kaupungin internetsivuilla osoitteessa: <http://www.tampere.fi/terveyspalvelut/ymparistoterveys.html>

Sovellettu lainsäädäntö ja ohjeet

- Terveysuojelulaki 763/1994
- Terveysuojeluasetus 1280/1994
- Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011
- Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista 613/2004
- Valtioneuvoston asetus eräitä kuluttajapalveluita koskevasta turvallisuusasiakirjasta 1110/2011
- Hallintolaki 434/2003

Liitteet

-
-

Paikka ja päivämäärä

Tampere pv / kk / 20vv

Allekirjoitus

Nimi
Tekninen harjoittelija
sähköposti: etunimi.sukunimi@tampere.fi

Nimi
Ympäristöinsinööri
sähköposti: etunimi.sukunimi@tampere.fi
p. 000 000 0000

**TAMPERE**

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ympäristöterveys

NÄYTTEENOTTOLOMAKE

Pvm
Dnro

Kohde: _____

Kohde nro: _____

Näytteenotto pvm ja aika: _____

Hygicult TPC -testin tulokset luettu: _____

Hygicult TPC -testi	Tulos: (pmy / 10 cm ²) näyte 1.	näyte 2.
<input type="checkbox"/> työtaso _____		
<input type="checkbox"/> välinehuoltotilan työtaso _____		
<input type="checkbox"/> muu, mikä? _____ (esim. lampun varsi, tuolin vipu, väripullo)		
<input type="checkbox"/>		
<input type="checkbox"/>		
Orion Clean Card PRO -pikatesti	Tulos:	
<input type="checkbox"/> työtaso _____		
<input type="checkbox"/>		
<input type="checkbox"/>		
Sivelynäyte (aerobiset mikro-organismit)	Tulos: (pmy / cm ²)	
<input type="checkbox"/> tatuointikone _____		
<input type="checkbox"/> steriili väline, mikä? _____ (esim. neula, pihdit)		
<input type="checkbox"/>		
<input type="checkbox"/>		

pmy = pesäkettä muodostavaa yksikköä